

Contemporary Sukkos Shailos Everyone Needs to Know

Show# 188 | Sep 22nd 2018

Rabbi Aryeh Lebowitz

ויקרא רבה פרשת אמור פרשה ל אות יד

רבי מני פתח (תהלים לה) כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך לא נאמר פסוק זה אלא בשביל לולב, השדרה של לולב דומה לשדרה של אדם וההדס דומה לעין וערבה דומה לפה והאתרוג דומה ללב אמר דוד אין בכל האיברים גדול מאלו שהן שקולין כנגד כל הגוף הוי כל עצמותי תאמרנה.

ספר פלא יועץ - ערך דאגה

כתיב דאגה בלב איש ישיחנה ופי' רז"ל יסחנה מדעתו א"נ ישיחנה לאחרים ותרווייהו איתנהו שבתחלה ישתדל להסיחה מדעתו במחשבות טהורות וטענות מספיקות שיש ויש כדי לדחות הדאגה ואם לא יוכל יסיחנה לאחרים דהיינו ת"ח ואנשי מדע שידעו לתקנו בעצה טובה וידברו לו דברים המבטלים הדאגה ומיישבים את הלב **כי כבר אמר החכם העבר אין העתיד עדין דאגה מנין** קום שתי יין שאם הדבר כבר עבר מה יועיל בדאגה האם יוכל להשיבו ולא די לו רעת הדבר שאירע לו אלא שיוסיף רעת הדאגה וחי' צער יחיה יסיחנו מדעתו ואם הוא דבר שעתיד להיות אם יש תקנה יעשה התקנה ואם לא יש תקנה מה יועיל בדאגה יבטח בשם ה' וישען באלקי"ו זה כלל גדול להסיר הדאגה ועוד כלל אחר שיחשוב ויאמין באמונה שלימה שאין דבר רע יורד מן השמים וכל דעביד רחמנא לטב עביד לטובת הנפש או לטובת הגוף וכל מה שנראה לעינים שהוא רעה אלקים חשבה לטובה לפעמים נגלה לאדם ואומר אודך כי עניתני ותהי לי לישועה ולפעמים נשאר נסתר שהקב"ה רוצה לייסרו כדי להצילו ממות ולהציל נפשו מרדת שחת א"כ דאגה מניין למה זה דומה למי שנתחייב מיתה למלכות ובחמלת המלך עליו נתרצה בתת לו קצת מכות על רגליו או בקחת ממנו קצת פרוטות שבודאי יקבל דינו בשמחה ויודה וישבח למלך כן הדבר הזה שהרי אמרו רז"ל ע"פ הודו לה' כי טוב שגובה חובתו של אדם בטובתו נשברה צלוחית נשפך יינו מתה תרנגולתו וכדומה מקצת הנפש ככל הנפש וגברו רחמי האל שגם מה שנוטל משלו הוא נוטל הא למה זה דומה למלך שאומר לב"ח שלו כל העם יודעים שחוב שאדם חייב למלך בלתי אפשר להיות בטל אבל עשה זאת איפה קח לך כיס זה של זהובים ושלם את נשייך שאתה חייב לי ואתה ובניך תחיו בנותר

היש חיך מתוק מזה כן הקב"ה גובה חובתו של אדם בחובתו שהוא נותן לו ונותן וחוזר ונותן כהנה וכהנה המקום ממלא חסרונו וסרח העודף ה' מוריש ומעשיר הוא מכה ומחץ מכתו ירפא הוא ממית ומחיה באופן שאפילו על מיתה אין לדאוג עליה שאין ה' ממית את האדם לרעתו אלא לטובתו ולו נתכנו עלילות ואם לפני השי"ת הגון לפנינו לא כ"ש אין לנו אלא לומר ה' הטוב בעיניו לנחת רוח לפני כסא כבודו הוא יעשה ועליו לקבל הכל ברצון ובשמחה:

תלמוד בבלי מסכת סוכה דף יא עמוד ב

דתניא: כי בסכות הושבתי את בני ישראל - ענני כבוד היו, דברי רבי אליעזר. רבי עקיבא אומר סוכות ממש עשו להם.

ברכת המזון לסוכות

הרחמן הוא יחזיר לנו את סוכות דוד הנפלת:

שו"ת בית הלוי דרושים דרוש יח

והנה עי"ז שניתן להם אח"כ בעל פה נתעלו בה ישראל מעלה גדולה יותר, דמקודם דכל התורה הי' רמוז בהלוחות היו ישראל והתורה שני עניינים דישראל הם המקיימים להתורה ושומרים אותה והיו אז בבחינת כלי שמונח בו התורה וכמו אה"ק שמונח בו הס"ת והוא תשמישי קדושה אבל אח"כ דניתן להם התורה שבע"פ נמצא דישראל הם בבחי' קלף של תושבע"פ וכמאה"כ כתבם על לוח לבך וכמו שהקלף של ס"ת הוא עצם הקדושה ולא תשמיש דהקלף והכתב שכתוב בו שניהם ביחד הם ס"ת כמו כן התורה וישראל כולא חד הוא אמנם לא כל אדם יוכל להשיג כל התושב"פ כמו שהיו על הלוחות הראשונים רק כל אחד ואחד זוכה בה לפי מדרגתו ולפי יגיעתו בתוה"ק ורק משה רבינו השיג כל מה שניתן בכח אנושי להשיג בהתורה ונמצא נעשה גופו קדוש כגוף של תושבע"פ וכמו שבלוחות הראשונים היו כתובים כל התושבע"פ כמו כן אח"כ היו כתובים בראשו של משה כל מה שניתן לאדם רשות להשיג בהתושבע"פ ונמצא שאצל משה רבינו חזר הכל כמו שהי' מקודם השבירה רק ניתוסף לו עי"ז עוד מעלה גדולה דבתחילה היו כתובים בהלוחות ואח"כ נכתבו בו ובראשו ועיין בעירובין (דף נ"ד) אלמלא לא נשתברו הלוחות לא הי' תורה משתכחת מישראל שנאמר חרות על הלוחות דכשהי' מסתכלים בהלוחות ידעו כל הדברים ומה שהיה נצרך להם בהתורה והשכחה בלימוד התורה נתחדשה אח"כ ובמשה רבינו חזר כמקודם וכדאיתא במדרש רבה כל ארבעים יום היה לומד תורה ושוכח ואחר כך ניתנה לו במתנה וזהו כמו שנתבאר:

Table of Contents

Rabbi Shay Tahan

A Succah which is not fit to sleep: Rem"a, Chacham Tzvi, Mishna Berura, Shaar Hatzion, Koveitz Halachos

Going on trips, is that Holchei Derachim who's Pottur from Succah: Igros Moshe, Yechava Daas

Putting a sheet on top of the Schach: Gemara, Shulchan Aruch, Shevet Halevi, Igros Moshe

Rain on Succos: Gemara

Stam and Yesh Omrim in Shulchan Aruch: Rama"h M'Panu, Yabia Omer

Using Non Jewish holiday decorations for the Succah: Shevet Halevi

Mats for Sechach and that Halachos of Maamid: Shulchan Aruch, Bikurei Yaakov, Aruch Hashulchan, Shevet Halevi, Yabia Omer, Nitei Gavriel, Koveitz Halachos

Sleeping in the the Succah without one's wife: Rem"a, Magen Avraham, Mishna Berurah

More Halachos of Maamid: Shulchan Aruch, Mishna Berurah, Magen Avraham, Taz,

Eating and sleeping in the Succah on Shmini Atzeres: Gemara, Shulchan Aruch, Mishna Berurah, Aruch Hashulchan

Amount of money to spend on Daled Minim and Mitzvos: Shulchan Aruch, Mishna Berurah, Biur Halacha

Should someone in debt give Tzedaka: Reb Chaim, Birkei Yosef

The Mesorah of Moroccan Esrogim: Minchas Yitzchok

Davar Hashava Lchal Nefesh; Smoking and taking showers on Yomtov: Gemara, Shulchan Aruch, Beer Moshe, Shemiras Shabbos Khilchasa, Koveitz Teshuvos, Yabia Omer, Chut Shoni, Shulchan Shlomo, Shaar Hatzion, Shulchan Aruch, Mishna Berurah, Magen Avraham, Igros Moshe

Capturing and killing bees on YomTov: Minchas Shlomo

Rabbi Yitzchok Eizik Silver

A Succah which is not fit to sleep: Rem" a, Mishna Berura, Gemara

A Succah on public property: Shulchan Aruch, Mishna Berurah, Biur Halacha

Sleeping in the the Succah without one's wife- how to treat a wife: Gemara Erachin, Gemara Eruvin, Tosafes Yevamois, Maharm Lublin, Baalei Hanefesh- Raavad

Rain on Succos- Doing A Mitzvah when you are exempt: Tosafes Gittin, Gemara Succah, Shulchan Aruch, Gemara Avoda Zorah

Mats for Sechach and that Halachos of Maamid: Shulchan Aruch, Mishna Berura, Chazon Ish

Using Non Jewish holiday decorations for the Succah: Shulchan Aruch

Eating and sleeping in the Succah on Shmini Atzeres: Gemara, Rambam, Shulchan Aruch, Mishna Berurah, Aruch Hashulchan, Reb Shlomo Zalman, Shulchan Aruch

Amount of money to spend on Daled Minim and Mitzvos: Shulchan Aruch, Biur Hagr" a, Mishna Berurah, Biur Halacha, Mishna Berurah, Gemara Beitza, Michas Chinuch, Tosafes

Should someone in debt give Tzedaka: Gemara Nedarim, Birkei Yosef

Selected audio from our listeners

Comments on the Show

Comments on the Dvar Torah *click here*

Comments on the show 1 *click here*

Comments on the show 2 *click here*

Comments on the show 3 *click here*

Comments on the show 4 *click here*

Comments on the show 5 *click here*

Speaker Suggestions

Speakers suggestion *click here*

Selected emails from our listeners

Comments on the show

Dear Dovid,

I'm a huge fan. I listen to every episode and have for a long time.

I just listen to the recent episode on Sukkos where you had a guest host, and one of his guest was a flaming misnaged - which I can normally handle - it's part of the fun, but this time it was different.

He brought up how Lubavitch does not sleeping in the sukkah and essentially said that it's Apikursos to not sleep in the sukkah, but he wouldn't tell a Lubavitcher that because he may drop all his Judaism, since he gets his Judaism from his Rebbe and he wouldn't tell him that his Rebbe is wrong.

The Rebbe naturally knew more than this guest on your show.

You should get a Lubavitcher Rav come on the show, WITH him, so this can be addressed.

I recommend Rabbi Leibal Schapiro from Miami or Rabbi Ezra Schochet from Los Angeles.

Dovid, I've always meant to reach out and thank you for your amazing show - I guess this episode made it happen.

Nuchie Shapiro

BSD

Hello and Gut Voch,

I recently listened to the episode about Hilchos Sukkah where the Rabbi was asked about the Chabad Minhag to eat in the sukkah despite it raining. I was shocked that the rabbi did not reference a clear source to this custom in the Minchas Elazar 4/31. Additionally, other Chassidic groups in addition to Chabad have this Minhag. See

Mishmeres Shalom 43/1; Minchas Elazar 4/31; Mahrshag 1/35; Eretz Tzevi 1/98; See Bircheiy Yosef 639/8.

It is important to allow for some sort of follow up for callers to respond from previous episodes as not to cause a Chillul Lubavitch.

Yaakov Cahnman

Response: It's possible to find a fringe opinion for most anything.

Notwithstanding all this sources, the Gemara as well as Shulchan Aruch say you shouldn't. None of the great נושאי כלים say otherwise.

I agree, but it is only intellectually honest to acknowledge there is a source for it backed by holy Rabbeim Chabad and Munkatch even if it is a "fringe" opinion. Unfortunately, this topic created a lot of friction in my family (being mixed Chabad and Litvish) which could have been mitigated if my Litvish family knew that there was a source to it. I humbly suggest in general you have a follow-up the next episode to discuss a topic where listeners feel underrepresented on the previous episode.

Thank you and I really appreciate your show I listen all the time keep up the great work!

Response: There is a טז in Gemara that Shechita is from the tail..

I have greatest respect in the world for the great great Ramash, notwithstanding, this is a bit of a way out opinion.

Rabbi Shay Tahan

רמ"א אורח חיים הלכות סוכה סימן תרמ ס"ד

הגה: ואם עשאה מתחלה במקום שמצטער באכילה או בשתייה או בשינה, או שא"א לו לעשות אחד מהם בסוכה מחמת דמתיירא מלסטים או גנבים כשהוא בסוכה, אינו יוצא באותה סוכה כלל, אפי' בדברים שלא מצטער בהם, דלא הויא כעין דירה שיוכל לעשות שם כל צרכיו (מרדכי פרק הישן).

שו"ת חכם צבי סימן צד

מ"ש במרדכי פ' הישן דאם עשה סוכה בתחלה במקום הראוי להצטער בשינה לא יצא י"ח כלל אפי' באכילה אינו נ"ל כלל דתשבו כעין תדורו לאו על אופן הסוכה קאי באיזה ענין תהיה עשויה אלא על אופן הישיבה באיזה ענין תהא וע"ז קאמר דתהא כעין דירה ואה"נ דאם עושה ב' סוכות האחת לאכילה והשנייה לשינה אף שאותה של אכילה אינה ראויה לשינה מ"מ נפיק בה ידי חובת אכילה ובהכי אזדא לה הוכחת הרב תה"ד סי' צ"ב דמי שאינו יכול לישן בפשוט ידיו ורגליו דלא הוי מצטער וחייב לישן בה וקמוכח לה משיעור סוכה שהוא ז' טפחים ומדברי המרדכי הנ"ל ובאמת הדבר תמוה מאוד והחוש מוכיח דאין לך צער גדול מזה ובודאי דלכתחלה אין לו לעשות סוכה בענין זה כדי שיהיה מצטער ופטור מן הסוכה אבל אם הוא ביום טוב וכבר נעשה או שאין לו מקום לסוכה אחרת יותר גדולה נ"ל לע"ד אחר בקשת המחילה מכבוד תורת הרב ז"ל דאינו חייב להצטער ולישן בסוכה בלי פשוט ידיו ורגליו כדרכו כל השנה וכלל גדול אמרו תשבו כעין תדורו וכיון שבדירתו ודאי אין אדם ישן באופן זה אף בסוכה אינו חייב לישן בה בזה האופן ועוד אמרו דבשינה אפי' גשמים כל שהוא הוי צער לפטור והראיה מהמרדכי הנ"ל היא גופא צריכה ראייה אדרבא כיון דקי"ל סוכה דירת עראי בעינן וכו' עקיבא שעשה סוכתו בראש הספינה אף שהרוח מצוי' שם ועוקרתה כמו שבאמת עקרה ומסתמא אין דרך לישן שם כיון שהרוח מצויה שם כל שעה ונוחה ליעקר ואין אדם ישן בדירה כזו ואפ"ה עשאה ר"ע כדי לאכול שם ש"מ דאף שאינה ראויה לישן בה יוצא בה י"ח אכילה והנלע"ד דעיקר פלוגתייהו דרבי ורבנן אי בעינן ד' אמות או סגי בז' טפחים הוא בסברא זו אי בעינן שתהא הסוכה ראויה לשינה נמי ולהכי בעינן ד' אמות כדאשכחן לענין ד"א ברה"ר דטעמא משום דבשינה בעינן האי שיעורא או סגי בראויה לאכילה להכי סגי בז' טפחים כדי ראשו ורובו ושלחנו וקי"ל כרבנן ובהישן אמרינן כל האזרח מלמד שכל ישראל יוצאין בסוכה א' פירש"י דמשמע סוכה א' לכל ישראל שישבו בה זה אחר זה ואין ספק דאף דבאכילה ראויין לאכול זה אחר זה דהיינו שיאכלו אלף או רבוא כאחד ואח"כ אלף או רבוא אחר אבל לענין שינה כיון שעיקר מצות שינה לסוכה היא איש ואשתו א"א לשני אנשים ונשותיהם לישן בסוכה אחת ואי בהפסק מחיצה אינה סוכה א' אלא כמה סוכות ולפי סברת המרדכי הנ"ל אף מצות אכילה לא יצאו א"ו לאו מילתא היא ולמאי דחזיא מיהא נפיק בה הנ"ל.

משנה ברורה סימן תרמ ס"ק כ

ר"ל אפילו י"ח אכילה ויש מאחרונים שחולקין ע"ז ודעתם דאף דלכתחלה בודאי אין לעשות סוכה כזו שאין יכול לקיים בה כל הדברים כדון מ"מ בדיעבד יוצא בה ידי חובת אכילה כיון שלאכילה אין מצטער:

שער הציון סימן תרמ ס"ק כה

שערי תשובה בשם תשובת חכם צבי סימן צ"ד, וכן דעת בנו בספרו מור וקציעה, וכן הסכים בתשובת משיבת נפש. ועיין לעיל בריש סימן תרל"ט בשערי תשובה שהביא סיעתא להחכם צבי מתשובת רב האי גאון, ומכל מקום יש לזיזר מאד בזה, כי כמה אחרונים העתיקו את דברי הרמ"א להלכה, וקושית החכם צבי כבר ישבו, עיין שם:

קובץ הלכות סוכות עמוד קעד בהגהה

והנה יש שרוצים לפטור עצמם משום שמתיראים מפני גנבים, ובאמת קשה לעשות מזה טעם להקל, דממנ"פ, אם יש בזה מקום להתיירא, א"כ הוי סוכה שאין ראוי לשינה, וקיימ"ל (רמ"א סי' תרמ סעי' ד) דאפי' לאכילה פסולה, דסוכה צריך להיות ראוי לכל דבר. ואם אין בזה כ"כ מקום להתיירא והוא דואג ומצטער על לא כלום, אי"ז חשיב מצטער כלל, כדמבואר סי' תרמ (סעי' ה) לענין אבל, דאמרי' דאיבעי לי' לייטובי דעתי'. וצ"ל דסומכים על הסוכרים דסוכה שאין ראוי לשינה כשר, ע' בשע"ת סי' תרמ (סק"ה) בשם תשו' חכם צבי (סי' צד). ועמש"כ להלן (פט"ז סעי' ד) במי שקרובו מיצר ודואג ומצטער מחמת שהוא ישן בסוכה, אם מקרי מצטער.

שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ג סימן צג

אם מותר לצאת לתענוג בעלמא למקום שלא יהיה לו סוכה.

ובדבר לצאת לטיול ולתענוג בעלמא למקום שלא יהיה לו סוכה מסתבר לע"ד שאסור דהולכי דרכים שאיתא בסוכה דף כ"ו כשהוא לדבר הרשות שפטורין עכ"פ ביום הוא כשהולכין למסחר וכיוצא שהוא צורך ממש וגם הוא לכל אדם שבשביל זה היה צריך לצאת גם מביתו שלכן באופן זה מותר לצאת מהסוכה, אבל לטיול ולתענוג בעלמא שאין לזה שום צורך אינו כלום מה שבשביל תאותו והנאתו היה יוצא מביתו כיון שלא היתה יציאתו אף מביתו לצורך. והגע עצמך אדם שיש הרבה פעמים שישן בחצרו תחת כפת השמים משום שנהנה בזה יותר מבבית הכי יפטר מסוכה משום שמביתו יצא בשביל זה, וא"כ למה אמר רבא מצטער פטור מן הסוכה הי"ל לומר מי שנהנה לישב בחצר יותר מבבית והסוכה פטור מן הסוכה. ואף שיש אולי לדחות דרבא אמר מצטער דוקא לענין לילך לישן בבית בשביל זה, דלגבי הבית לא נפטר בזה שיש לו יותר הנאה בבית מבסוכה ולא לגבי לישן בחוץ דלזה נפטר גם בלא צער אם יש לו יותר הנאה, משום שאולי לילך לבית של אחר לא היו רוב בני"א הולכים בשביל יותר הנאה ולילך לחוץ היו הולכים גם בשביל יותר הנאה, והבית בחג הסוכות יש לו להחשיבו כמו שהוא ליכנס לבית של אחר, לא מסתבר זה דמנלן להחשיב כן ולא כמו שיש לו עצמו שני בתים שהיה הולך לבית השני גם בשביל יותר הנאה. וגם מפורש במג"א סימן תר"מ ס"ק י"ד דאם אין יכולין לישן כל כך בטוב בסוכה ויהיו יגיעים למחר ולא יוכלו לקיים המצוה כראוי פטורין, הרי דבשביל הנאת השינה יותר אסור, ודין זה הוא אף כשהשינה בחוץ טוב לו יותר כשאינן הולכו למצוה, דהא מקור המג"א נראה שהוא מהג"א /סוכה/ דף כ"ו שפי' בר"ח ורבה ב"ר הונא דגנו בארקתא דנהרא שהוא בחוץ משום דישנו שם להנאתן יותר ויכלו לעסוק במצוה למחר טפי, אלמא דשלא לצורך מצוה בשביל ההנאה היה אסור. וגם בלא זה הא נענשין על עשה בעידן ריתחא כשמבקש טצדקי למיפטר מהמצוה

כדאיתא במנחות דף מ"א אף באופן שהיה לו הנאה בלבישת בגדים הפטורין מציצית דודאי לא בכוונה ליפטר מציצית לבש רב קטינא לסדינא וסרבלא הפטורין מציצית. לכן מסתבר דלילך לטיול ולתענוג למקום שליכא סוכה אסור. והנני ידידו מברכו בחג שמח, משה פיינשטיין.

שו"ת אגרות משה אבן העזר חלק ד סימן לב

ח. אם מותר לטייל בחג הסוכות ועי"ז יבטל ממצות סוכה.

והא דמסתפק כתר"ה לענין מה שכתבתי בח"ג דאו"ח סימן צ"ג דלצאת לטיול ולתענוג בעלמא למקום שלא יהיה סוכה שאסור דל"ד זה להולכי דרכים אפילו לדבר הרשות שפטורין דהוא דוקא כשהוא לצורך שהיה יוצא מביתו אבל מה שהיה הולך מביתו לתענוג בעלמא אינו כלום מה שהיה יוצא מביתו בשביל זה, אם יש בזה חלוק בין א"י לחו"ל ולא כתב כתר"ה טעם לספקו דבלא טעם ודאי אין לחלק, אבל אולי כוונתו לאחד מחו"ל שבא על זמן קצר לא"י שכל טירחא הגדולה והוצאה הגדולה היתה בשביל שרוצה לראות כל א"י ואין לו ע"ז רק ימים מועטין שאולי אצלו הוא צורך ממש לא ענין טיול והנאה בעלמא שלא נפטר בשביל הנאתו יותר לישן בבית ובחוץ מבסוכה דראיית המקומות הוא לו צורך גדול, שלכן לזה מסתבר שמותר אם אינו יכול להיות עוד איזה ימים בשביל הטיול, והוא לאו דוקא א"י שיש אולי גם מצוה בזה אלא אף הנוסע למדינה אחרת שאיכא דברים שרוצין האינשי לראות יהיה רשאי אם לא יוכל להיות שם איזה ימים אחר הסוכות לראות זה. אבל לצאת לטיול ולתענוג היציאה לבד אסור כשלא יוכל לאכול ולישן בסוכה. וכן כשיש לו איזה ימים לטייל אחר הסוכות אינו רשאי אף בא"י לילך לראות במקום שלא יהיה סוכה כדכתבתי.

שו"ת יחווה דעת חלק ג סימן מז

שאלה: היוצאים לטיול בימי חול המועד סוכות, האם רשאים לאכול סעודת קבע חוץ לסוכה, או לא?

תשובה: שנינו בברייתא (סוכה דף כ"ו ע"א) הולכי דרכים ביום פטורים מן הסוכה ביום וחייבים בלילה. הולכי דרכים ביום ובלילה פטורים מן הסוכה ביום ובלילה. ופירש רש"י, שהטעם שפטורים מן הסוכה לפי שנאמר בסוכות תשבו שבעת ימים, תשבו כעין תדורו, כלומר, כעין ישיבת ביתו, וכשם שבכל ימות השנה אין אדם נמנע מללכת בדרך לסחורה, כך בכל ימות החג לא הצריכו הכתוב להמנע מלצאת לדרך ע"כ. וכן פסקו הטור והשלחן ערוך /א"ח/ (בסימן תר"מ סעיף ח'). והנה בספר הלבוש שם כתב, שהולכי דרכים ביום שחייבים בסוכה בלילה, זהו רק כשמוצא סוכה מוכנה במקום חנייתו, אבל לא הטריחוהו חכמים לעשות שם סוכה לכתחילה. והמגן אברהם כתב לחלוק על דברי הלבוש, והעלה שצריך לעשות סוכה במקום חנייתו בלילה. ובספר בגדי ישע דחה ראיית המגן אברהם בזה, וכן העלה החיי אדם (כלל קמ"ז סימן כ"ו), שגם במקום חנייתו בלילה, אם אינו מוצא סוכה מוכנה אינו צריך מן הדין לטרוח לעשות סוכה, שהרי יצטרך לעמול ולהתעסק בעשיית הסוכה שעות רבות, ואין זה נחשב כעין תדורו ע"כ. ובאמת שהמאירי בסוכה (כ"ו ע"א) הביא חילוקי דעות בזה, וכתב, שיש אומרים שהולכי דרכים ביום חייבים הם לעשות סוכה מתחילה בשעת חנייתם, אבל אנו מפרשים שאין עליהם שום חיוב לעשות סוכה מתחילה, אלא כשיש שם סוכה במקום חנייתם חייבים לאכול ולישון בסוכה וכן המנהג ע"כ. נמצא שהעיקר להלכה בזה כדברי הלבוש והחיי אדם הנ"ל. (וראה בארחות חיים הלכות סוכה אות ל"ג).

אמנם עדיין יש מקום לומר שלא התירו חכמים להפקיע עצמו מחיוב מצות סוכה אלא כשיוצא לסחורה, שיש בזה קצת צורך מצוה, כמבואר בשו"ת תרומת הדשן (סימן ה'), וכן כתב הרמ"א בהגה /א"ח/ (סוף סימן רמ"ח). וראה עוד במגן אברהם (סימן תקל"א סק"ז), ובאחרונים שם. אבל כשיוצא לטיול בעלמא, לא התירו להפקיע עצמו מהמצוה. וכמו שאמרו במנחות (דף מא ע"א) שהוכיח המלאך את רב קטינא על שהיה עושה טצדקי להפקיע עצמו ממצות ציצית, ואמר דבעידן ריתחא ענשינן אעשה. וכתבו התוספות, שזהו אפילו בכגון מצות ציצית שאין אדם מחוייב ללבוש טלית בת ארבעה כנפות כדי שיתחייב בציצית. וראה בתוספות שבת (לב ע"ב) ובתוספות פסחים (קי"ג ע"ב). ובתוספות ערכין (דף ב ע"ב) ד"ה הכל חייבים בציצית. וראה עוד בטור יורה דעה (סוף סימן שכ"ד), ובשו"ת עדות ביהוסף מטלז' (סימן ה'), ובשו"ת רב פעלים חלק א' (חלק יורה דעה סימן ה'), ובשו"ת עמק יהושע חלק ב' (סוף סימן ט'). וכן כתב באמת הגאון רבי משה פיינשטיין בשו"ת אגרות משה כרך ה' (חלק אורח חיים סימן צ"ג), שיש לאסור הטיול בחול המועד סוכות מטעם זה, שמפקיע עצמו ממצות סוכה. והוסיף עוד, שלא פטרו חז"ל הולכי דרכים מסוכה, אלא כשיוצאים למסחר שהוא צורך ממש, אבל לטיול שאין בו צורך אלא לתענוג בעלמא, אין להתיר, והאריך הרחיב לבסס דבריו בזה ע"ש. אלא שאם נוסעים במכונית טנדר, ישנה אפשרות לעשות סוכה על המכונית, ויכולים לאכול בה סעודת קבע גם בתוך כדי נסיעה. וכמו ששינוי כיוצא בזה במשנה (סוכה כ"ב ע"ב) העושה סוכתו בראש העגלה או בראש הספינה כשרה. ופירש רש"י, ואף על פי שבראש העגלה מיטלטלת היא ואינה קבועה, כשרה, הואיל ודי לנו בסוכה שהיא דירת עראי. וכן פסקו הטור והשלחן ערוך /א"ח/ (סימן תרכ"ח סעיף ב'). וכתב המגן אברהם, שאפילו בשעה שהספינה הולכת בים הסוכה כשרה. ונראה שהוא הדין בסוכה שבמכונית הטנדר, שהיא כשרה גם כשהיא נוסעת. ואמנם הפרי מגדים (באשל אברהם סק"ד) יצא לדון בדבר חדש, שדוקא בספינה שדרכה בכך, אבל בסוכה שבעגלה אינו יוצא אלא כשהיא עומדת, ולא בשעה שהסוסים מושכים אותה. אולם הגאון בעל ערוך לנר בספר ביכורי יעקב (סימן תרכ"ח סק"ג), הוכיח במישור להכשיר גם באופן שהעגלה נוסעת. וכתב המשנה ברורה בשער הציון, שדברי הביכורי יעקב נכונים בזה ע"ש. ובאמת שכן מתבאר במאירי (סוכה כ"ב ע"ב) שכתב: שאף על פי שהעגלה והספינה הולכות לדרכן ואין הסוכה עומדת במקום אחד כשרה. ומכל מקום עדיף להמנע מטיולים בחול המועד, ולהקדיש זמנו לתלמוד תורה, וכמבואר בירושלמי מועד קטן (פרק ב' הלכה ג'), כלום אסרו לעשות מלאכה בחול המועד אלא כדי שיהיו אוכלים ושותים ועוסקים בתורה. [והובא בתוספות חגיגה י"ח ע"א ובארחות חיים הלכות יום טוב אות ל"ד, ובכל בו סוף סימן ס' ע"ש]. ועל כיוצא בזה אמר רבי אליעזר (בסוכה כ"ז ע"ב) משבח אני את העצלנים שאין יוצאים מבתיהם ברגל. ישמע חכם ויוסף לקח.

תלמוד בבלי מסכת סוכה דף י עמוד א

פירס עליה סדין מפני החמה, או תחתיה מפני הנשר, או שפירס על גבי הקינוף פסולה, אבל פורס הוא על גבי נקליטי המטה.

גמרא. אמר רב חסדא: לא שנו אלא מפני הנשר, אבל לנאותה - כשרה. - פשיטא, מפני הנשר תנן! - מהו דתימא הוא הדין דאפילו לנאותה, והאי דקתני, מפני הנשר - אורחא דמילתא קתני, קא משמע לן.

שלחן ערוך אורח חיים סימן תרכט סעיף יט

פירס עליה סדין מפני החמה, או תחתיה מפני הנשר, כלומר שלא יהיו עליו וקסמין נושרים על שלחנו, פסולה; אבל אם לא פירס אלא לנאותה, כשרה והוא שיהא בתוך ד' לסכך; וי"א שסוכה שהיא מסוככת כהלכתה וירא שמא ייבש הסכך או ישרו העליון ותהיה חמתה מרובה מצלתה, ופירס עליה סדין שלא תתייבש, או תחתיה שלא ישרו העליון, כיון שהסדין גורם שעל ידו צלתה מרובה מחמתה, פסולה; אבל אם לא כיון בפריסת הסדין אלא להגין מפני החמה והעליון, או לנאותה, כשרה ובלבד שיהא בתוך ארבע לסכך; ומיהו לכתחלה לא יעשה אלא א"כ הוא ניכר לכל שמכוין כדי להגין או שהוא שרוי במים, שאז ניכר לכל שאינו שוטחו שם אלא לייבש:

שו"ת שבט הלוי חלק ד סימן נז

בענין שימת פלאסטיק שקוף על הסוכה להגן מן הגשמים

בענין השאלה שנשאו ונתנו כמה ת"ח אם מותר לשום פלאסטיק שקוף שהשמש נראה מתוכו על הסוכה האם נחשב כסכך פסול או לא, לדידי פשוט דפסול ליתן על הסוכה גם כי איכא צילתה מרובה מחמתה בלא"ה, ואין לנו לדון בה לכל היותר רק דין סדין המבואר במשנתנו סוכה יו"ד ע"א ובשו"ע או"ח סו"ס תרכ"ט, וכיון שנותן הפלאסטיק הזה להגן מפני הגשמים הרי קיי"ל בשו"ע שם כדעה ראשונה דכל שעושה להגן מפני החמה וה"ה להגן מפני הגשמים דפסולה, ובעצם הפלאסטיק דבר פשוט שנקרא סכך פסול שאינו נעשה מדבר שגדולו מן הארץ (ואפי' ה' נעשה מגדולי קרקע הרי נשתנה צורתו לגמרי ועיין שיטת הרמב"ם סי' תרכ"ט ס"ד לענין פשתן שנידק) ובתחלה סבור הייתי לומר דמשנתנו דפרס עליה סדין - סדין דוקא נקט דדוקא סדין יש צדדים להקל לרוב ראשונים - כדאית להו - ולר"ת כדאית לי' כיון דלא ניתן לשם סכך או דלא נצרך להסדין בתורת סכך אם כבר צילה מרובה בלא"ה לשיטת ר"ת, והיינו משום דהסדין שהוא דבר ארוג מניח הגשמים שירדו לסוכה מבעד אריגתו, אבל עור או פלאסטיק הזה שאינו מניח הגשמים שירדו לסוכה, הרי כ' ר"ת ריש סוכה ובפוסקים סי' תרל"א ס"ג דאם אין גשמים יכולים לרדת לתוכה פסולה דהוי לה בית ולא סוכה, וע"ש במג"א סי' תרל"א ס"ק ב' דפסק כן להלכה ונימא דהגם שעשה סכך כשר בלא"ה מכ"מ דבר המונע גשמים מהפכו לכעין בית או מה"ת או מדרבנן.

אמנם הדרנא מזה דהא מג"א סו"ס תרכ"ט כ' דבגשמים ומים נוטפים יתן סדין להגן (דלשיטת ר"ת עכ"פ לא פסול בדאיכא סכך כשר בלא"ה ולא יברך אז) הרי דסדין גם לגשמים מהני - וכן מדהקשו הקדמונים דלמה גשמים סימן קללה בחג דיפרוס עור וכה"ג להגן דכשר לשיטת ר"ת. הרי דהשוו עור וסדין.

ועוד דהא ודאי יראה דכיון דיש סכך כשר ממש בלא"ה וסכך זה ראוי שיעברו בו גשמים - א"כ הפלאסטיק הזה המעכב גשמים לא עדיף מסכך פסול על סכך כשר, ולר"ת עכ"פ כל שאינו מסייע להכשר סוכה אינו פוסל, ואף על פי שבמציאות אינו מניח גשמים לירד לסוכה מכ"מ מניעת ירידת גשמים הפוסל אינו מטעם הסוכה אלא מטעם הסכך, ועיין בפמ"ג בא"א סי' תרל"א שם דהוא פוסל כשאר סכך פסול בד"ט.

נמצא לדברינו דשימת פלאסטיק על סוכה כשרה שיש בה צילתה מרובה מחמתה תלוי בב' דעות שבשו"ע

סו"ס תרכ"ט הנ"ל, ובשעת הדחק דממילא גשמים יורדים ה"ה כסדין שכל מג"א דיתן להגן מפני הגשמים אבל אסור לברך כיון דהעיקר כדעה ראשונה כמש"כ מג"א הנ"ל.

הנה כל זה הי' פשוט בעיני - אלא דבא לידי מש"כ חכם אחד בירחון קול יעקב - (יו"ל בברוקלין) דר"ל דכיון שהמכסה הפלאסטיק הוא שקוף שהשמש נראה מתוכו, וכיון דעיקר סכך לצל וא"כ כשאמרה תורה בסוכה תשבו שבעת ימים וסוכה היינו סכך העשוי לצל וכדדרשו ריש סוכה מפסוק וסוכה תהי' לצל יומם, א"כ בכלל עשית סוכה רק דבר המיצל וא"כ אח"כ כשגלתה תורה איזה סכך פסול ג"כ לא בכלל זה דבר שאינו מיצל ואין זה סכך פסול הפוסל בסוכה, - ורצה שם לחזק יסוד זה.

ולדידי זה ליתא כלל דהא כ' ב"י סי' תרל"א דסכך העשוי לצל היינו להגן מן השמש ומן המטר, ואף שלא נמצא ברש"י שלפנינו שם ח' ע"ב מכ"מ כן כ' הרא"ש שם סי' י"ב ובלבד שתהא מסוככת כהלכתו אר"ח והוא שעשאה לצל להתלונן תחתיו מחורב וממטר ע"כ - והיינו דנלמד מקרא דישעי' ד' וסוכה תהי' לצל יומם, מחרב ולמחסה ולמסתר מזרם וממטר, וס"ל להני ראשונים דסיפא דקרא ארישא קאי דזה ג"כ בכלל צל, ואפי' לר"ת החולק בתוס' וברא"ש שם דס"ל דאדרבה דסכך מעובה המעכב מגשמים פוסל ומכ"ש דאינו מתנאי הכשר סוכה שיגן מן הגשמים מכ"מ עיין בהג"ה מ"י פ"ה מסוכה אות ח' בשם הריב"א דגם לר"ת עכ"פ בעינן הצלה והגנה מן הגשמים אלא דאם אין יורדין בה כלל פסולה.

עכ"פ גם הגנת הגשמים בכלל צל דמיצל מגין מפני המטר, ואף על פי דהאי פלאסטיק השקוף יש לו רק חצי שיעור של הגנת הצל דהיינו הגנה מפני המטר מי יאמר דבשביל זה יבטל ממנו שם סכך כיון שהוא סוכך עכ"פ, עד שנאמר דאינו בכלל סכך פסול שפסלה תורה - ועוד מי יאמר דלא מיצל גם מהשמש וכלשון הראשונים מן החורב דנהי דאור השמש חודר דרך תוכה אבל הגנה מפני חום השמש והחורב עכ"פ הוי ע"כ יראה בעניי דחלילה להתיר כזאת, ובודאי נקרא סכך פסול מן התורה, ודינו כסדין וע"ד שכל מג"א הנ"ל סו"ס תרכ"ט דאם יש כבר סכך כשר מלבדו דיושב תחתיו מספיקא דר"ת בשעת הדחק ואינו מברך.

שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ה סימן מג אות ד

פריסת סדין נאה מפלאסטיק על הסוכה כדי להגן מן הגשמים

בדבר פריסת סדין לנאותה דכשרה (סוכה י' ע"א) הוא דווקא כשכוונתו הוא כדי לנאותה, ולא כשכוונתו הוא להגן מן הגשמים שהוא לסכך, שוודאי אינו כלום מה שהוא מיפה גם את הסוכה והוא נוי להסוכה בזה, לשיטה ראשונה בש"ע סימן תרכ"ט סעיף י"ט, דאם פירס הסדין כדי להגין מפני החמה ומפני הנשר פסולה, וכ"ש כשמסכך מפני הגשם. ופשוט שהוא אף כשהסדין הוא נאה ויש בה יפוי להסוכה, וכ"ש כשעיקר כוונתו הוא להגן, שבשביל זה הוא מביא סדין של פלאסטיק.

ואף להי"א שם דלהגין מפני החמה והעלין הוא ג"כ מותר כמו כדי לנאותה, מ"מ הא לסכך באופן שלא יוכלו הגשמים לירד כלל, אין יכולין. כמפורש בטור בשם הסמ"ק בסוף סימן תרכ"ט, דאף שנסרים שאין בהן ד' כשרין, נהגו העולם שלא לסכך בהם כלל, משום דלמא אתי לסכך בהם הקביעות בעניין שאין הגשמים יכולין לירד בה. והובא טעם זה בט"ז ס"ק כ"א ובמג"א ס"ק כ"ב, והט"ז הוסיף שמטעם זה לא נהגו לכסות בקשין

של תבואה, נמי מטעם זה דהסמ"ק, משום שבכיסוי הקש בקל יכסה כיסוי עב מאד, היינו שלא יוכל הגשם לירד שם. ואף שיש מקום לומר בטעם הסמ"ק שאין מסכנין בנסרים כלל, אפילו הקצרים, הוא משום דלמא אתי לסכך בהם בקביעות בעניין שאין הגשמים יכולין לירד, אין החסרון מחמת שאין יכולין הגשמים לירד בה, אלא מחמת שהוא כיסוי הקבוע שרגילים לעשות בתקרת בית קבוע. שזה לא שייך לאסור בפריסת סדין, אף של פלאסטיק. וגם מה שהב"ח כתב שאסור לכסות מטעם שלא יוכלו הגשמים לירד בה, גם בלאטיש, דאע"פ שאין מקרין בזה בתים קבועים יש לחוש לטעם הסמ"ק דילמא יסכך בהן בקביעות שאין הגשמים יכולין לירד, ולשון בקביעות לא מובן. ועיין במג"א שלא נקט תיבת בקביעות כשהביא את הב"ח, אלא כתב אף על פי שאין בהם גזירת תקרה, שאין מסכנין בהן בתים, מ"מ יש לחוש שישכך כ"כ שלא יהיו הגשמים יורדין בתוכה כמש"כ הסמ"ק. וצריך לומר שהוא פירוש המג"א על תיבת בקביעות שכתב הב"ח, שכתב המג"א דכוונתו שיש לחוש שישכך הסוכה בהלאטיש סיכוך כעין שעושין לקביעות, דהוא עב מאד, שלא יהיו הגשמים יורדין בתוכה. שזה עצמו הוא פסול בהסכך, אף שלא מסכנין בזה בתים. שא"כ חזינן שסובר הב"ח להסמ"ק, שמה שאין גשמים יכולין לירד הוא הפסול בעצם. ואולי הוא ג"כ מטעם דכיוון דהוא כיסוי טוב כסיכוך דנסרים, שייך ג"כ גזירת תקרה, מאחר דבעצם הוא טוב לכסות גם בתים בזה. שנמצא שמה שאין מכסין בתים בזה, הוא רק מצד נוי וכדומה, ולא מצד שאינו תקרה טובה, ששייך לחוש שיימצאו איזה אינשי דאין חוששין לנוי, ומסככו בזה בתים, ושייך קצת גזירת תקרה. אבל לא משמע כן בלשון הסמ"ק שבטור, וכ"ש שלא משמע כן בב"ח. ובט"ז שם בסוף, אחר שכתב דלא נהגו לכסות בקש אף על פי שהוא עיקר סוכה המפורשת בפסולת של גורן, כתב דנראה שזה ג"כ מטעם הסמ"ק שבקל יעשה כיסוי עב מאד, וכשליט לו במה לכסות פשוט להתיר שיכסה בקש, רק שיזהר לעשות שיוכל הגשם לירד שם. הרי ודאי סובר שזה בעצמו שאין הגשם יכול לירד הוא פסול.

ואם כן מוכרחין לומר דמה שהמג"א כתב בס"ק כ"ה דאם הגשמים נוטפין מהסכך מוטב לפרוס סדין משיאכל חוץ לסוכה, שלכאורה תמוה, דהא כשלא יוכלו הגשמים לירד בתוכה היא סוכה פסולה, וצריך לומר דפריסת הסדין כדי שיאכל בסוכה היא חומרא בעלמא, וכמדויק לשון מוטב לפרוס סדין משיאכל חוץ לסוכה. ומה שמסיק מיהו לא יברך לישיב בסוכה דספק ברכות להקל, אף שהכא משמע שהמג"א סובר לדינא דאינו כלום, ולא היה שייך לברך אף אם היה חייב לברך בספק, לא דקדק בלשונו כל כך, מאחר דאף אם הוא ספק ממש לא היה צריך לברך.

ועיין בהגמ"י פ"ה מסוכה ה"ט באות ט', שר"ת פסל סוכה שמעובה כל כך שא"א לגשמים לירד בתוכה. ואף לריב"א שכתב בסוכת רועים שעשויה להגין מן החמה ומן הגשמים, פי' שם בהגמ"י דכוונתו שמציל רק הצלה פורתא, אבל אם אין יורדין גשמים כלל פסולה. וכן סובר לדינא גם המג"א. אך משום שיש עכ"פ מרבוותא אלו שמכשירין אף בסיכוך עב מאד שאין הגשמים יכולין לירד לתוכה, כהר" שמשון גיסו של ר"ת שהביא הגמ"י, ומשמע שגם הרמב"ם סובר כן מדלא הזכיר פסול זה, וגם ברש"י לא מצינו שמפרש שהוא פסול, וכדמשמע מהגמ"י שאינו סובר רש"י שהוא פסול, כתב המג"א דבגשמים מנטפין יפרוס סדין ויאכל שם, מאחר שאיכא מרבתינו מי שמכשרי סוכה שאין יכולין הגשמים לירד לתוכה, והוא רק להחמיר כדלעיל, אף שלדינא סובר שהלכה כר"ת בהגמ"י, וכהסמ"ק בטור, שמשמע שגם הטור סובר כן.

תלמוד בבלי מסכת סוכה דף כח עמוד ב

כל שבעת הימים אדם עושה סוכתו קבע וביתו עראי. ירדו גשמים, מאימתי מותר לפנות - משתסרח המקפה. משלו משל: למה הדבר דומה - לעבד שבא למזוג כוס לרבו, ושפך לו קיתון על פניו.

שו"ת הרמ"ע מפאנו סימן צז

דע כי המחבר ההוא רבן של בני גולה זה דרכו בש"ע הקבוע להוראה להביא תחלה הדעת היותר מוסכמת והיכא דאיכא למיחש לסברא אחרת מייתי לה בשם י"א, א"כ מה שסתם תחלה כדעת הגאונים להתיר הוא פסק גמור ומוחלט לפי סברתו ולא זכר הסברא הב' אלא לחלוק כבוד לבעלה שגם הם גדולים ורבים ובהרבה מקומות פשט המנהג לאסור כוותייהו, אמנם לו שקול ישקלו הגאונים והרב והרמב"ם בעלי הסברא האחד בכף מאזנים מכריעים הם כל חכמי עולם שיחדו יהיו תמים בכף שנייה, מלבד רבים מן הגדולים מסכימים עם הראשונים. ואין ספק שלדעת המתירים ראוי היה להורות בעובדא דידך אבר ועוף מותר, גם ברוך תהיה אם אסרת העוף כלו כי יש לך על מי להשען.

שו"ת יביע אומר חלק י - יורה דעה סימן מג אות ב

ואם לחשך אדם לומר שבדבר המבואר בפוסקים לפסק הלכה, אין לסמוך על דעת החולקים אפילו בשעת הדחק, וכדאמרינן בנדה (ט ב), מאי לאחר שנזכר, אילימא לאחר שנזכר דאין הלכה כרבי אליעזר אלא כרבנן, בשעת הדחק היכי עביד כוותיה. וכאן הרי מבואר ברמב"ם (פרק י' מהלכות שמיטה ויובל הלכה ט), ובטור ושלחן ערוך יורה דעה (סימן שלא סעיף יט), ששביעית נוהגת בזמן הזה על כל פנים מדבריהם, ואם כן מנא לן שאפשר לסמוך על החולקים בשעת הדחק. וכן כתב בשו"ת בית הלוי (סי' א סוף סעיף ה), שמאחר שהרמב"ם והטוש"ע פסקו לאיסור ולא הביאו שום חולק, אי אפשר להורות נגד ההלכה הקבועה בש"ע, וחלילה לבעל הוראה לפרוץ גדר הש"ע ולהורות היתר נגדו, אף בשעת הדחק. ע"ש. אף אתה אמור לו כי דבר זה נפתח בגדולים, ובשו"ת חכם צבי (סימן ק) כתב, דאף על גב דאמרינן בנדה (ט ב) שאילו נפסקה הלכה דלא כרבי אליעזר לא סמכינן עליה אף בשעת הדחק, לא דמי פסק מרן השלחן ערוך לפסק התלמוד, שהרי מצינו לכמה מגדולי האחרונים שלפעמים חולקים על הרבה מפסקיו של הבית יוסף, ולכן שפיר דמי לסמוך על המקילים נגד השלחן ערוך בשעת הדחק. ע"כ. וכן נידון הגאון בית אפרים שהובא בשו"ת חתם סופר (חאה"ע ח"ב סי' עא, דף לה ע"א) בד"ה והנה מה, אף על פי שהוא נגד פסק השולחן ערוך בלי שום חולק (באה"ע סי' קסד סעיף נה) שאם חלצה בשמאל חליצתה פסולה, אעפ"כ רצה לסמוך ע"ד הראב"ן ודעמיה להקל בשעת הדחק. וגם החתם סופר לא נחלק עליו בזה, אלא דס"ל דהראב"ן יחיד הוא ממש בזה ובדאורייתא אין לסמוך להקל אף בשעת הדחק. כיעו"ש. אלמא שאף בדבר שהוא נגד הש"ע סמכינן בשעה"ד להקל. ובשו"ת בנין עולם (חלק אורח חיים סימן יד דף טז ע"ג), העיר גם כן מדברי הגמרא (נדה ט ב), דהיכא דנפסקה הלכה לא סמכינן על החולקים בשעת הדחק, ודחה, שבאמת אין שום ראייה מזה, דהא טעמא בעי מה יש חילוק בין אם נאמר בפירוש הלכה כרבים או לא, הא בלאו הכי יחיד ורבים הלכה כרבים, אלא צריך לומר דהיינו טעמא כיון דבלאו הכי קיימא לן כרבים, למה הוצרכו בש"ס לפסוק להדיא כרבנן, ועל כרחך שכינונו לומר שכאן אין לסמוך על היחיד אפילו בשעת הדחק, מה שאין כן אילו לא

נפסק בפירוש היינו סומכים על היחיד בשעת הדחק. ומעתה זה שייך דוקא בפסק הלכה שבש"ס, מה שאין כן בדין המבואר לנו למעשה בשלחן ערוך, דלא שייך לומר כן, משום הכי סמכינן שפיר על היחיד בשעת הדחק. וזה ברור. ושכן הסכים לזה מהר"ש קלוגר, וקלסיה שהוא אמת. ע"כ. וכן כתב בספר חידושי רז"ה (דף סט ע"א), שגם במה שנפסק להחמיר בשלחן ערוך, בדרבנן אפשר לסמוך על המיקל בשעת הדחק, אפילו הוא יחיד במקום רבים. ע"ש. וכן בספר נזירות שמשון אורח חיים (סימן יג), פסק לסמוך בשעת הדחק על החולקים נגד פסק מרן השלחן ערוך. (והובא בארחות חיים החדש שם סק"ו). ועיין בש"ך חשן משפט (סימן פז ס"ק לח), שאף שסתמו מרן המחבר בשלחן ערוך, והרמ"א בהגה, ששבעת היסת אינה בנקיטת חפץ, הטועה ומורה להיפך שצריך נקיטת חפץ, ועל פי זה שילם הנתבע, לא הוי כטועה בדבר משנה שחוזר, אלא כטועה בשיקול הדעת, מכיון שיש פוסקים שחולקים על השלחן ערוך. ע"כ. ומוכח דסבירא ליה שפסקי מרן השלחן ערוך לא חשיב כנפסקה הלכתא, לפי מה שאמרו בסנהדרין (לג א) היכי דמי טועה בשיקול הדעת, דפליגי ולא אפסיקא הלכתא וכו'. וע' בפתחי תשובה שם (סי' כה) מהחות יאיר. ודו"ק. ובאמת שהלכה רווחת בידינו לעשות ספק ספיקא אפילו נגד דעת מרן השלחן ערוך, וכמו שכתבו מרן החיד"א במחזיק ברכה יורה דעה (סימן נב סק"ה), ובשו"ת דבר משה חלק ג' (חלק יורה דעה סימן ב), ובשו"ת משנת רבי אליעזר די טולידו חלק ב' (חלק יורה דעה סימן י), ושכן הסכים החקרי לב (חלק א מיורה דעה סימן קפח). וכן כתבו בשו"ת פני יצחק אבולעפייא חלק א' (חלק יורה דעה סימן ט), וחלק ב' (דף כח ע"ג), ובספר זבחי צדק (סימן קי אות קנח), ובספר טהרת המים בשיורי טהרה (מערכת ס אות ז), ובשו"ת בן אברהם אבוקארא (סימן לב). וכן העלה הגאון רבי אהרן עזריאל בספר און אהרן (מערכת ס אות יד). ועיין עוד בשו"ת נדיב לב (חלק חשן משפט סימן סג) שכתב, שגם בני ארץ ישראל שקבלו פסקי מרן השלחן ערוך, אין הקבלה משוה לאיסור ודאי, אלא מכח ספק, ולכן שפיר מהני ספק ספיקא נגד הוראות מרן, ושזוהי דעת מר אביו החקרי לב (חלק א' מיורה דעה סימן קכז). ע"ש. ועיין עוד בספר פתח הדביר חלק ג' (דף שכה ע"ב). ע"ש. ומבואר שפסקי מרן השלחן ערוך לא נחשבים כהלכה פסוקה של הש"ס, וזהו הטעם שאנו פוסקים ספק ברכות להקל אפילו כנגד דעת מרן השלחן ערוך, וכמו שכתב מרן החיד"א בברכי יוסף (סימן ז סק"ג), ובשו"ת חיים שאל חלק ב (סימן טו). וכן כתבו מהר"י עטייה בספר רוב דגן (בקונטרס אות לטובה אות כא), ובשו"ת דבר משה חלק ג' (חלק אורח חיים סימן יד), ובשו"ת אהל יצחק (חלק אורח חיים סימן ג), ובשו"ת אור לי (סימן לו), ובספרו מכתב לחזקיהו בתשובה (סוף סימן ג, ובסימן י דף מח ע"ד), ובשו"ת ויאמר יצחק (חלק אורח חיים סימן א), והגאון רבי יוסף חיים בספר בן איש חי (פרשת בראשית אות י), ובכ"ד. ומכל זה מוכח שפסקי מרן השלחן ערוך לא חשיבי כפסק הלכה שבש"ס, ואם כן שפיר יש לסמוך על החולקים בשעת הדחק, וכדברי החכם צבי והבנין עולם וסיעתם הנ"ל*). ודון מינה ואוקי באתרין שהואיל ובנידון דידן איכא שעת הדחק גדול שפיר יש לסמוך על הראשונים שסוברים להקל בשביעית בזמן הזה. וכן מצאתי להגאון רבי יוסף ענגיל באוצרות יוסף (עמוד צג), שסמך להתיר לעבוד בשביעית בזמן הזה בעבודת קרקע (אפילו בלי שום מכירה לגוי) על פי דברי החכם צבי הנ"ל, שבנ"ד לא חשיב איפסיקא הלכתא, וסמכינן בשעת הדחק על יחיד במקום רבים. ע"ש. (והובא ג"כ במעדני ארץ דף פ סע"ב).

שו"ת יביע אומר חלק י - יורה דעה הערות סימן מג

(* ומכאן תשובה למה שכתב הגאון חקרי לב (חלק א מיורה דעה סימן פב), לפקפק על דברי הגט פשוט הנ"ל, והעלה שלעולם יש ללכת אחר הרוב. ע"ש. (ועיין עוד בחקרי לב חלק יורה דעה סימן עז דף קיג ע"ג). ועיין עוד בשו"ת יד אליהו מקאליש (סימן צח אות ב). ע"ש. ובאמת שממה שפשט המנהג לומר קים לי כשני פוסקים אפילו נגד מאה פוסקים, וכמ"ש מרן החיד"א בברכי יוסף (חו"מ סי' כה סק"ט), מוכח כהגט פשוט. גם הרי הסכימו רוב האחרונים שספק ברכות להקל אפילו במיעוט נגד הרוב, ואפילו שנים מהפוסקים נגד מאה. וכמו שכתב בשו"ת דבר משה (חלק א סימן לח, וחלק ג דף יד ע"א). ובשו"ת אשדות הפסגה (חלק אבן העזר סימן יד). ובשו"ת צל הכסף חלק ב (חלק אורח חיים סימן ב). ובשו"ת ראש משביר חלק א (סימן ז). ובשו"ת מעט מים (סימן נד). ובספר זכור לאברהם (ח"א דף יח סע"ב, וח"ג דף כו ע"ד), ובספרו חסד לאברהם (סי' יח דף לח ע"ג), ובספר נר מצוה חלק ב (דף סט ע"ב). ובפתח הדביר חלק א (סי' קצ דף ריא ע"א). ובספר בירך את אברהם (דף צג א). ובשו"ת לב חיים חלק א (סימן צא). ובשו"ת מכתב לחזקיהו (סי' י, דף מב סע"ג), ובשו"ת זבחי צדק (עמוד תמא), ובשו"ת מעשה איש חלק א (חלק יורה דעה סימן טו). ועוד. והכי סוגיאן דעלמא. וכן מוכח מדברי מרן הבית יוסף (סי' יח וסי' רצט וסי' תעד). ע"ש. ובעל כרחך דהיינו מהטעם הנ"ל. ועיין עוד בשו"ת שארית יהודה (דף נח ע"ג) שכתב בשם אחיו הגאון רבינו זלמן בעל התניא, שדין אחרי רבים להטות מן התורה אינו אלא באותו הדור שנחלקו, אבל בדורות הבאים כיון שיכול בית דין שלאחריהם לסתור דבריהם ולחזור ולדון בענין אחר, וכמו שכתב הרמב"ם (בפרק ב מהלכות ממרים), אין בזה חיוב ללכת אחר הרוב מן התורה, ומשום הכי יכולים לסמוך על יחיד בשעת הדחק. ע"ש. וראיתי בשו"ת הסבא קדישא ח"א (סי' כב עמוד עד בסופו), שהעיר על מ"ש הרב שבת הארץ, שבדור אחר שלא במושב שהוחלט בו דעת רוב הפוסקים, אין בזה דין "אחרי רבים להטות" מן התורה. וכתב, דהא ליתא וכו'. ולפי האמור זוהי דעת הגאון רבי זלמן דרב גובריה, ולא מדחינן ליה בגילא דחיטתא. ועינא דשפיר חזי להגרי"ח בשו"ת רב פעלים ח"ב (חו"מ סי' ב, דף קג. ד"ה ונראה) שכתב, שאע"פ שבמקום שפסק מרן בש"ע חו"מ בסתם, להוציא ממון מן המוחזק, אין המחזיק יכול לטעון קים לי נגד מרן, וכמ"ש בשו"ת הלק"ט (סי' קפב), ובשו"ת גנת ורדים (חו"מ כלל ה סי' טז), ובשו"ת נחפה בכסף (חו"מ סי' יח). וכ"כ מרן החיד"א בברכי יוסף חו"מ (סי' כה אות כז וכח), ואפילו אם מביא מרן אח"כ דעת החולקים ומזכים את המוחזק בשם יש אומרים, שמ"מ דעת מרן שהלכה כסתם, שכן אמר מרן בעצמו שהוא פוסק כסברת הסתם, ודלא כהי"א, וכמו שהעיד מרן החיד"א בשם כמה מגדולי האחרונים, בספר ברכי יוסף (שירי ברכה א"ח סי' סא סק"ב), וכתב החלקת מחוקק (סי' א ס"ק יא) בשם הרמ"ע מפאנו, שלא הביא מרן סברת הי"א (אחר הסתם) אלא לחלוק כבוד לסברתם, ותו לא. מ"מ למעשה אנו נוהגים בכל סתם וי"א בש"ע חו"מ, שהמוחזק מצי טעין קים לי כהיש אומרים, אף שזהו נגד דעת מרן. וה"ט כי לא קבלנו הוראות מרן בחו"מ שלא לטעון קים לי נגדו, אלא כשפסק מרן בש"ע בסתם ולא הביא שום חולק, הלא"ה מצי טעין המוחזק קים לי נגד מרן. ע"ש. אלמא שפסק הש"ע, לא נחשב כנאמרה הלכה. וע' להגאון מהר"ם בן חביב בגט פשוט אה"ע (סי' קכ ס"ק לא) שכתב, שאע"פ שמרן פסק כדעת המחמירים, מ"מ במקום עיגון ושעת הדחק יכולים לסמוך על המקילים דס"ל שיכולים לכתוב הגט לאשה ע"פ כתב ידו של הבעל, כדין הרכנת ראשו. ע"ש. הא קמן שאע"פ שמרן פסק להחמיר, כדעת רוב הפוסקים, בשעה"ד סמכינן על המקילים. ע"ש. וכ"כ השבות יעקב ח"א (סי' קיג),

והגאון מליבאוויטש בשו"ת צמח צדק (חאה"ע ס"ס רסז), שיש לסמוך בזה על הגט פשוט במקום עיגון. ע"ש. ודו"ק.

שו"ת שבט הלוי חלק ב סימן נז

כבוד אהובי תלמידי ידיד נפשי ההגה"צ ר' חיים שלמה רוטנברג הי"ו ברוקלין יצ"ו. אחדשה"ט וש"ת באה"ר, מכתבך קבלתי ושמחתי להקשיב משלומך הטוב בתו"י, ואשיב בקצור על שאלותיך

(א) בענין נרות קטנות כמו פתילות והם נאים ויפים להדלקת נר שבת אבל הם מיוחדים להדליק בבית תפלות של עכו"ם וכן כתוב על הקופסא שלהם והשאלה אם יש בזה בזוי, וכן השאלה בענין נוי סוכה שיש אצלם שהם ג"כ מיוחדים ליום חגם ואידם של הגוים האם יש בזה גדר בזוי מצוה.

הנה בשו"ע יו"ד סימן קל"ט סי"ג, נרות ושעוה של אלילים אסורים לנר מצוה דשבת ודחנוכה ודבית הכנסת וכו' וכיו"ב מבואר באו"ח סי' קנ"ד סי"א נרות של שעוה שנתנם כותי לע"ז וכיבן שמשן וכו' אסור להדליקן בבית הכנסת, ומוכח מזה דוקא כה"ג שהי' כבר בבית ע"ז שלהם, וכן מוכח במקור הדין במרדכי פ"ד דע"ז והובא ביתה יוסף יו"ד שם דראיתו מע"ז מ"ז ע"א גבי משתחוה לדקל מהו למצוה, וכן מע"ז שבטלה מהו למצוה משמע דוקא כה"ג, אבל בהא שהזמינו לע"ז לחוד אין נאסר דאין הקדש לע"ז כמבואר תמורה כ"ט ע"א, ואפי' לגבוה לא מאיסי ומצאתי מפורש כן בתשובת ח"ס או"ח סי' מ"ב, וכתב הח"ס שם וכיון דליכא אלא הזמנה, וגם שוב נתבטל ע"י מכירה [כדי לחוש לגי' הראב"ד פ"ד מאיס"מ ה"ד יע"ש] אין להחמיר כלל, ואין לחוש שנעשו מתחלה לע"ז ממש וכו' אלא עושה למכור בשוק ע"ש.

ואף דהכא חמור קצת דלכאורה נעשו בבית חרושת לשם ע"ז עצמה וא"כ יש בה יותר מהזמנה, מכ"מ אין נלענ"ד להחמיר בזה דיודע דבתי חרושת עושים לצורך כל דבר וגם כיון שהוא מעשה מכוניות ואין יד אדם נוגע בעשיתן אין כאן מחשבה הפוסלת והקופסאות שמצויר עליהם שהם לצורך ע"ז שלהם נעשה לפרסומת מכירה כידוע שם, ואין להאריך בזה וכיו"ב לענין נוי סוכה.

שולחן ערוך אורח חיים הלכות סוכה סימן תרכט סעיף ו

במחצלת של קנים וקש ושיפה וגמי, בין שהיא חלקה שהיא ראויה לשכיבה, בין שאינה חלקה שאינה ראויה לשכיבה, אם היא קטנה סתמא עומדת לשכיבה ומקבלת טומאה ואין מסככין בה, אלא א"כ עשאה לסוכך.

ביכורי יעקב סימן תרכט ס"ק ט

(ט) גדולה. בגמרא ובפוסקים לא נתבאר שיעור מתי קרוי גדולה ומתי קטנה רק ראיתי בר"ן (ט: מד' הרי"ף ד"ה גמרא) שכתב על

קטנה פי' כדי שכיבה ומזה נ"ל דכל שהיא כקומת איש ומעט יותר שראוי לשכב עליה מקרי קטנה אבל יותר הרבה מקרי גדולה:

ערוך השולחן אורח חיים סימן תרכט סעיף יג

יש מי שכתב דבמקומות הללו סתם מחצלת לשכיבה [מג"א סק"ה] ואצלינו אינו כן דכל המחצלאות נעשים לכרוך בהן סחורה אך מדינא נראה דזהו כלשכיבה שהרי עשויין לקבלת הסחורה והוי ככלי קיבול ואף על גב דעתה הם פשוטים וכשכורכים בהם סחורה עושים אותם ככלי קיבול מ"מ סוף סוף נעשו לקבלה ולכן פשיטא שאין מסכנין בהם ואפילו ישנים שנקרעו הוויין כבלאי כלים ולכן פסול לסכך במחצלאות וכתב רבינו הרמ"א במקום שנהגו לקבוע מחצלאות בגגין כעין תקרה אין מסכנין בהם עכ"ל כלומר אפילו גדולות שאין עומדין לשכיבה מ"מ כיון שעושין אותן לתקרה גזרינן שמא ישב תחת תקרת הבית וממילא דכן הדין אצלינו שמנסרים דקים עושים התקרות שקורין גאנטע"ס או שינדלע"ן שאסור לסכך הסוכה בהן גזירה שמא ישב תחת תקרת הבית [ט"ז סק"ז] ולכן לא שמענו מימינו שיסככו הסוכה בעצים דקים או בלאטע"ס כיון שבהם עושים הגגות ואם כי מן התורה הם כשירים מ"מ אין לסכך בהם מטעם גזירת תקרה כלומר שיבא לישיב תחת תקרת הבית [ואמנם אם הוא במקום רחוק שא"א לו לסכך בדבר אחר יסכך בנסרים דקים ואל יתבטל ממצות סוכה שהרי מדינא כשירים וע' בסעיף ל"ב]:

שו"ת שבט הלוי חלק ט סימן קלז

בענין המבואר סוכה כ"א ע"ב דטעם הסומך סוכתו בכרעי המטה הוא מפני שמעמידה בדבר המקבל טומאה, ופסקינן כן לכתחלה באו"ח סי' תרכ"ט, נראה משיטת רש"י דהוא מה"ת לא מטעם גזרה מדל רש"י אעפ"י שלא למדנו פסול אלא לסכך מכ"מ הואיל ועיקרו של סכך אלו מעמידין הוי כאלו סיכך בדבר המקבל טומאה, מכ"מ רוב הראשונים כ' דהוא גזרה שמא יסכך בהם, וממה שכל הפוסקים באו"ח שם ס"ז בענין סולם המוטלת על הסכך מוכח דס"ל דאין הבדל בין מחזיק תחת הסכך לבין מונח על הסכך כל שהוא מעמיד גזרו.

אלא דאני נבוך אם הא דאסור גם במונח על הסכך הוא בכל אופן או דוקא דומיא דסכך מונח עליו דאי לא מחזיק זה המקבל טומאה לא ה' הסכך כלל, אבל כשסכך מונח על הסוכה בלא"ה והסוכה כשרה ע"פ דין אלא שמחשש רוחות חזקות וכיו"ב מניח דבר המקבל טומאה על הסכך שאין כאן מעמיד כלל אלא כמונע שלא יפסל ע"י רוח וכיו"ב מה דכשר עד עכשיו בלי מעמיד הזה יתכן דבכזה ודאי לא גזרו, ומכ"ש לשיטת רש"י דמחשיב מעמיד כאלו סיכך עי"ז דלא שייך זה בנ"ד.

ועיין כיו"ב מש"כ הנוב"ת סי' קי"ז ביו"ד, דכדי שלא יחסרו מימיו של מקוה והוא מונע זה ע"י דבר המקבל טומאה לא נקרא הויתו ע"י דבר מקבל טומאה, וה"נ בדין לא הוי רק מונע, ואף דה' מקום לחלק בין מקוה ששם ההקפדה על הויתו בטהרה וזה רק בקום ועשה לא דרך מניעה לבין דין סוכה דאנו דנין על דין מעמיד, אלא שמדברי ח"ס בתשובה יו"ד סי' ר"ד לא נראה כן דמוכח מדבריו דאלו ה' בפריסת סדין תחת הסכך רק מניעה שלא יפסל גוף הסכך לא ה' נפסל משום מק"ט אלא דהפסול מטעם דהסדין עצמו נעשה סכך פסול והשתא למה לא פסלינן גם מטעם מעמיד שלא יתיבש הסכך והוא העמידו ע"י דבר מקבל טומאה, אלא דגם מדין מעמיד אינו פוסל כל שהוא רק מונע וא"כ נ"ד כמדומני ק"ו מסדין.

אלא דהבנת מרן הח"ס בתוס' סוכה י' ע"א ד"ה פירס צ"ע רב דבתוס' משמע דהפסול משום סדין שהוא

מונע פסול הסכך עצמו, וכן נמצא מפורש בס' הישר לר"ת עצמו בס' שס"ד דכיון דבלי הסדין יהי' חמתה מרובה מצילתה ע"י ייבוש החמה א"כ פסול מטעם מעמיד בדבר המקבל טומאה אעפ"י שהוא רק מונע, וכבר ראיתי שהעיר בזה הגאון רי"ד גולדשטיין זצ"ל בס' לקוטי הערות בח"ס שם.

מכ"מ אכתי צריך לבאר דא"כ מ"ט פליגי בזה אמוראי כ"א ע"ב אם אית לן טעמא דמעמיד במק"ט כיון דלר"ת מפורש כן במשנתנו דסדין, וע"כ עלינו לחלק דשאני האי דסדין דמק"ט שעושה הסכך עצמו דלולא הסדין לא ישאר סכך, משא"כ בסומך סוכתו בכרעי המטה דאין הסכך צריך לכרעי המטה אלא להחזיקו עליו אבל יהי' צילתה מרובה גם בלא"ה.

ולפ"ז הדרינן לקמייטא דאיכא ג' דרגות בזה דבסדין לכו"ע איכא פסול דמעמיד ובכרעי המטה פליגי, ואנן חוששין לכתחלה, והשלישי נ"ד דהסכך מצד עצמו כהלכה וכן עומד על דבר מותר, אלא למנוע שלא יבא רוח וכיו"ב משים אבן וכיו"ב בהא ודאי שייך סברת מרן הח"ס דלמנוע אין חשש, ובאבן עכ"פ בלא"ה מותר למש"כ הר"ן וש"פ דבאבנים הכל יודעים דפסול סכך הוא ולא גזרינן גזרה דמעמיד, ובשאר דברים המק"ט יראה לענ"ד להחמיר לכתחלה אם אפשר

ואשר שאלתם לענין להשתמש בדבק להדביק קצת הסכך בסופו, בודאי סברת הרבנים להקל נכונה כיון שאינו ניכר כלל ולא שייך הגזרה, גם בלא"ה גם בהא שייך סברת הר"ן ביותר כיון דאי אפשר לסכך בדבק לחוד א"כ אין כאן גזרה דילמא אתי לסכך.

ואולי יש מקום לכתחלה למנוע מזה אם נחוש למש"כ רש"י דאין הטעם משום גזרה אלא דהו"ל כאלו מסכך בהא עצמו כיון שהוא מעמיד, מכ"מ עיקר ההלכה כמש"כ למעלה.

שו"ת יביע אומר חלק י - אורח חיים סימן מו

המעמיד סוכתו בדבר המקבל טומאה מדרבנן

הנה המשנה ברורה (סי' תרכט סק"ה) כתב, ודע שכל כלי עץ הרחב קצת וראוי להניח עליו דבר, י"א שמקבל טומאה מדרבנן, שדומה לבית קיבול, ולכן אין להניח על הסכך מרא ומגריפה להחזיק הסכך ולהעמידו, ואפילו נשברו. עכ"ל. והוא מהמגן אברהם (ס"ק יא). ותמיהני דלמה אסרו במרא ומגריפה שנשברו, והלא אין אסור לסכך בהם אלא מדרבנן כמו שפירש רש"י (סוכה טו ב) ד"ה בבלאי כלים. והרי מבואר בחידושי הריטב"א (סוכה יא ב), שאפילו להפוסקים שאוסרים להעמיד הסכך בדבר הראוי לקבל טומאה, מ"מ כל דבר שהאיסור לסכך בו אינו אלא מגזרת חכמים, לא גזרו חכמים לאסור להעמיד בו סכך הסוכה, משום שכל טעם האיסור להעמיד בדבר שאסור לסכך בו, אינו אלא משום גזרה שמא יבא לסכך בו ממש, אבל כשהאיסור לסכך בו אינו אלא מדרבנן, מותר להעמיד בו הסכך, שגזירה לגזירה לא גזרינן. ע"כ. וכ"כ עוד הריטב"א בסוכה (כא ב) זז"ל: וחד אמר לפי שמעמיד בדבר המקבל טומאה, פירוש שהוא פסול לסכך, וגזרינן שמא יבא לסכך בו. והא דתנן לעיל (יב א) וכולן כשרות לדפנות, יש שפירשו דהיינו כשאין הסכך עומד עליהם, אי נמי י"ל שכל שאיסורו לסכך בו מדרבנן, כגון החבילים שאין איסורם אלא משום גזירת אוצר דהו"ל תעשה ולא מן העשוי, לא גזרו בו משום מעמיד, דגזרה לגזרה לא גזרינן. כן נ"ל. ע"כ. וכן

פסק הגר"ח פלאג'י בשו"ת לב חיים ח"ב (סי' קכ). ע"ש. וכ"כ הגאון רעק"א בספר כתב וחותם (דף קעא סע"ב). ע"ש. הן אמת שמבואר גם בט"ז (בס"ק יא), שאין להניח על הסכך שום כלי ואפילו שבר כלי, שהרי גם שבר כלי פסול לסכך מדין בלאי כלים, וא"כ יש חשש שמא ירבה ממנו בסכך. ע"כ. אולם נראה שנעלם מעיניו מ"ש הריטב"א הנ"ל. ואילו ראהו היה מודה דשפיר דמי. והפמ"ג (סי' תרכט א"א ס"ק יא) כתב, והנה המעמיד בדבר הפסול מדרבנן כגון נסר שיש בו ד' טפחים, י"ל שלא גזרו בו. דגזרה לגזרה לא גזרינן. וצ"ע. ע"כ. ומאי דמספק"ל, פשיטא ליה להריטב"א להקל. וכיו"ב כתב הפמ"ג במש"ז (סק"ה), דפשוטי כלי עץ שאינם מקבלים טומאה אלא רק מדרבנן, שנשברו, י"ל שמותר להעמיד בהם, דהוי גזרה לגזרה דלא גזרינן, ומותר לסכך בהם. ע"ש. והביאו להלכה המשנ"ב (בסק"ח). ע"ש. וכן כתב בבכורי יעקב (סי' תרכט ס"ק יד) אליבא דמהרי"ל. ע"ש. וכן הוא בשו"ת רב פעלים ח"ב (חאו"ח סי' סה) בד"ה והנה לפ"ד מרן. ע"ש. וע' בשו"ת אבני נזר (חאו"ח סי' תע אות ב וג' והלאה). וכ"ש לגבי המעמיד, ששנוי במחלוקת. והרי מרן בש"ע (ס"ס תרל) פסק, "שהסומך סוכתו בכרעי המטה, והכרעים הם המחיצות, אם יש בה גובה עשרה טפחים מן המטה לסכך כשרה, ואם לאו פסולה". וה"ט משום שהוא פוסק כמ"ד מפני שאין לה קבע. (ולא קי"ל כמ"ד מפני שמעמיד בדבר הראוי לקבל טומאה. שאם כן אפילו יש בה גובה י' טפחים פסולה). ומבואר בב"י שכן דעת הרי"ף והרא"ש שהעיקר כמ"ד לפי שאין לה קבע. ולכן פסק בש"ע כשני עמודי ההוראה. אלמא דס"ל למרן דלא חיישינן למי שאוסר להעמיד בסכך בדבר הראוי לקבל טומאה. וכן כתב בשו"ת מהרי"ל (סי' קנז), שרוב הגאונים פסקו כרבנן דר' יהודה. ואפילו לר' יהודה הא איכא מ"ד שמפרש לדבריו לפי שאין לה קבע, וכתב הרא"ש שאותו טעם הוא העיקר. ולפ"ז מוכח שמותר להעמיד הסכך בדבר הראוי לקבל טומאה. וכן נ"ל להלכה, וכן נהגו כל רבותינו להקל. ואין בזה ספק. ע"כ. גם בתרומת הדשן (סי' צא) כתב שמד' הרי"ף והרא"ש מוכח שהעיקר כמ"ד שאין לה קבע, ולכן אין להקפיד להעמיד הסכך דוקא בדבר שאינו ראוי לקבל טומאה. ע"ש. והובא בב"י. וכן פירש המשנ"ב דברי מרן הש"ע שאע"פ שמעמיד הסכך בכרעי המטה שראויים לקבל טומאה, לא איכפת לן בזה. שהמניעה בראוי לקבל טומאה על הסכך נאמרה ולא על הדפנות. וכן פסקו בשו"ת זרע אמת ח"ג (סי' סו). ובשו"ת אבני נזר (סי' תעג אות ד). וע"ע בשו"ת שערי רחמים פרנקו ח"ב (חאו"ח סי' לה). ע"ש. וע"ע בכף החיים (סי' תרכט אות יג ואות נ). והמג"א (סי' תרכט) כתב ע"ד מרן הש"ע (סעיף ז) "יש להסתפק אם מותר להניח סולם על הגג כדי לסכך על גביו", דהיינו לסכך בו ממש, אבל להעמיד הסכך, כבר כתב להלן (ס"ס תרל) דשרי. א"נ לכתחלה אסור גם להעמיד, ובדיעבד שרי. והגר"א כתב שהתירוץ השני דוחק. גם מדברי הט"ז (ס"ס תרל) מוכח דאף לכתחלה שרי. וכ"כ בבכורי יעקב (ס"ס תרל) בשם הט"ז. ע"ש. ולפ"ז נראה לפי מ"ש הפרי תאר (סי' ח סק"א) שכל דבדיעבד שרי, ויש ספק בלכתחלה, יש להקל אף לכתחלה. (וכיו"ב כתב בב"י אה"ע סי' קנט). וע"ע בשו"ת מהרש"ם ח"ה (סי' מז דף מח ע"ד). ובדעת תורה יו"ד (בסוף הפתיחה אות לו). וא"כ ה"נ אף לכתחלה מותר. וע' להגרי"מ אפשטיין בערוך השלחן (סי' תרכט סי"ט) שכתב, שמכיון שרבינו הבית יוסף פסק כהרי"ף והרא"ש להקל, וזוהי דעת רוב רבותינו הפוסקים, ואפילו הר"ן שהחמיר הוא רק מדרבנן. והירושלמי ורוה"פ לא ס"ל הכי, א"כ למה לנו להחמיר, והואיל וגם רבותינו בעלי הש"ע ס"ל להתיר, אין להחמיר בזה. ע"ש. ושור"ר לידי"נ הגרש"ז אוירבך בשו"ת מנחת שלמה ח"א (ס"ס כב) שהביא דברי המשנה ברורה הנ"ל, ותמה עליו מדבריו במשנה ברורה (ס"ס תרל), שפסק שהעיקר לדינא שהקפידא אינה אלא לסכך בדבר הראוי לקבל טומאה,

דהיינו על הסכך עצמו, אבל לא על הדופן שהוא רק מעמיד את הסכך. ולפ"ז היה נראה לכאורה להתיר העמדת הסכך במרא ומגריפה של עץ אפילו כשהם שלמים, כיון שטומאתם היא רק מדרבנן, כמ"ש הפמ"ג (א"א ס"ק יא). ועכ"פ להחמיר כל כך שלא להעמיד את הסכך בשברי כלים כאלה, ודאי שצ"ע. ע"כ. ולדעתו כיון שמבואר בדברי הריטב"א להתיר להעמיד הסכך בדבר שאינו מקבל טומאה אלא מדרבנן, כן עיקר להלכה ולמעשה. ואחרי כותבי כל הנ"ל מצאתי עתה בספר בית השואבה בדינים השייכים למין הראוי לסכך (אות יא דף יד ע"ב, ושם אות נג דף כז רע"ב) שהאריך למעניתו בדיון זה, ותמה ע"ד המג"א, ונסתייע מדברי הריטב"א, וסיים, הילכך נ"ל שהעיקר לדינא שמותר לסכך בשברי כלי עץ הרחבים, וכן במרא ומגריפה שנשברו. אבל למעשה כיון שיצא מפה קדוש המג"א להחמיר, יש לחוש לכתחלה לדבריו, ובדיעבד נ"ל שהסוכה כשרה. ע"כ. וע"ע בבית השואבה (שם אות מח ואות נב). ובשדי חמד (מע' סוכה אות ו ואות ט). ודו"ק.

וראיתי להרב שלחן גבוה (סי' תרכט ס"ק טו) שהביא דברי תשובת הרמב"ן (סי' רטז) שכתב וז"ל: שאלת סכך סוכה העשוי מנסרים שאין ברוחבן ד' טפחים, ותקועות במסמרות ברזל ומשולבות כשליבת הסולם, ואין בין השליבה ג' טפחים, ובחג מכסים אותו בהדס וערבה, אם פוסלים הסכך מחמת המסמרות התקועות בנסרים, לפי ששמעתי בשם גדול אחד שציוה להוציא המסמרות מהסכך, הודיעני טעמו אי משום שמקבלין טומאה. תשובה, אותו חכם אם אסר מאותו טעם שאמרת אסר, ואולי מפני מה שאסר אחד מרבתי נ"נ שכיון שהנסרים תקועים במסמרות הרי כל הנסרים כנסר אחד רחב ויש בזה משום גזרת תקרה, ויש שנחלקו עליו. ואתה הנח להם כיון שנהגו, אף על פי שאינם נביאים בני נביאים הם. עכ"ל. וסיים ע"ז השלחן גבוה, ויש לתמוה על מ"ש השכנה"ג (הגב"י אות ח) בשם הב"ח, "שיש להחמיר כהרמב"ן והר"ן דס"ל שאם מעמיד הסכך בדבר המקבל טומאה פסול כל הסכך". שהרי מתורתו של הרמב"ן הנ"ל למדנו להקל, שכתב "הנח להם". ואולי דממ"ש "כיון שנהגו" הבין שלא היקל הרמב"ן אלא לאותם שנהגו, מפני שיש להם ע"מ שיסמוכו. אבל דעת הרמב"ן עצמו להחמיר. עכת"ד. וכמה תמוהים דבריו, חדא שהדבר ידוע שהתשובות המיוחסות להרמב"ן, הם מהרשב"א. וכמ"ש מרן בהקדמתו לספרו בית יוסף. וכ"כ המג"א (סי' תרכט סק"ט). ובספר פרי האדמה (ח"ג דף פא סע"ב). וכן תשובה זו הובאה ככתבה וכלשונה בתשו' הרשב"א (סי' ריג). (והשו"ג עצמו שם כתב פעם ושתים על תשו' זו שהיא מהרשב"א, שורות מספר לפני תמיהתו על השכנה"ג, ועדיין לחלוחית הדיו קיימת). בר מן דין י"ל דהרשב"א מיירי שאפשר לנסרים לעמוד בלי המסמרות, ואין המסמרות אלא ליתר חיזוק. ובכה"ג לא הוי כמעמיד בדבר המקבל טומאה. וכן הוא להדיא בב"ח. וע' במשנ"ב (ס"ק כו) בשם המג"א והגר"א, שאפילו למ"ד שאסור להעמיד הסכך בדבר הראוי לקבל טומאה, מותר לחבר הכלונסאות במסמרים של ברזל, כיון שאינו סומך הסכך על המסמרים אלא שמחזיק בהם את הכלונסאות שמעמידים את הסכך, והו"ל מעמיד דמעמיד דשרי לכ"ע. ע"ש. והנה הרב השו"ג העתיק תשובה זו בטעות. וכצ"ל: תשובה, אותו חכם אם אסר "לא" מטעם שאמרת אסר, "שאותם מסמרות אינם פוסלים הסכך המרובה מהם". וכ"ה בתשו' הרשב"א שם. וכן העתיק מרן הבית יוסף. ובתשו' המיוחסות נשמט תיבת "לא" בטעות. וכדמוכח ממה שסיים, "שאותם מסמרות אינם פוסלים הסכך המרובה מהם". ולכאורה קשה הואיל וידוע לו להרשב"א שדעת הרמב"ן להחמיר במעמיד, כמבואר במלחמות ה' (סוכה כא ב). מפני מה שלל דעה זו לאותו חכם שאסר. ולמה לא העמיד דעת אותו גדול כסברת הרמב"ן. אלא ודאי

דהכא לכ"ע משרא שרי, דהכא לא חשיב מעמיד, אלא מעמיד דמעמיד. אך כעת ראיתי בשו"ת אמרי יושר ח"א (סי' מג) שהביא תשו' רשב"א זו, והקשה, דמה בכך דע"י החיבור נעשו כנסר אחד והוי גזרת תקרה, והרי הסכך שבין הנסרים ודאי כשר הוא ורבה על הנסרים, ומה מקום לפסול בזה. וע"כ צ"ל שכיון שהנסרים המחוברים הוו כסכך פסול, אף הסכך כשר שנשען עליהם נפסל דהו"ל מעמיד בסכך פסול. וכ"נ בב"י (סי' תרכט) שהעתיק תשובה זו בדין המעמיד בדבר המקבל טומאה. וזולת זאת איני יודע חשש כלל. ומכאן תשובה למ"ש פמ"ג (בא"א סי' תרכט ס"ק יא), דמעמיד בדבר הפסול מדרבנן כנסר רחב ד"ט י"ל שלא גזרו דהוי גזרה לגזרה. וצ"ע. ע"כ. ומהרשב"א הנ"ל מוכח שיש בזה חשש פיסול, אלא דשם היקל כיון שאין בכל נסר רחב ד"ט רק בצירוף, ואף בזה לא היקל רק מטעם שנהגו. וגם הפמ"ג סיים, דיר"ש יחמיר. ע"כ. ולפע"ד אין דבריו מוכרחים כלל. ופשט לשון שאלת הרשב"א שרוב הסכך בנסרים, וכמ"ש סכך סוכה העשוי מנסרים וכו'. ומש"ה יש מקום לפסול, הלא"ה אין להחמיר אפילו במעמיד. וכמ"ש הריטב"א (סוכה טז ב). וכ"כ כה"ח (סי' תרכט סק"נ) בד' הרשב"א גבי סולם שמותר להעמיד בו, ורק נסתפק אם מותר לסכך בו וכו'. ע"ש. ואם איתא הא הרשב"א פוסל במעמיד, אלא ודאי דאינו מוכרח לעשותו נגד רוב הפוסקים שמתירים. [ובדין מעמיד דמעמיד בודאי שהעיקר לדינא בפשיטות להקל. ודלא כהחזו"א (סי' קמג אות ב), שגדש סאה להחמיר אף במעמיד דמעמיד. משום דמה שנסמך על דבר המקבל טומאה י"ל שנעשה כסכך פסול, ושוב גם הסכך הנסמך עליו הוי כנסמך על הפסול. וליתא, שהרי המעמיד לא נאסר אלא מדרבנן, משום גזרה שמא יסכך בו, ואם נאסור גם המעמיד דמעמיד הו"ל גזרה לגזרה דלא גזרינן, וכמש"כ לעיל בשם הריטב"א. ושוב מצאתי להגרש"ז אורבך בהליכות שלמה (מועדים הל' סוכה עמוד קלד) שפסק דלא כהחזו"א, ושם השיב על דבריו לנכון. וכן בשו"ת חלקת יעקב ח"ג (סי' קכז) פסק להקל דלא כהחזו"א, וכתב ג"כ שאין להחמיר נגד השלחן ערוך ונגד רוב ככל הראשונים, בדבר שכל החשש אינו אלא מדרבנן, ושכל ראיות החזון איש אינן מוכרחות כלל. גם האחרונים החיי אדם והערוך השלחן והמשנה ברורה, כולם כאחד פסקו להתיר במעמיד דמעמיד. וכן עיקר. ע"ש]. (וכן מפורש בחידושי הרא"ה והריטב"א (סוכה כא ב). ע"ש).

קלח   נטעי   פרק כד   גבריאל

פרק כד

מעמיד הסכך

א. לכתחלה יש להחמיר שלא להניח על הסוכה דבר המקבל טומאה כדי להניח עליו את הסכך, וכן אין ליתן דבר המקבל טומאה מעל הסכך להתזיקו שלא יפול או שלא יפורנו הרוח א), ואפי' דבר המקבל טומאה מדרבנן, ג"כ יחמיר שלא להעמיד בו הסכך ב), ויש מקילין ג), ולעת הצורך יש להקל ד).

ח. סכך שיכול לעמוד ברוח מצויה, אין קפידא אם מחוק בדבר המקבל טומאה כדי שיוכל לעמוד גם ברוח שאינה מצויה יח).

ז. אסור להעמיד הסכך בתכלים העשויים מגיילון וכדומה דהוי אין גידולי מן הארץ יט).

קובץ הלכות סוכות עמוד צו

מעמיד בדבר שפסולו רק מדרבנן

ג. נרא' דמותר להעמיד הסכך בדבר שפסולו הוא רק מדרבנן, כגון על נסרים רחבים ארבעה שפסולים משום גזירת תקרה וכדומה⁷.

⁷ כבר נתבאר דאסור להעמיד בדבר המקבל טומאה, ובמג"א (סק"ט) הביא שהמקור בר"ן (סוכה י. ד"ה ולענין הלכה) ובסי' תרכח (סק"ה) כתב המג"א דאיסור מעמיד שייכא בכל מידי שאין ראוי לסיכוך ולא רק בדברים המקבלים טומאה, והוא גזירה מדרבנן שמא יאמרו כשם שמותר להעמיד בהם כך מותר לסכך בהן, והובא בדה"ח (דיני סוכה סעי' ד) חיי"א (סי' קמו סעי' ל) ערוה"ש (סי' תרל סעי' יט) ומ"ב (סעי' כב), ודלא כב"ח (אות ה) שכתב שהוא מה"ת. ואמנם י"ל דהיינו דוקא בסכך פסול מה"ת, אבל בסכך שפסולו רק מדרבנן, י"ל דהוי גזירה לגזירה, וא"כ מותר להעמיד בדבר שפסולו מדרבנן.

רמ"א אורח חיים הלכות סוכה סימן תרלט סעיף ב

הגה: ומה שנוהגין להקל עכשיו בשינה, שאין ישנים בסוכה רק המדקדקין במצות, י"א משום צנה, דיש צער לישן במקומות הקרים (מרדכי פ' הישן); ולי נראה משום דמצות סוכה איש וביתו, איש ואשתו כדרך שהוא דר כל השנה, ובמקום שלא יוכל לישן עם אשתו, שאין לו סוכה מיוחדת, פטור; וטוב להחמיר ולהיות שם עם אשתו כמו שהוא דר כל השנה, אם אפשר להיות לו סוכה מיוחדת.

מגן אברהם סימן תרלט ס"ק ח

איש ואשתו. כ"מ בריש ערכין דאמרינן דכהנים פטורים בעידן עבודה ע"ש וצ"ע דבסוכה דף כ"ח סד"א תשבו כעין תדורו מה דירה איש ואשתו אף סוכה איש ואשתו קמ"ל דנשים פטורות וי"ל דמ"מ הבעל אינו חייב בסוכה אלא במקום שיכול לדור שם עם אשתו ואם לאו ה"ל מצטער ופטור לישן שם וכ"כ של"ה ע"ש ומ"מ צ"ע דהא אם עשה הסוכה במקום שאינו יכול לישון לא יצא כמ"ש סי' תר"מ סי"ד בהג"ה וא"כ אם אין לו סוכה מיוחדת לא יצא כלל וע"ק דבגמרא אמרינן שכל ישראל ראויים לישיב בסוכה א' ע"ש וצ"ל דמ"מ כיון שיכול לישן שם לבדו הסוכה כשרה דהוי דירה ומ"מ הוא פטור דמקרי מצטער:

משנה ברורה סימן תרלט ס"ק יח

פטור - ובביאור הגר"א חולק ע"ז דלא מיפטר משום זה וגם במ"א מסיק דמשום זה לא מיפטר ולימד זכות אחר על העולם משום דהו"ל מצטער כשאין יכול לישן שם עם אשתו והנה לפי טעם זה אם אין מצטער כגון שאין אצלו זמן עונה עכשיו אין לו לפטור עצמו מן השינה. ומשמע מכמה אחרונים דמאן דא"א לו לישן עם אשתו בסוכה דאין לו סוכה מיוחדת לא יבטל זמן עונה וליל טבילה ואין לחייבו לאחר שנזדווג עם אשתו שיחזור לסוכתו אלא ישן בביתו עד עמוד השחר:

שולחן ערוך אורח חיים הלכות סוכה סימן תרכט סעיף ז

יש להסתפק אם מותר להניח סולם על הגג כדי לסכך על גביו. הגה: לכן אין לסכך עליו; ואפילו להניחו על הסכך להחזיקו, אסור; וה"ה בכל כלי המקבל טומאה, כגון ספסל וכסא שמקבלין טומאת מדרס (מהרי"ל).

שולחן ערוך אורח חיים הלכות סוכה סימן תרל סעיף יג

הסומך סוכתו על כרעי המטה והכרעים הם מחיצות אם יש בה גובה י' טפחים מן המטה לסכך, כשרה; ואם לאו, פסולה. ואם סמך הסכך על עמודים והכרעים הם דפנות, אפילו אין גובה עשרה מהמטה עד הסכך, כשרה, כיון שיש י' טפחים מהארץ עד הסכך.

משנה ברורה סימן תרכט ס"ק כב

יש להסתפק אם מותר וכו' - יש מאחרונים שמפרשי דהספק הוא אם מותר לסכך בסולמות [ומיירי שהסולם הוא רחב ארבעה טפחים דסכך פסול אינו פוסל באמצע פחות מד"ט כדלקמן בסימן תרל"ב] ומקום הספק הוא מפני שהוא פשוטי כלי עץ שאינו מקבל טומאה אפילו מדרבנן ויש צד לאיסור כיון דיש נקבים בירכי הסולם שהשליבות תקועות בהם דמי לבית קיבול ויש מאחרונים שמפרשי דמיירי בסולם שאינו רחב דאי הוה רחב בודאי יש לנו להחמיר דדמי לבית קיבול ואין לסכך בו אלא מקום הספק הוא דהלא עכ"פ בכלל מעמיד הוא ואפשר דיש לנו להחמיר שלא להעמיד בדבר המקבל טומאה שמא יבוא לסכך בו ואף על גב שמעמידין הסכך על כותל אבנים משום דלא שכיח שיסכך בהם וכן העתיקו כמה אחרונים לדינא דלכתחלה יש ליזהר שלא להעמיד הסכך בדבר המקבל טומאה אכן בדיעבד או שאין לו שאר דברים קי"ל דמותר להעמיד הסכך בדבר המקבל טומאה כדמוכח בסוף סי' תר"ל:

מגן אברהם סימן תרכט ס"ק ט

על גביו. דאין מעמידין הסכך בדבר המקבל טומאה שמא יבא לסכך בו אף על גב שמעמידין על כותל אבנים משום דלא שכיח שיסכך בהם ועוד דכ"ע ידעי דכה"ג בית דירה מקרי ויש נוהגים להעמיד קנים תחת הסכך ומדת חסידות הוא (ר"ן) ובהכי מתיישבת מ"ש סימן תרל"א ס"ח שאע"פ שהסכך כשר נתון על השפודים כשר כיון דלא התירו לו אא"כ נתן סכך כשר עליהם לא גזרי' שיסכך בשפודים וכמ"ש שם ס"ט והב"ח כת' שמדינא אסור להעמיד ולא משום גזיר' ע"ש שנדחק ולדבריו קשיא הך דשפודין מ"מ צ"ע דהא בס"י תר"ל פסק הרב"י בהדיא דמותר להעמיד בדבר המקבל טומאה דאל"כ אפי' גבוה עשרה פסול"ע ע"ש וגם בס"ח פסק

לחבר כו' אין קפיד' א"כ מוכח דס"ל כת"ה שמותר להעמיד בדבר המקבל טומאה וכ"ה בלבוש בהדיא לכן נ"ל דמה שאסר בסולם היינו משום שהיא עצמ' סכך פסול [ועס' תרל"ב] וכ"ה ברשב"א סי' קצ"ה וידוע שתשוב' להרמב"ן הוא ג"כ מהרשב"א וא"כ שניה' לדבר א' נתכוונו אבל להעמיד הסכך בדבר המקבל טומא' שרי וכמ"ש הרא"ש ות"ה ומהרי"ל בתשו' סי' פ"ז ועי"ל דבדיעבד שרי וכמ"ש ססי' תר"ל ולכתחל' אסור וכמ"ש כאן ס"ז ומ"ש ס"ח שמותר לקשרם בבלאו' היינו כמ"ש ססי' תר"ל בשם הר"ן דכיון שאין הסכך עצמו נסמך עליה' אלא שקונדסין נסמכין עליהם שרי וכן עיקר דלא כלבוש:

ט"ז אורח חיים סימן תרכט ס"ק ט

יש להסתפק כו'. מקום הספק דיש צד להתיר כיון דאין הסולם מקבל טומאה כמ"ש התו בפ"ק דף ה' בשם ת"כ דאין שם צד קבלת שום דבר ויש צד לאיסור כיון דיש נקבי' ביריכי הסול' שהשליבות תקועות בהם דמי לבית קיבול ובתשובות הרשב"א משמע שמותר בסולם שאין שם נקבים אלא השליבות מחוברים בצדי הירכיים של הסולם אבל אין להקל בזה משום לא פלוג:

ט"ז אורח חיים סימן תרכט ס"ק יא

לחבר כלונסאות כו'. בב"י בשם ת"ה כת' בזה דלא קי"ל כאותו תי' בגמ' דאוסר בדבר המעמיד שמקבל טומאה ע"כ מותר בזה וא"כ צל"ע למה אסר רמ"א להניח סולם כדי להחזיק הסכך שהרי אינו אלא מעמיד כמ"ש ונ"ל דהנחת סול' אסור מפני הרוא' שיבוא להרבות בסכך סולמות ויעשה מהם גוף הסכך ע"כ אין להניח למעל' מן הסכך באויר כ"ש בסכך עצמו שום כלי אפי' שבר כלי דהא שבר כלי הוא פסול לסכך כדאמר' בגמ' ולא בבלאי כלים ואם כן יש חשש שמא ירבה ממנו בסכך:

ט"ז אורח חיים סימן תרל ס"ק יד

הסומך סוכתו כו'. זו היא משנה הסומך סוכתו בכרעי המטה כשרה רי"א אם אינה יכולה לעמוד בפני עצמה פסול' מאי טעמא דר"י פליגי בה ר"ז ור' אבא בר ממל חד אמר מפני שאין לה קבע וחד אמר מפני שמעמידה בדבר המקבל טומאה אמר אביי לא שנו אלא סמך אבל סיכך ע"ג המטה כשרה ופי' דבר זה בטור כל' הש"ע כאן דלפי הנרא' דמיירי במטה שיש בראש' סביב לה למעלה דפנות דהיינו שקורין אותו בל"א הימ"ל בע"ט ועיקר החילוק בין רישא לסיפא בל' הטור הוא בזה דבתרווייהו עושה מחיצות הסוכה מהדפנות של המטה שזכרנו והתנא קורא אותם כרעיים ומלמעל' עוש' הסכך וקרקע המטה היא קרקע הסוכ' אלא דברי' הסכך נסמך על הדפנות אלו עצמן ואם ינטלו הדפנות של המט' יפול הסכך ע"כ פסול לר"י מטעם שאין לה קבע פי' שמקרקע המט' עד הסכך אין שם י"ט ולאידך מ"ד מפני שמעמיד' בדבר המקבל טומא' אבל בסיפא מיירי שאף ע"פ שהסכך היא ג"כ על דפנות המטה אלא שלא נסמך עליהם אלא נעץ קונדסים בארץ ועליהם הניח הסכך כשר' אעפ"י שגם כאן מקרקע המט' י' טפחים להסכך מ"מ כשר כיון שאם תנטל המטה עדיין הסכך עומד וקרקע עולם תהי' קרקע הסוכה לא איכפת לן במה שמיעט אויר הסוכה במטה וכ' הרא"ש דר"י אתי לפרש דברי ת"ק ואינו חולק כי אין סברא שהת"ק יכשיר בפחות מי' טפחים דדיר' סרוחה היא וע"כ קי"ל כר"י. והקשה עוד למ"ד מפני שמעמיד בדבר המקבל טומאה אם סיכך על גבי חומת אבנים תהיה פסולה הואיל והעמיד הסכך בדבר שאין גידולו מן הארץ ובר"ן יש תירוץ על זה

דטעם הפוסל במעמיד בדבר המקבל טומא' משו' גזירה שמא יבא לסכך בו כיון שאת' מתיר להעמיד הסכך בו מ"ה בחומת אבנים אין שייך זה דאין רגילים לסכך באבנים ופסק הרא"ש כמ"ד מפני שאין לה קבע ואין חילוק רק בין יש' טפחים מהמט' לסכך או לא ולא איכפת לן במעמיד בדבר המקבל טומא' או בדבר מחובר וכן הוכיח ב"י מדברי רי"ף וכ"ד הטור וש"ע ולא כר"ן שחושש לדבר המעמיד ועמ"ש סי' תרכ"ט ס"ח בדין הנחת סולם:

תלמוד בבלי מסכת סוכה דף מז עמוד א

והלכתא: מיתב יתבין, ברוכי לא מברכין.

שולחן ערוך אורח חיים הלכות לולב סימן תרסח סעיף א

ליל שמיני וכו' ובחוצה לארץ אוכלים בסוכה בלילה וביום מפני שהוא ספק שביעי, ואין מברכין על ישיבתה.

משנה ברורה סימן תרסח ס"ק ו

מפני שהוא ספק שביעי - ומטעם זה הרבה אחרונים מצדדין דצריך ג"כ לישן בסוכה וכן הוא ג"כ דעת הגר"א ויש אחרונים שסוברין שאין כדאי לישן בסוכה בשמ"ע לא ביום ולא בלילה דעושה אותו כחול דבשלמא גבי אכילה לא מנכר שכן דרך ב"א לפעמים לישיב בצל סוכה אפילו שלא לשם מצוה משא"כ בשינה. ומנהג העולם להקל בשינה. ודע דלדעת הפוסקים שסוברין דאין ישנים בסוכה בשמ"ע י"א דה"ה דאין אוכלין אז פירות וה"ה פת פחות מכביצה בסוכה. כללו של דבר כל דבר שא"צ לברך עליו ברכת לישיב בסוכה בשאר ימי סוכה אין אוכלין בסוכה בשמ"ע יש מקילין בזה וכן מסתברא דבאכילת פירות וכה"ג דברים שאין חייבים מצד הדין יכול לעשות בשמ"ע כמה שירצה בבית או בסוכה:

ערוך השולחן אורח חיים סימן תרסח סעיף ב- ה

בח"ל אוכלים בשמיני עצרת בסוכה בלילה וביום מפני שהוא ספק שביעי ואין מברכין על ישיבתה ומקדשין ואומרים זמן שהוא רגל בפ"ע והנה כך איפסיקא הלכתא בגמ' [מ"ז]. דבשמיני מיתב יתבין ברוכי לא מברכין ומ"מ ראינו בזה בפוסקים מנהגים שונים המרדכי בשם הראב"ה כתב דאסור לישן בשמיני בסוכה משום בל תוסיף דבשלמא באכילה יש היכר מה שאינו מברך אבל בשינה ליכא היכר [מג"א] ואף על גב דבל תוסיף גמור ליכא כמ"ש בסי' תרס"ו דבל תוסיף שלא בזמנו בעי כוונה מ"מ מיחזי כבל תוסיף ועוד שהרי באמת יושב לשם מצוה מפני הספק ומ"מ היכר צריך כיון דאנן בקיאי בקביעת החדש ויתבאר זה בסעיף ה' בס"ד:

ומטעם זה נהגו לצאת מיד מהסוכה אחר סעודת שחרית [שם] ויש שבלילה אין יושבין וביום יושבין [שם] ואין זה מנהג [טור] ויש שעושין קידוש וטועמין בסוכה והולכין לבית לאכול והנה על כל אלה הדברים כבר צווחו כמה גדולים דאין לעשות כן דכיון דבגמ' נפסקה ההלכה שיושבין בשמיני עצרת בסוכה א"כ צריכין לישיב כל הלילה וכל היום וגם צריכין לישן בסוכה ובלי שום הבדל מכל החג:

האמנם לענ"ד יש טעם כעיקר במנהגן של ישראל וכל הדברים אמת רק שצריך ביאור דהנה אמת שבגמ' נפסקה ההלכה דמיתב יתבינן אבל רבותינו בעלי התוס' כתבו שם [ד"ה מיתב] וז"ל מיתב יתבינן בלולב לא רצו לתקן שיטלו הלולב מפני הספק לפי שהוא יום טוב ומוקצה לטלטול ומינכרא למילתיה שנהג בו מנהג חול אבל סוכה פעמים שסוכתו עריבה עליו אוכל בה אפילו ביום טוב עכ"ל וכ"כ הטור וז"ל ולא שייך בישיבתו בה לומר היאך נעשנו חול שכך דרך לפעמים לישב בצל סוכה אפילו שלא לשם מצות סוכה עכ"ל הרי מפורש דעיקר ההיתר הוא מפני שאינו ניכר שיושב בה לשם מצוה אבל אם היה ניכר שעושה רק לשם מצוה לא היה נכון לישב בה:

ולפ"ז א"ש הכל דוודאי במדינות החמים כמו בבבל ובמדינות המערביות והדרומיות דבסוכות האויר ממוזג וטוב וודאי דחייבים לאכול ולישן בשמיני עצרת כמו בכל החג אבל במדינות הצפוניות כשלנו דע"פ הרוב הזמן הוא קר אך אם אנו נפטור עצמינו בכל חג הסוכות מטעם קרירות בטלה מאתנו מצות סוכה ובע"כ אנו צריכים לישוב ולישן בכל חג הסוכות ובאמת משינה רובם פוטרים עצמם מטעם זה כמ"ש בסי' תרל"ט מיהו בשמיני עצרת שצו חכמים עלינו לישוב בה ובאופן שלא יהא ניכר שהיא לשם מצוה וזהו דבר שא"א כמעט במדינות שלנו ולכן חלילה לנו לבטל תקנת חכמים אבל מ"מ בהכרח לעשות איזה היכר שהיא שלא לשם מצוה והיינו דמי שישן בסוכה כל ימי החג לא יישן בשמיני עצרת ומי שאינו ישן בסוכה דהשתא לא הוי זה היכר בהכרח לעשות איזה היכר אחר והיינו או שלא לאכול בלילה או לאכול מקצת סעודה ביום חוץ לסוכה אך שני הדרכים האלה פגומים הם לכך ההיכר הטוב הוא לצאת מיד לאחר הסעודה של שחרית מן הסוכה להראות שאין אנו עושים זה לשם מצוה וזה כל דברי המנהגים קיימים [כנלע"ד]:

שו"ע אורח חיים - סימן תרנו

אם קנה אתרוג שראוי לצאת בו בצמצום, כגון שהוא כביצה מצומצמת, ואח"כ מצא גדול ממנו, מצוה להוסיף עד שליש מלגיו בדמי הראשון, כדי להחליפו ביותר נאה. ויש מי שאומר שאם מוצא שני אתרוגים לקנות והאחד הדור מחבירו, יקח ההדר אם אין מייקרים אותו יותר משליש מלגיו בדמי חבירו: הגה - ומי שאין לו אתרוג, או שאר מצוה עוברת, א"צ לבזבז עליה הון רב, וכמו שאמרו: המבזבז אל יבזבז יותר מחומש, אפילו מצוה עוברת (הרא"ש ורבינו ירוחם נ"י ח"ב); ודוקא מצות עשה, אבל לא תעשה יתן כל ממונו קודם שיעבור (הרשב"א וראב"ד) (ועיין לקמן סוף סימן תרנ"ח בהג"ה):

משנה ברורה סימן תרנו ס"ק ח

יותר מחומש אפילו מצוה עוברת - ומ"מ חייב להוציא עכ"פ עישור נכסיו לזה דגם בצדקה שיעור בינוני הוא מעשר ועיין במ"א וא"ר דכמו שם לענין צדקה שנה ראשונה מן הקרן מכאן ואילך מן הריחוק ה"נ בענינינו ועיין בבה"ל שביררנו דר"ל דמשיעור זה בודאי אסור לפחות אבל אפשר דבענינינו דהוא מצוה עוברת גרע טפי וחייב להוציא עד חומש מנכסיו:

ביאור הלכה סימן תרנו סעיף א ד"ה אפילו מצוה

אפילו מצוה עוברת - כצ"ל וכן הוא בדפוס ישן ור"ל דאף דהמבזבז לא איירי במצוה עוברת מ"מ דינא הוא

דאף בעוברת א"צ לבזבז הון רב וכדאיתא ברא"ש ורי"ו. והנה על עצם הדין דמבואר כאן בשו"ע דאין צריך לפזר הון רב על מצוה ונובע זה מסוגיא דב"ק אלא מעתה אי אתרמי לי תלתא מצותא ליתבי לכולא ביתה וסמכו זה לדין צדקה דהמבזבז וכו' לכאורה צ"ע מסוגיא דקידושין דף כ"ט דמבואר שם גבי פדיון הבן דאף אם אין לו רק ה' סלעים צריך לפדות עצמו וכן לענין לעלות לרגל ושם מיירי שאין לו נכסים כלל זולת אלו החמשה סלעים עי"ש ולכאורה לפי סוגיא דב"ק אשר ממנו נובע דין השו"ע דכאן אינו מחוייב לתת כל אשר יש לו בענין מצוה ואף רק שלישי ביתו ג"כ אין מחוייב. וגם מעשה דר"ג לכאורה קשה לפ"ז דמאי רבותא שלקח אתרוג באלף זוז משום חבוב מצוה הלא אף מי שאין לו רק ה' סלעים מחוייב ליתן לכהן לפדות עצמו או לעלות לרגל וכ"ש ר"ג שהיה עשיר ושיעור זה בודאי היה רק חלק מהונו. ולמען ליישב הסוגיות שלא יהיו סותרות היה אפשר לכאורה לומר במעשה דר"ג דהרבותא היתה שם שפיזר הון רב יותר על שויה דאינו שכר המצוה ורק מפני ששם בספינה לא היה אפשר להשיג אתרוג ונתן לאחד הון רב שיתרצה למכרה לו וזה אין אנו מחוייבין מן הדין דכיון דאינו מוצא אותה כפי שויה הרגיל אנוס הוא ואין מחוייב ורק משום חבוב המצוה עשה זה ואפשר לפרש גם הסוגיא דב"ק דמיירי בכגון זה דעלתה שכר המצוה הרבה יותר משויה וס"ד דהש"ס דעד שלישי ביתו מחוייב וע"ז דחי דאינו מחוייב אבל כל מצוה שיכול להשיגה בשויה חייבה התורה לכל ישראל אם יש לו אף מעט וכהיא דקדושין הנ"ל ורק באין לו פטור וכהיא דירושלמי פ"א דפאה [וז"ל שם כבד את ד' מהונך ממה שחנך מפריש לקט שכחה ופיאה ומפריש תרומה וכו' ועושה סוכה ולולב שופר ותפילין וציצית ומאכיל את העניים וכו' אם יש לך אתה חייב בכולן ואם אין לך אין אתה חייב באחת מהן אבל כשהוא בא אצל כבוד אב ואם בין שיש לך הון בין שאין לך כבד א"א ואת אמך ואפילו אתה מסבב על הפתחים] אכן זהו נגד סתימת כל הפוסקים דמשמע שתפסו בפשיטות מסוגיא דב"ק וממעשה דר"ג שאין מחוייב לפזר הון רב לשום מצוה בכל אופן ואף שיש לו עדיין הון ורק עד חומש לכל היותר כמו לענין צדקה. וצ"ל דהם מחלקין מסוגיא דקידושין להא דב"ק וסוכה באופן זה דלפזר בהון רב אמנם אין מחוייב ומשום הטעם דשמא יעני ויצטרך לבריות וכמש"כ הראב"ד וזה לא שייך במי שאין לו רק חמש סלעים וכיו"ב ומתפרנס ממלאכתו ולא יגרע פרנסתו במה שיוציא זה על המצוה וכן להיפך לא יתחזק מצבו במה שלא יוציא.

חידושי הגר"ח מסכת כתובות דף פו עמוד א

פריעת בע"ח מצוה

גדול אחד שאל למ"ד פריעת בע"ח מצוה וכל החיוב הוא כמו סוכה ולולב עי' כתובות (דף פו ע"א), וא"כ כמו בסוכה ולולב כתבו הראשונים דאינו מחויב לבזבז יותר מחומש, א"כ ה"נ אי הוי רק בגדר מצוה לא יתחייב לבזבז יותר מחומש.

והשיב הגר"ח דגם אי פריעת בע"ח הוי רק בגדר מצוה מ"מ חלוק הוא משאר מצוות, דבכל המצוות גם לאחר שקונה תפילין, ציצית או לולב, מיקרי שקונה מממון שלו, ואם קנה ביותר מחומש א"כ בזבז ממנו יותר מחומש. אבל מצות פריעת בע"ח אף אם הוא רק מצוה, מ"מ לאחר שפורע ומקיים המצוה אמרינן שהחזיר ממון חבירו ולא בזבז ממון שלו.

ברכי יוסף יורה דעה סימן רנא ס"ק ג

הגהה. ואינו חייב לתת צדקה עד שיהיה לו פרנסתו וכו'. מי שחייב לבני אדם לא ירבה בצדקה. ספר חסידים סימן תנ"ד. ע"ש באורך.

שו"ת מנחת יצחק חלק ח סימן נח

בס"ד, ירושלים עה"ק ת"ו יום א' בא תשמ"א לפ"ק. שוכט"ס א"כ האברך הה"ג המופלג בתו"ר מוה"ר ישראל דוד הארפענעס שליט"א.

אחדשה"ט הנני בזה להשיבו בנדון אתרוגי מאראקא /מרוקו/ שיש מערערים שכאשר לא נמצא בהם גרעינים אין זה מין אתרוג לצאת בהם י"ח ד' מינים, ונשיאי ההתאחדות הרבנים ובראשם כ"ק אדמו"ר מסאטמאר שליט"א פרסמו שאין שום חשש ופקפוק בהכשירם, וכ"מ מסר לי קונטרס גדול אשר הרחיב לבאר כשרותם.

והנה גם בהיותי שמה בברוקלין על שמחת נשואי נכדי היקר שיחי' כאשר בקרתי את כ"ק האדמו"ר מסאטמאר שליט"א, נסתבב השיחה ע"י העלות על השלחן פרי ענבים שאין להם גרעינים, אשר פלפלו בזה עוד גאוני הדור שלפנינו אם יש להם דין ענבים לברך ברכת מעין ז' באחרונה, ועל היין לברך פה"ג =פרי הגפן= ועל הגפן, ואשר רובם הסכימו שיש להם דין ענבים ממש בכל הנוגע לזה, ואגב זה הזכיר גם הענין של הערעור על אתרוגי מאראקא מטעם דאין להם גרעינים כנ"ל, וכי יש לדמות הנידונים, ואמרת על האתר השערתי, דחוץ מן ההלכה שאין חסרון הגרעינים מוכיחים לפסול, עוד נראה דיש בזה חסרון ידיעה בהמציאות דאפשר שמחמת שתולשין אותם מן העץ קודם שנגמרו כל צרכם, אין ניכרים בהם הגרעינים מחמת קוטנן.

והנה כ"מ הביא בקונטרסו ב' עובדות ממעשה רב אצל כ"ק רביה"ק מסאטמאר זי"ע, אשר הי' מיפשט פשיטא ליה שאין שום חשש ופקפוק בהם, א' בשם הרה"ג מפאיע שליט"א, שבשנת תשי"א בא ת"ח א' לפני כ"ק רביה"ק זי"ע ואתרוג מאראקא בידו, והראה לו שאין לו גרעינים, ובא בטענה שבפוסקים בסימנים בין מורכב לאינו מורכב, נזכר באיזה אופן הגרעינים מושכבים לאורך או לרוחב, הרי דש"מ דיש לו גרעינים, וענה לו רביה"ק זי"ע הלא לא כתבו אלא שמושכב סימן מורכב, אבל אינו מוזכר שבלא זה אינו אתרוג עכת"ד, ב' איש א' שאל את רביה"ק זי"ע היות שברצונו לסחור עם אתרוגים, על כן רוצה לידע באיזה מין אתרוגים יסחור, והשיב לו רביה"ק זלה"ה שיסחור עם אתרוגי מאראקא, א"כ חזי מאן גברא דאסהיד עלה שהמה מוחזקים ביותר בכשרות.

והנה מידי עיוני בזה, ראיתי בתשו' שבות יעקב (ח"א סי' ל"ו) בנדון הדסים חדשים שהמה בשינוי מההדסים הישנים, וכתב שם בזה"ל, ונתתי דעתי להבחין מה הפרש יש בין הדסים אשר נהגו בו אבותינו מימי עולם, ראיתי שאין הפרש רק זו דהדסים הישנים הענבים קטנים ועגולים דומים לגרעיני פלפלין, וכ"כ מהרי"ל בדרשותיו שכן דרכן של הדסים, משא"כ בהדסים החדשים הענבים משוכין באורך, וגם תוך הענבים החדשים נמצאים כמו גרעינין גדולים, משא"כ בישנים, ודאי דיש חשש שהם ממין אחר, ושהוא ממין המורכב עכ"ל, הרי שמחמת השתנות לאידך גיסא, שבחדשים יש גרעינין גדולים בתוך הענבים משא"כ

בישנים, כתב לחוש שהם ממין אחר וממין המורכב, כן י"ל בחסרון גרעינין באתרוג לחוש כמו כן שהן ממין אחר וממין המורכב, אכן גם השבות יעקב צירף זה רק לשאר שינוים שיש בין הדסים החדשים להישנים כנ"ל, משא"כ בנד"ד דאדרבה בשאר סימנים דומה ממש לאתרוגים המוחזקים בכשרות, אבל חוץ מזה גם אתרוגי מאראקא מוחזקים בעצמן בכשרותם מדור דור, והרבה העדיפו עוד בהם מחמת הידורם וכדלהלן, ועוד גם בנדון ההדסים שכתב השבות יעקב כנ"ל, חלק עליו בתשו' חכם צבי (קס"א) בתוקף, וז"ל ומ"ש עוד בס' הנ"ל שכיון שההדסים הבאים מאיטליא ענביהם קטנים ועגולים ואין בהם שום גרעינים, והנמצאים אצלינו ענביהם ארוכים וגדולים ובתוכם נמצאים כמה גרעינים גדולים יש לחוש להם שהם מורכבים, אינו כלום דאטו כל מיני ענבי הגפן שוים, הלא יש מהם ארוכים ויש מהם עגולים ושחורים ולבנים, וכן כל מין תאנים וכו', וכן בזתים וכו', ומה שאינו נמצא דבר תוך ענבי הדסי איטליא ונמצאים בתוך שלנו הוא ברור ליודעים שהדסי איטליא נתלשים באמצע הקיץ עודם עדיין בוסר וקטנים ועדיין אין זרעם בהם, ושלנו בשלהי קייטא וכבר נגמר פרוי זרעו בו למינהו וכו', ואני תמה מזה על החכם שבשביל שינוי מועט שבין אלו הדסים רצה לדונם כמורכבים וכו' עכ"ל, וכן מוכח מתשו' פמ"א (ח"א סי' ט') דמכשיר בהדסים הנ"ל.

הרי כהשערתינו באתרוגי מאראקא שמחמת שנתלשים עוד באיבם לא נראו בהם עוד הגרעינים כתב החכ"צ בטעם שאין גרעינים בהדסי איטליא, ובהדסים החדשים יש כנזכר, אמנם בת' שבות יעקב (ח"ב סי' כ"ח) כתב להצדיק דבריו, וכתב על החכ"צ הנ"ל, וז"ל ומ"ש עוד שם וז"ל דאטו כל מיני ענבי גפן שוים וכו', הלא מהרי"ל נותן לכך סימן זה בגרעינים כדי לפסול שאר הדסים שאינם בענין זה וכו' עכ"ל, אכן בתשו' דבר משה (מהדו"ק סי' י"ז) כתב להצדיק דברי החכ"צ, וז"ל והיטב אשר דיבר בזה החכ"צ וכו' וחיילים הגביר להוכיח מהגמ' דלא כשבוי' וכו', ואף כי ראה הבעל שבוי' השגת החכ"צ עליו ועשה סנגוריא בח"ב להשב שבותו ומחזיק במעוזו בכ"ז המעיין ישפט בצדק שדברי החכ"צ מכוונים להלכה, ודכירנא כי שמעתי מאבא מרי הרה"ג שליט"א שסיפר מזקנינו וכו' קדוש יעקב צ"ל האבד"ק ליסא (בעל החו"ד) כי בעת אשר מכוון שבתו בק' קאליש יצ"ו היה דרכו בקודש להשתדל בטורח רב והוצאה מרובה להשיג קודם החג לולב והדסים החדשים והי' זריז למען המצוה ונסע בעצמו וכו', הרי שגם הוא עשה מעשה רב כדעת זקנינו ראש בית אב משפחתינו החכ"צ צ"ל שהורה לצאת באלו הדסים עכ"ל, וא"כ כמו כן י"ל באתרוגי מאראקא הנ"ל.

וכל הנ"ל אף אם לא הי' ידוע לנו שהמה מוחזקים בכשרות, אבל כבר יש בפוסקים שהמה מפורסמים ומוחזקים מדורות בכשרותן לצאת בהם י"ח שצותה תוה"ק בפרי עץ הדר כנ"ל, ה"ה:

בספר ערוך לנר (סוכה בתוספת בכורים סוס"י תרמ"ח) כתב, וז"ל ובשנה הזאת קבלתי אתרוג ממאראקא יפה ומהודר בכל מיני הכשר אשר עדיין לא ראיתי כמוהו, עוד ראיתי להזכיר שלענ"ד באתרוגים שאין גידולם שוים להמוחזקים בכשרות, מלבד חשש מורכב יש ג"כ חשש אחר אם הם ממין הכשרים, שזה ודאי שמה שאנו לוקחים אתרוג לא על הדרשות שמביא הגמ' בסוכה (דף ל"ה) שטעם עצו ופריו שוה, ושדר באילן משנה לשנה, ושדומה לדיר, ושגדל על כל מים, בלבד אנו סומכים לפרש פרי עץ הדר כן, שסימנים האלה נמצאו עוד גם בשאר פירות, אלא עיקר שהלכה למשה מסיני כמ"ש הרמב"ם ה' לולב (פ"ז ד'), ולכן כשאנו דומים להמוחזקים עד הנה בכשרות אינם בכלל הקבלה, והרי יש לנו כיוצא בזה שתלוי במסורת, כגון עופות שבמקום שמסורת בידם להכשירם כשרים, ובמקומות אחרים אסורים, וכן בפאנצין שיש מקומות שאוסרין

אותן באיסור כרת, ויש מתירין לגמרי, וכזה לענ"ד יש לדון בענין הכשר אתרוגים עכ"ל, הרי אף שהחמיר מאד לענין מסורת בזה, מ"מ פשיטא לי' דאתרוגי מאראקא כשרים, ויש ביניהם מהודרים מאד כנ"ל. אמנם מש"כ העל"נ הלכה למשה מסיני אינו מדויק, דברמב"ם שם איתא מפי השמועה ממש רבינו נתפרשו, והחילוק בזה עי' בהקדמת הרמב"ם לפיה"מ עיין שם.

והנה כי כן הביא בספר ארבעת המינים השלם (דר"ו ע"ב) מספר שו"ת ישרי לב (להגאון רבי חיים דוד חזן, חכם באשי וראשון לציון, נדפס באיזמיר בשנת תר"ל, ערך אתרוג), שהביא שם עדותם של שלשה מחכמי המערב יושבי עיה"ק ירושלים משנת תרכ"ד על מסורת מאראקא מעיר קארונדה וכל ערי המערב, וז"ל מעולם לא שמענו מי שערער או פקפק על האתרוגים הנז' וכל ערי המערב וכו' מרוקו וע"ת פאס ומאקנאס וטיטואן ודכאט וסאלי ומוגאדור יע"א, כרך וכל הסמוך, לוקחים מהם למצות אתרוג מדי שנה בשנה כי הם מוחזקים בכשרות באין פוצה פה כלל עכ"ל, והוסיף המחבר שם, שכבר העיר בזה אחד מרבני שאלוניקי בספרו שו"ת הגיד מרדכי לר' מרדכי אשיאו סי' ה', על אתרוגי קארונדה וכל המערב הנז' שהם מוחזקים בכשרות וראוים לברך עליהם בלי שום פקפוק (כ"ז הועתק מספר ארבעת המינים). וכן בספר ערוך השלחן (או"ח סי' תרמ"ח סעי' כ"ח) חשב בין האתרוגים המקובלים לכשרים אתרוגי מאראקא עיין שם, ובודאי בכלל מה שכתב הרמב"ם בהקדמה לפיה"מ, דראינו בלי ספק מיהושע עד עתה שהאתרוג היו לוקחים עם הלולב בכל שנה וכו' נתכוון לכלול גם אתרוגי מאראקא, שהרמב"ם הי' גר בע"ת פס איזה זמן כדאיתא בתולדותיו.

כל הנ"ל כתבתי רק אחרי שעברתי רק בדרך העברה על קונטרסו, ובעברי עוד הפעם, ראיתי כי כבר מבואר בדבריו מדברינו הנ"ל, ועוד הרבה והרבה כיב"ז, ואין לי מה להוסיף שדבריו ברורים, והנני בזה רק עוד על פרט אחד, והוא דברי החת"ס (או"ח סי' ר"ז) שהובא בדבריו שכתב על דברי הכפ"ת (סוכה ל"ה ע"א) שהמה דברי א"ח, דהכפ"ת כתב שם ליישב, מה דאיתא שם דפרי עץ הדר הוא אתרוג שטעם עזו ופריו שוה, והקשה דלמא הוא לימו"ן או נרגנ"ה (אולי הכוונה למאראנץ דנרגנ"ה בכתיבה שלנו הוי כמ"ש נאראנטש) שהעץ שוה לפרי בטעם וחריפות, וכתב די"ל דעיקר פריו של הלימו"ן והנראנג"ה הוא החמוץ שבתוכו והוא מרובה על קליפתו, ונמצא דעיקר פריו הוא חמוץ, ואין עזו חמוץ, אלא טעמו כקליפת הפירי, אבל אתרוג חמוץ שבתוכו הוא מיעוטו לא נחשב לפירי, ועיקר פריו הוא קליפתו דהיא גסה ביותר ויש בה מרירות וחריפות וטעם עזו מטעם /כטעם/ פריו עכ"ד, והחת"ס שם קלסי' מאד כנ"ל.

ותמה אני מאד על מה שראיתי בשו"ת הסבא קדישא מהגאון מהרש"א אלפאנדרי זצ"ל (ח"ג סי' י"ב) שדחה את דברי הכפ"ת הנ"ל, וגם לרבות החת"ס שקלסי', ואומר דתי' הכפ"ת אינו מספיק כלל, משום דגם הקליפה מקרי פרי גבי ערלה, וגבי ברכה דלכ"פ מברכין בפה"ע =בורא פרי העץ=, כמבואר במג"א (סי' ר"ב), ואף להטו"ז (סי' ר"ד סקט"ז) דס"ל דיש לברך בפה"א =בורא פרי האדמה=, אבל הוי פירי לגבי ערלה, ושייך גם לדידי' שטעם עזו ופריו שוה, ועוד דקליפת הלימו"ן ראוי לאוכלו חי, גם הטו"ז מודה דמברכין בפה"ע, ועוד דדרשת חכ"ל עץ ופריו הוא כשהוא שלם, בודאי דשייך לומר כן פרי עץ הדר, הא חדא, ועוד דגם באתרוג מה שבפנים נקרא קליפה בש"ס (שבת ק"ח ע"ב), ובדברי הפוסקים עכת"ד.

וכ"ז תמוה בעיני, דהרי הכפ"ת דייק כ"פ בלשון עיקר פריו, דקליפת הפירי אף דנקרא גם פירי, אבל בודאי

לא עיקר פירי, אם לא בפירי דאין בו רק קליפה, או רובו קליפתו כמו האתרוג, דאז זה עיקר פרוי, ובזה לא מיבעיא להטו"ז שם, דאין ראי' מערלה דאיתרבי מאת פרוי הטפל לפרוי, משא"כ לענין ברכה, וכן לנד"ד, אלא אף להמג"א וההולכים בשיטתו הפמ"א (בסי' ס"ה) והחיי"א (ה' ברכות כלל נ"ג), דס"ל דדינם כפירי ממש, ובנ"א שם, הוכיח דאף לר"ע דפוטר בקפריסין ממעשר, אבל מודה דבשאר קליפת פירות חייבות במעשר, וקצת ראי' מהא דאיתא (בסוכה ל"ה) באתרוג של תרומה, מפני שמפסיד הקליפה עיין שם, אבל כ"ז רק לומר דגם הקליפה נקרא פירי, אבל לא להיפך שהקליפה יהיה נקרא עיקר פרוי, ולא הפירי גופי', דאם אומרים דפרי עץ הדר שיהי' עצו ופרוי שוים, בודאי לא אפשר לומר דקאי רק על הקליפה, ולא על עיקר פרוי, דעיקר פרוי אינו שוה לעץ, דהוי יציבא בארעא וגיורא בשמי שמיא, ובזה עכ"ח לא מיירי רק באתרוג, דרובו הוי הקליפה, וזה העיקר פרוי, ושפיר י"ל עצו ופרוי שוים, משא"כ בלימון וכיב"ז דאינו שוה רק עם הקליפה ולא עם עיקר פרוי, ושפיר אמר החת"ס ע"ז דהוי דברי א"ח.

ובהיותי בזה אזכיר גם דברי החו"ד (יו"ד סי' ל"ו סעי' ו') דפשיטא לי' לאידך גיסא, ואף באתרוג דאין שם רק קליפה עבה, מ"מ מחלק בין הקליפה לבשר האתרוג, דקליפתו אינו כגופי', דכתב שם דאם נחסר כל בשר האתרוג בפנים ולא נשאר רק העור וחדרי הזרע דפסול, ולא מטעם דטריפה בריאה, רק מטעם כיון דבערלה מרבינן קליפת הפירי מאת פרוי, וברביעי דליכא רבוי פטור מטעם דלא נקרא פירי, ומה"ט לא מברכינן אקליפת הפירי בפה"ע, וכן בכמה דוכתי דבמקום דכתיב פירי ממעט קליפה, וא"כ הה"ד באתרוג דכתיב פרי עץ הדר הקליפה לא נקרא פירי ופסול עכ"ד, אבל גם דבריו פלואים, דכתב כן בפשיטות דאין מברכינן בפה"ע על הקליפה, והרי הדבר הזה תלוי באשלי רברבי כנ"ל וצ"ע, וביותר צ"ע דכתב כן גם באתרוג דעיקר פרוי הוי קליפה, ומחלק בין קליפה לקליפה, אמנם בהערה זו האחרונה, כבר העיר בס' חלקת יואב (או"ח סי' ל"ב ענף ג'), דכתב על החו"ד הנ"ל, דליתא דאדרבה באתרוג עיקר הפירי הוא הקליפה כנ"ל, ורצ"ל דכיון דהקליפה הוי עיקר הפירי אין לחלק בין קליפה לקליפה כנ"ל, אכן בספר כף החיים (כו"ח סי' ר"ב אות נ"ו), כתב לחלק בין קליפה העבה של האתרוג, ובין הקליפה דקה הירוקה דדינו כשאר קליפות עיין שם.

והנה בנוגע לענבים שאין להם חרצנים הביא כ"מ מתשו' מהרש"ם (ח"ו סוס"י ל"ח וח"ז סי' קכ"ה) שחקר שם אם להיין שעושים מהם דין יין לברך בפה"ג, דקרא כתיב מחרצנים ועד זג, וכתב שמצא בכת"י מהדע"ק שחקר בזה, והביא מהרד"ק (ישעי' ה') בפסוק ויטעהו שורק, שכתב שם שהוא גפן המוציא ענבים קטנים טובים שאין בהם גרעינים והם המשובחים שבענבים, ולכן פסק על היין היוצא מהם בפה"ג עכ"ד, והנה שם (בח"ז) הביא רק דברי הדע"ק, בלא להוסיף חו"ד שלו, אמנם שם (בח"ו), סיים על דברי הדע"ק וכדאי הוא לסמוך עליו, והנה אף שהתשובה בלא הסיום הנ"ל נדפס בח"ז, והתשו' עם הסיום הנ"ל בח"ו, אבל כאשר רואים זמן הכתיבה, שהתשובה בח"ז נכתב בשנת תרנ"ה, והתשובה בח"ו נכתב בשנת תרנ"ח, הרי התשובה עם הסיום הנ"ל נכתב אחרי זה והוא העיקר, אבל כ' העיר דבספר דע"ת (סי' ער"ב סעי' ו') הביא ג"כ את הדע"ק הנ"ל, וסיים בזה"ל ואולי שבחו רק ע"י הרכבתו במין אחר עכ"ל, והרי לפי"ז שדי בי' נרגא ונדחה מש"כ דכדאי הדע"ק לסמוך עליו כנ"ל, ועי' בכ"ז בשד"ח (פאת השדה מע' ברכות סי' כ"ג) באריכות, והרבה ס"ל דיש להם דין ענבים ממש, ויש שס"ל לחלק בין קטנים דהוי בוסר ובין גדולים עיין שם.

והנה מה שכתב במוסגר להעיר, על מה שחששו למורכב בענבים, דאיתא בזוה"ק בראשית, דישראל נמשלו

לגפן דאינו מקבל הרכבה, (ובזוה"ק נשא (דקכ"ה ע"ב) איתא ר' חזקי' פתח (תהלים קכ"ח) אשתך כגפן פורי' וגו' מה גפן לא מקבל עלי' אלא מדידי' כך אתתא דישראל וכו' עיין שם), מיהו באמת בירושלמי (פ"ק דכלאים ה"ז) משמע דרק זית אינו מקבל הרכבה, כדכתיב בניך כשתילי זיתים, ועי' פסחים מ"ט סוע"א ומהרש"א שם בח"א עכ"ד.

והנה אף אם נאמר דגפן אינו מקבל הרכבה כדברי זוה"ק הנ"ל, י"ל בזה כמ"ש בספר הסבא קדישא שם ליישב מה דאיתא במתני' (כלאים פ"א מ"ד) השזיפין והרימון אעפ"י שדומין זל"ז כלאים הם, ופי' הירושלמי דשזיפין היינו הרכיב זיתים ורימונים, ויש פוסקים שמגיהים בירושלמי וצ"ל זיתון ורימון, משום דזיתים אינם מקבלים הרכבה כנ"ל, ובספר הנ"ל כתב לדייק מלשון הרא"ש דכתב דנוטע זיתים ורימונים יחד, ובזה י"ל דבנטיעה כהאי שנוטע אותם יחד בכה"ג מקבלים זה מזה, וכן י"ל בגפן עיין שם.

והנה כאשר שאחרי כותבי תשובתי הנ"ל נדפס הקו"ק דלהלן ונתברר שהאתרוגים בלא גרעינים גדלים על ענף אחד עם האתרוגים שיש להם גרעינים, הנני להעתיק דבריהם.

בעזה"ש"ת, התאחדות הרבנים דארצות הברית וקאנאדא דעת תורה בדבר אתרוגי מאראקא .

בגלל הערעור על כשרותן של אתרוגי מאראקא, מטעם שבהרבה מהם לא נמצא גרעינים, שלחנו את חברינו הרה"ג מוה"ר יהודה ירחמיאל הלוי גרובער שליט"א מנהל התאחדותינו, וחברינו הרה"ג מוה"ר שמעי' גרינבוים שליט"א מח"ס סיעתא דשמיא, שיבקרו במקום גידולם של האתרוגים ההם, לראות טיבם, מהותם, ולהתוודע על המסורת שלהם.

אחרי שובם, נתוועדנו יחדיו באסיפה כללית של חברי התאחה"ר =התאחדות הרבנים=, שהתקיימה ביום ה' לס' תבוא - ח"י לחודש אלול דהאי שתא, לשמוע את אשר בפייהם. ואלו הדברים שמסרו לנו השלוחים הנז': א' הפרדסים המצויים עתה במחוז טארודאנט בין הכפרים אסאדס ודימדער שבמדינת מאראקא, הוא המקום היחידי, מקור מוצאם של אתרוגים אלו, מאז ומעולם. ודור דור ודורשיו דור דור ושופטיו קרוב לאלף שנה בירכו עליהם, כפי שמעידים רבנים מובהקים זקני וחכמי מאראקא הי"ו הדרים שמה. ועד עתה לא נתהווה שום שינוי בדרך גדילתם של האתרוגים. ב' בכל מקום בואם לקטו - מהרבה אילנות - כמה וכמה אתרוגים, שחתכו אותם במו ידיהם לחצאין, ונוכחו לדעת שבאותו אילן ובאותו ענף עצמו גדלים אתרוגים עם גרעינים ומבלי גרעינים. וכן שקליפתם עבה והמיץ הוא מעט. ג' אחרי דרישה אצל בני ברית ולהבדיל חקלאים שאינם בני ברית, ובדיקות שעשו (השלוחים) על האילנות ושרשיהם, אין שום מקום לחשוש ולפקפק שייעשה איזה הרכבה בכל הגליל ההוא. ד' בטעות נדפס לאחרונה באיזה קונטרסים, שיש שני סוגים, א' שגדל ביערות פראים, והשני שגדל בפרדסים. ורק זה שמקורו הוא מיערות הפראים יכולים לברך עליהם. כי המציאות הוכיחה שאין יסוד לדברים אלו, באשר מעולם גדלו האתרוגים בפרדסים.

לאור כל מה דכתוב ומפורש לעיל נתברר לנו בבירור שחזקת ומסורת אתרוגי מאראקא במקומה עומדת ולא איתרע כלל. ואנו מגלים דעתינו דעת תורה שהמה כשרים למצות ד' מינים לברך עליהן לכתחילה, למהדרין במצות, בלי שום היסוס.

תלמוד בבלי מסכת כתובות דף ז עמוד א

מאי דעתיך מתוך שהותרה חבורה לצורך הותרה נמי שלא לצורך, אלא מעתה, מותר לעשות מוגמר ביו"ט, דמתוך שהותרה הבערה לצורך הותרה נמי שלא לצורך! אמר ליה, עליך אמר קרא: אך אשר יאכל לכל נפש, דבר השוה לכל נפש. אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי: אלא מעתה, נזדמן לו צבי ביו"ט, הואיל ואינו שוה לכל נפש, ה"נ דאסור למשחטיה אמר ליה: אנא דבר הצורך לכל נפש קאמינא, צבי צריך לכל נפש הוא.

שולחן ערוך אורח חיים הלכות יום טוב סימן תקיא סעיף ב

מותר להחם ביו"ט מים לרחוץ ידיו אבל לא כל גופו אפילו אינו רוחצו בבת אחת.

שו"ת באר משה (שטרן) ח"ח סימן קנט

הדרך פפ"י שו"ע שילך צו. ועיין צמג"א (סי' תקי"א סק"ב) על הא דכ' הרמ"א שמוחר לרחוץ תינוק צמים שהוחמו ע"י ישראל צו"ע מטעמא דהיינו רביתיה ולכן לא גזרו וע"ז כ' המג"א דהאידנא דאף בחול לפעמים אין רוחצין אותו צ' או ג' ימים אף צו"ע אסור לרחוץ עיי"ש ואל תדייק מיניה וא"כ צומנינו אלו שכן דרכם לרחוץ בכל יום ויום יהי מותר, זה צודאי עעות והצל הוא צודאי אס אלו רואין עתה צומנינו שאין זה רביתי דתינוק אין לנו להקל כלל, אצל לנהוג מנהג חדש להקל שגם לגדולי יהי להם דין כעין תינוק צודאי ליתא ועוד דרק משום רביתי דתינוק התירו ולא גזרו אצל לא בן צגדולי דלא שייך גביה כלל ענין רביתי ופשוט מאוד נער יכתבם. ועיין בתוס' שבת (סי' שכ"ג סק"ז) מה שהקשה סתירת המג"א (מסי' ש"א סק"ח על סי' תקי"א סק"ה הג"ל), שזו ראיתי צדע"ת שהעיר מה, ועיין עוד צמג"א (סי' תרע"ז סק"א) וצמח"א ולצו"ש (שם). והגם שהמג"א האידנא אוסר לרחוץ תינוק, הא"ר (הוצא דבריו צפרמ"ג א"א סק"ה) כ' דלעת לורך יש להקל גם צומנינו. ובענין אס רוחצין תינוק אס שרי לפרום "ווינדלין" תחת התינוק כנהוג בחול, צפרמ"ג (צמ"ש צ"ז סוס"י ש"צ) מתיר אס הווינדלין (הוא צגד שצו מלפפין התינוק) מכובס ונקי וגם אס אינם מוכבסים מחפש אחר היתר משום דין תינוק כחולה שאצ"ס ויעשה דרך שינוי, ולפני שנים הי' דרכי לפסוק צשעהד"ח אס מוכרחים לרחוץ התינוק (וביותר צו"ע צ' פעמים) שירחלו אותו צאופן שיפרסו מפה ניילאן או גוממי תחת התינוק ואס אין התינוק סובל אותו אז אני מחיר ע"י ווינדלין נקי לגמרי כהפרמ"ג. ועתה הדרך ישכון אור והיותר טוב והישר צומנינו לרחלו צפריסת ווינדלין של נייר הכך מאוד שכל תינוק סובל כנ"ל וכן דרכי לפסוק, שיפרסו אף ורק ווינדלין מנייר.

סימן קנט

שאלה לענין רחיצת כל גופו במים חמים שהוחמו ביו"ט דאסור. ויש לחקור דהטעם שאסור הוא משום שאינו שוה לכל נפש, אבל היום שכל בית יש לו חדר אמבטיה ומקלחת בביתם (ולפעמים יש שני חדרים כזה) והרבה בנ"א מקפידים לקלח כל גופן בכל יום ויום קודם שהולכים לישן או לפחות כל שתי ימים וכיוצ"ב ואינו כרוך עם בישול מים לצורך זה כמו שהיה בימיהם שלא היה להם אמבטיה או מקלחת וכל הרחיצה מתחיל ונגמר בתוך חמש או עשר דקות, ולכן אפשר שהיום רחיצת כל גופו הוה שוה לכל נפש ויהיה מותר ביו"ט כמו כל דבר השוה לכל נפש, וכן ראיתי באיזה אחרונים שכתבו כעין דברים אלו, ומה דעת הרב בענין זה.

תשובה פסקי חז"ל לא ישחוו ואסור לחפש דרכים לקפוז עליהם ואיני רואה אפילו להכריח אחר שום היתר צעולס ואס לאחד מוכרח הענין יפנה אל צעל הוראה מוצקה שיוכח לו

שמירת שבת כהלכתה (מהדו"ח) פי"ד אות קטן כא עמוד קפח

במ"ב ס"ק א. ויל"ע, כהיום שרוב בנ"א יש להם חדר אמבטיה בביתם, או לפחות מקלחת, למה נאסור רחיצת כל הגוף משום שאינו שווה לכל נפש, ומ"ש מזיעה בזמן הגמרא, דמעיקר הדין שרינן משום דהוה שווה לכל נפש, עיין שבת לט ב תוד"ה וב"ה, ועיין גם ערוה"ש סי' תקיא סע' ה ו-ו, וכן מ"ש מעישון סיגריות, לעיל פי"ג סע' ז, ועיין שו"ת כ"ס אר"ח סי' סו, ואפי' אלה שאין להם מקום להתרחץ בביתם, הלא הגמרא כתובות ז א אומרת, צבי צורך לכל נפש הוא, והה"נ הכא ומ"ש. ועוד, הלא בדרך כלל מוציא אדם את המים לצורך רחיצת גופו מתוך מיתקן חשמלי וכדו', והרי בו מתחממים המים גם בשביל רחיצת פיו"ר וגם בשביל רחיצת כל גופו, עיין להלן הערה ל, וא"כ לא שייך כאן איסור חימום המים, ועיין שו"ת מהרש"ג ח"ב סי' קכז ס"ק א, וצ"ע. ועיין חזון יחזקאל לתוספתא ביצה פ"ב ה"ז, במה שהוא רוצה לתרץ, אלא שדבריו צ"ע, דמנליה דבעינן שווה לכל נפש כל יום, והרי גם מאכל משובח אין אדם אוכלו כל יום, וגם אין אדם מזיע כל יום ושרינן, סי' תקיא בשעה"צ ס"ק יד. ולטעם הרמב"ם, פ"א מה' יו"ט הט"ז, ודאי דיש להתיר את רחיצת כל הגוף. והא דאסור להחם מים ביו"ט לצורך רחיצת כל הגוף, לדעת הרמב"ם הנ"ל, והרי לא שייך ביה גזירת מרחצאות, עיין שבת מ א בחי' הרמב"ן ד"ה דתנן, דאי"ל דגזרו יו"ט אטו שבת, דאין ראוי לגזור יו"ט אטו שבת בדבר של אור"י, ע"ש, די"ל כיון דביו"ט נמי איכא בהו איסור... כגון סחיטה דאלונתית וכיו"ב, עשו יו"ט כשבת. - ועיין סי' תקיא במ"ב ס"ק יט, דלענין טבילת נשים הדין כבשבת, לעיל הערה ד, וע"ש במ"ב, דאסור להחם מים ביו"ט ע"י יהודי, וע"י נכרי יש להקל, וע"ש בשעה"צ ס"ק כה, בשם הבית מאיר ושו"ת נו"ב, דלהחם מים כדי להפיג צינה הוא דבר השווה לכל נפש, ועי' להלן הערה כה, ועיין לעיל פ"א סע' מט, ולפ"ז מותר אף בליל יו"ט לטבול במים שנתחממו ע"י שיעון שבת. (כב) סי' תקיא

קובץ תשובות הרב אלישיב חלק ב סימן לב

כבוד ידידי הגאון ציס"ע מהור"ר יוחנן סופר שליט"א, ברכה ושלוה רב

מכתבו קיבלתי וע"ד עישון ביו"ט, כבר גיליתי דעתי לפני כמה שנים דבזמנינו אין שום היתר לעשן ביו"ט.

שו"ת יביע אומר חלק ה - אורח חיים סימן לט

נשאלתי אודות עישון סיגריות ביום טוב, מהו לעשן סיגריות שמודפסות אותיות של התוצרת על הנייר של הסיגריה, כי לכאורה יש לאסור משום איסור מוחק, כי כשמעשן הסיגריה במקום האותיות, הן נשרפות ומתפוררות עם האפר, או דילמא משרא שרי.

(א) הנה עיקר דין עישון סיגריות ביום טוב, שנוי במחלוקת גדולי האחרונים, שיש אוסרים ע"פ מה שאמרו בכתובות (ז) דה"ט שאסור לעשות מוגמר ביום טוב, (דהיינו לתת בשמים על גחלי אש לגמר את הכלים והבגדים. רש"י), משום דאמר קרא, אך אשר יאכל לכל נפש, דבר השווה לכל נפש. (משא"כ מוגמר שאינו שווה לכל נפש אלא למפונקים. רש"י). וכן פסקו הטוש"ע (סי' תקיא ס"ד): אין עושין מוגמר ביום טוב, דהיינו לפזר מיני בשמים על הגחלים, בין להריח ובין לגמר הבית או הכלים. ע"כ. א"כ גם עישון הסיגריות שאינו דבר השווה לכל נפש יש לאסור. ואף על גב דקי"ל כשמואל דאמר (בביצה כב:) שמותר לעשן פירות ביום טוב, וכמ"ש הטוש"ע שם: שאם עושה כדי ליתן ריח טוב בפירות למתקן לאכילה מותר, אפילו אם מפזר הבשמים ע"ג גחלת של עץ. התם ה"ט כפרש"י (ביצה כב:) משום דאוכל נפש הוא, וראוי אף לעניים, אלא שאינו מצוי להם, ודמי לנזדמן לו צבי ביום טוב כדאמרי' בכתובות (ז). אבל כאן מי שאינו מעשן אפילו יהיה מצוי אצלו לא יעשן, דאזוקי מזיק ליה. וכ"כ המג"א (סי' תקי"ד סק"ד) לאסור עישון סיגריות ביום טוב מטעם

איסור מוגמר. ע"ש. אולם הגאון פני יהושע בחי' לשבת (לט): כתב, שמתחלה חשב ג"כ לאסור העישון ביום טוב מטעם שאינו שוה לכל נפש, ושו"ר במג"א הנ"ל שאסר מטע"ז, אלא שממ"ש התוס' שם ד"ה וב"ה מתירין, בשם ריב"א, שרחיצת כל הגוף אינה אלא לתענוג ואסורה ביום טוב, כמו מוגמר שאסור ביום טוב, משום שאינו שוה לכל נפש, אבל זיעה שוה היא לכל נפש שאינה לתענוג אלא לבריאות. ע"כ. [וכ"כ המרדכי פ"ב דביצה סי' תרפ]. וא"כ גם עישון הסיגריות טוב לבריאות הגוף לעכל המזון ולתאוות המאכל, ואף שיש חושבין אותו לתענוג, אין לאסור משום כך, דאטו משום שהוא גם לתענוג מגרע גרע, ואם משום שיש בני אדם שאין רגילים בו, אפ"ה לא גרע מזיעה, שבודאי יש כמה וכמה בני"א שאין רגילים בכך, ואפ"ה משרא שרי מה"ת, ולא אסרו חכמים אלא משום גזרת הבלנין. וכן נוהגים רוב העולם לעשן הטובאק ביום טוב, וכמה חכמים גדולים ג"כ עושים כן. ע"כ. וכן העלה בשו"ת דרכי נועם (חאו"ח סי' ט) להתיר העישון ביום טוב, ושאיין לאסור מדין מוגמר, עפ"ד התוס' (שבת לט:), דזיעה שאינה לתענוג אלא לבריאות שוה לכל נפש היא, וכ"ש עישון סיגריות שהחייך הטועם המאכל נהנה ממנו, ויש בו הנאה לבריאות, וכמעט הוי אוכל נפש ממש, ורק מיעוטא דמיעוטא אין שותין אותו. ע"ש. וכ"כ הגאון יעב"ץ בס' מור וקציעה (סי' תקיא), שאין לאסור עישון הטובאק ביום טוב מדין מוגמר שאינו שוה לכל נפש, דשאני מוגמר שהוא לתענוג בעלמא, משא"כ הכא דהוי לבריאות, שהוא מעכל המזון, ועוזר בתנועות הגוף החיוניות, וכמה בני"א מואסים באכילה אם לא ישתוהו מקודם כפי הרגלם, ויש צער בהעדרו, ואתי לאמנועי משמחת יום טוב. ותו דמאן לימא לן דחשיב אינו שוה לכל נפש, הא ודאי שיפה לכל אדם הבריא משום שמירת הבריאות ורפואה, ורק מי שלא הורגל בו קצה נפשו ממנו, ודמי לחמין לרגליו דשרי אף על גב דלא רגיל ביה וכו'. ושמעתי בילדותי מאבא מארי הגאון (החכם צבי) שסיפר לנו, שבימי חרפו היה נוהג בו איסור, וא"ל חסיד גדול ורב מובהק אחד שלא יפה הוא עושה בזה, כי מונע עצמו בחנם משמחת יום טוב, ומאחר שהיה רגיל בו, היה גורם לו צער ביום טוב עי"ז. וכן לא יעשה, ולכן חזר לנהוג בו היתר, והטעם פשוט כנ"ל. עכת"ד. והגאון ר' יהונתן אייבשיץ בס' בינה לעתים על הרמב"ם (פ"ד מה' יום טוב ה"ו, דף ל ע"ב) כתב, שאף שהמעוררים על שתיית הטובאק ביום טוב משום שאינו שוה לכל נפש כדין מוגמר, וכמ"ש המג"א הנ"ל, נראה דלא ס"ל החילוק של התוס' פ' כירה (לט): דמה שהוא לבריאות ולא לתענוג בלבד נקרא שוה לכל נפש, מ"מ אכתי יש לסמוך על מ"ש הרמב"ם, שטעם איסור מוגמר מפני שהוא מכבה, וא"כ בשתיית טובאק הא ליכא כיבוי כלל רק הבערה, והחוש יעיד עי"ז, ומותר, והרי גם בנר של בטלה אמרינן לא תאסור ולא תשרי, כמ"ש התוס' (ביצה כג) בשם הירוש', וא"כ אין למחות ביד הנוהגים היתר. ופוק חזי מאי עמא דבר. ע"כ. והפמ"ג (סי' תקיא מש"ז סק"ב) הביא ד' הפני יהושע הנ"ל, וסיים: ואני רגיל לשתות הטוטון ביום טוב כמנהג העולם לרפואה, ובפרט כהיום דהוי ממש שוה לכל נפש. ע"כ. (וכ"כ באשל אברהם שם סק"ט) ולפי האמור יש להעיר גם על הטעם שהביא הכנה"ג (הגב"י סי' תרח) לאסור העישון ביום טוב משום מכבה, ושיש למחות במקילים. ע"ש. שאפילו אילו היה מכבה באמת הא קי"ל (בביצה כג ובטוש"ע ס"ס תקיא) שמותר לעשן הפירות למתקן לאכילה אפילו ע"ג גחלת של עץ, שהוא מכבה, מידי דהוה אבישרא דגומרא. וכ"ש לפמ"ש הגר"י אייבשיץ שהחוש יעיד דליכא כיבוי כלל. וכ"כ הגאון יעב"ץ במור וקציעה שם, כי מה שחשבו קצת לאסור העישון משום גרם כיבוי, וכמ"ש בהלק"ט, טעות הוא, חדא דגרם כיבוי הוא ומשרא שרי, ואפילו את"ל דהוי כיבוי ממש, מ"מ לית דחש להא, וה"ט מידי דהוה אבשרא אגומרי. ע"ש. וכ"כ בשו"ת דרכי נועם שם, שאין מקום לאיסור כיבוי בעישון

הסיגריות, דהבערה איכא כיבוי ליכא, ואם משום שכשהוא שואף מתוך קנה חלול צריך לפעמים להדקו באצבעו כדי שיהא ראוי לשתייה, ובאותו הידוק אפשר שיבא לידי כיבוי, הרי עכ"פ אינו מתכוין לכבות, ופסיק רישיה לא הוי, וקי"ל דבר שאינו מתכוין מותר. ואפילו היה מכבה ממש כל שיש בו הנאת נפש חשיב אוכל נפש ומותר. עכת"ד. והגאון מהר"י קצין בתשובה והיא לו נדפסה בשו"ת רועי ישראל (סי' יג) עמד וימודד ארש והאריך למעניתו על דברי הדרכי נועם הנ"ל, וסיים, דמחזורתא דמילתא דעישון הסיגריות ביום טוב מותר משום דחשיב אוכל נפש ממש, ועוד שאינו מתכוין לכיבוי וכו'. ע"ש. (ואם כוונת הכנה"ג וסיעתו דהו"ל מכבה, כשמסיר האפר שנשרף מהסיגריה, וניתזין ניצוצות אש עמו, וכמו שהעירו ע"ז ג"כ בשו"ת כתב סופר (חאו"ח סי' סו), ובשו"ת רב פעלים ח"ב (חאו"ח ס"ס נח), הנה אין זה אלא חומרא בעלמא, כי גם בזה לא הוי פסיק רישיה ממש, כיון דזמנין שאין ניצוצות אש נופלים ע"י כך, ולא חשיב פסיק רישיה אלא כשנעשה הדבר בודאי גמור, ולא ע"פ הרוב בלבד, וכמש"כ בשו"ת יביע אומר ח"ד (חאו"ח סי' לז אות ג). ע"ש. ובס' נתיבי עם ח"א (עמוד ריד) העיר עוד בזה, ממ"ש הטוש"ע (סי' תקיד ס"י) שמותר להסיר הפחם שבראש הנר כשהוא דולק, וה"נ אם לא יסיר האפר גורם כיבוי הסיגריה וי"ל) וכ"כ הגר"א מני בזכרונות אליהו (מע' יום טוב אות ז). ע"ש. וע' בס' פסח מעובין להכנה"ג (סי' שמח). ודו"ק.

(ב) אמנם ראיתי להקרבן נתנאל (ספ"ב דביצה) שכ', השותים הטובאק ביום טוב מזלזלים באיסור לאו דהבערה שלא לצורך יום טוב, שהעישון לא חשיב צורך כלל, ויש שאמרו שהוא מעכל המזון וגם משלשל, א"כ הם עושים רפואה ביום טוב. וי"א שהוא דבר הרגיל (ושוה לכל נפש), ובא וראה שאינו רגיל יותר ממוגמר, וכדתנן (ברכות מב:) והוא אומר על המוגמר וכו', ואפ"ה אסרו המוגמר משום שאינו שוה לכל נפש, אף כי שתיית הטובאק לאותם שאינם רגילים בו יסתכנו ויחוגו וינעו כשכור. ובשו"ת דרכי נועם האריך למצוא היתר, והעלה כדמסיק תעלא מבי כרבא. ולא על הע"ה תלונתי, אך על הלומדים ששותים הטוטון בפרהסיא, וע"ז אמרו: הגס לבו בהוראה וכו', אף שיש להם קצת היתר ע"פ ש"ס היצר הרע וכו'. עכת"ד. והנה מ"ש דהו"ל הבערה שלא לצורך, ולא חשיב אפילו צורך קצת, הוא תמוה, שבודאי שעכ"פ נקרא צורך קצת, כיון שמניעתו גורמת צער רב לרגילים בו, וידוע מ"ש היראים (סי' קיג), דלאו דוקא אוכל נפש הותר ביום טוב, אלא גם הנאה, דכתיב אך אשר יאכל לכל נפש, וקי"ל (פסחים כא:) כ"מ שנא' לא יאכל בין איסור אכילה בין איסור הנאה. וכ"כ הרוקח (בסי' רצז). וכ"כ הרמב"ם בפ"ה המשניות (ביצה כא:). והרמב"ן והרשב"א והריטב"א בחי' לשבת (לט:). ובס' עבודת הקודש (שער ג סי' ה). ובארחות חיים (דפ"ה רע"ג). ועוד. וא"כ הרי בודאי דאיכא הנאה בהכי, ועדיף מצורך קצת. וע"ע בשו"ת בית דוד (חאו"ח סי' רצז) שכ', שיש להביא ראיה להתיר לשתות הטוטון ביום טוב, ממ"ש התוס' (ביצה יב) שמותר לשחוק בכדור ביום טוב, אף על פי שאינו אלא טיול בעלמא, שמתוך שהותרה הוצאה לצורך הותרה שלא לצורך, והו"ל צורך קצת, וכן פסק הרמ"א (בסי' תקיח ס"א), וה"נ י"ל כאן לגבי הבערה, מתוך שהותרה הבערה לצורך הותרה שלא לצורך, ושתיית הטוטון לא גרעא מטיול שחיקה בכדור דחשיב צורך קצת. ע"כ. ואם כוונת הק"נ משום דשאני הכא שאינו שוה לכל נפש, וכמו שסיים אח"כ דלא עדיף ממוגמר, כבר תירצו הפני יהושע והפמ"ג והדרכי נועם והמור וקציעה עפ"ד התוס' (שבת לט:) שכל שנעשה לבריאות ולא לתענוג לבד חשיב שוה לכל נפש. וכ"כ הגאון ר' ברוך פרנקל בהגהותיו לאו"ח (סי' תקיד) לסמוך על האחרו' הנ"ל. ע"ש. וראיתי בס' אמרי בינה (דיני יום טוב סי' ב) שהביא מ"ש הפמ"ג הנ"ל דלרפואה חשיב שוה לכל נפש, ותמה עליו ממ"ש

היראים (סי' קיג), שאיסור מוגמר אינו שוה לכל נפש שאין גימור כלים צריך אלא לחולים. וכ"כ הרמב"ן בתה"א. הרי שדבר השוה לכל נפש היינו בין לבריא ובין לחולים. ולפע"ד לק"מ דמוגמר הוי רק לחולים, משא"כ כאן העישון שוה גם לבריא, ומ"ש הפמ"ג לרפואה לאו דוקא, אלא צורך עיכול קאמר, שאין כאן לא חולי ולא מיחוש. וע"פ האמור יש לדחות גם קושית הקרבן נתנאל הנ"ל שא"כ הם עושים רפואה ביום טוב, דכל כה"ג שהמעשנים בריאים ואין להם כל מיחוש לא שייכא בזה גזרת שחיקת סממנים. וכמ"ש מרן הב"י (סי' שכח), שכל שאינו חולה כלל מותר לו לאכול ולשתות אוכלים ומשקים שאינם מאכל בריאים, וכדמוכח ממ"ש המרדכי (פ' שמנה שרצים) בשם ר' שמחה, שמותר לגמוע ביצה חיה להנעים הקול ואין בו משום רפואה כיון שאין לו מכה בגרונו. וכ"פ בש"ע (שם סל"ז), דהא דכל מאכל ומשקה שאינו מאכל בריאים אסור לאוכלו ולשתותו לרפואה, היינו דוקא למי שיש לו מיחוש ומתחזק והולך כבריא, אבל אם אין לו מיחוש מותר. (וע"ע בשו"ת יביע אומר ח"ד סי' יב אות טז). ועפ"ז כ' הגאון מהר"י פינטו בשו"ת נבחר מכסף (חאו"ח סי' ו) בענין שאיפת טבק הרחה בשבת וי"ט, שאין לאסור משום שחיקת סממנים, שאע"פ שהשואפים מתכוונים לבטל בזה הנזילות כיון שהם בריאים ודרכם לשאוף ממנו בבריאותם מותרים גם בשבת. ועוד שמכיון שאין להם שום מיחוש שפיר דמי וראיה מהב"י (הנ"ל). ע"ש. ותשובתו הובאה במילואה להלכה בשו"ת הלק"ט ח"א (סי' קא). וכן פסק בשו"ת מים רבים (חאו"ח סי' כח). וע"ע בברכי יוסף (סי' שכח ס"ק יד). ובמחבר"ר (סי' רי סק"ז). ע"ש. וה"נ הכא אין כאן רפואה לצורך מיחוש או חולי, אלא להקדים רפואה למכה להמשכת והתמדת הבריאות לבל יסבלו מעצירות הקיבה וכדומה. וכד' הפנ"י והפמ"ג. איברא שיד הדוחה נטויה שאין זה אלא לענין אכילה ושתיה והרחה בלבד, אבל כאן שנעשה איסור הבערה בעישון אין להתיר לצורך רפואה, אף על פי שגם הבריא עושים כן, וכמ"ש הרמב"ן (שהובא באמרי בינה שם) דמכחל עינא משום מכשירין התיירוהו ביום טוב שני שהוא דבר השוה לכל נפש שאף הבריא כוחלין כו', אבל צרכי חולי שאינו שוה לכל נפש אסור דומיא דמוגמר, ואין עושין אלא על ידי עכו"ם. ע"כ. וכ"ה בשו"ת תמים דעים (סי' קכ אות ג). הרי דביו"ט ראשון לא התיירו לכחול העין, אף על פי שגם הבריא עושים כן. (וע"ע בנשמת אדם סי' צה סי' ב). (וכ"כ בס' נחל אשכול ח"ב (עמוד קמז), עמ"ש בתוספתא דמ"ק (פ"ב) שותין מי דקלים בחוש"מ, וכ' המג"א (סי' תקלב) דהיינו לרפואה, וסיים המג"א, ומשמע דביו"ט אסור. וכ' ע"ז, דלא באה התוספתא להשמיענו שמותר לשתות, אלא לבשל ולעשות הרפואה, ולכן אסור ביום טוב, דלא שייך מתוך בדבר שאינו שוה לכל נפש. ע"ש. אלא דהתם אינו שוה לבריא כלל) ומ"מ אין לדחות בזה ד' הפנ"י והפמ"ג שישודתם בהררי קודש עפ"ד התוס' (שבת לט:). וכ"כ בשו"ת עבודת השם (חאו"ח סי' ד), שעפ"ד הפני יהושע והפמ"ג הנ"ל ניחא מה שענינו הרואות מעשים בכל יום שרופא ישראל מבשל סמים ורפואות ביום טוב ראשון לצורך חולה שאין בו סכנה, ולא מצאנו שום פוצה פה ומצפצף, וכן נעשה גם בפני הרבנים שקדמונו, אלמא דמידי דרפואה חשיב כשוה לכל נפש. וכמ"ש התוס' (שבת לט:). וכ"מ בחי' הרשב"א שם. וכל עוד שיש לחלק בין מלאכות שהותרו ביום טוב לצורך אוכל נפש כגון הבערה אפיה ובשול, דאמרי' מתוך שהותרו לצורך או"נ הותרו גם לצורך חולה שאב"ס, לבין האיסור לכחול העין שהוא משום כותב או צובע שלא הותרו מלאכות אלה ביום טוב כלל. ע"ש. (וע' בשו"ת מעט מים (סי' עב). ובשו"ת אבני נזר (חאו"ח סי' שצד ושצה). ובשו"ת חשב אפוד (סי' קמו). ואכמ"ל) ולפ"ז ברור שאין לחוש לאיסור הבערה בעישון הסיגריות ביום טוב. וכן ראיתי למרן החיד"א בברכי יוסף (סי' תקיא סק"ב), שכ', שדברי הקרבן נתנאל לאסור אינם מוכרחים, כי הטובאק

עונג יום טוב הוא, ושוה לכל נפש, משא"כ מוגמר. ולגזור משום ע"ה שיבאו לכבות, אינו מחוור, שאין לנו לגזור גזרות מדעתינו, כמ"ש הפר"ח בכ"מ, ובפרט עתה רבו השותים אותו ביום טוב בגלילותינו, אך יש להזהירם שלא יבאו לכבות. ע"כ. [ואף על פי שבברכי יוסף סי' תקס"א כ', שאנו מחמירים שלא לשאוף העשן ביום טוב ע"פ חלום אשר חלם מר זקני בנו של הגאון מהר"א אזולאי. (וכן הובא ביתר ביאור במחזיק ברכה א"ח (סי' ס"ק יג), שהשותה ביום טוב, בשמים משמתין אותו, והשותה בט' באב מקללין אותו וכו') ושכן נהג הרב הגדול מהר"ר אליעזר בן ארחא להחמיר הוא וזרעו אחריו. ע"ש. אולם אכן בדין נקטינן שדברי חלומות לא מעלין ולא מורידין. וכמש"כ באורך קצת בשו"ת יביע אומר ח"א (סי' לג אותיות יא - טו). ע"ש. ואכמ"ל]. ובמחזיק ברכה (סי' תקיא סק"א) כתב, שמצא בכתבי הגה"ח המלומד בנסיים כמהר"ר כליפא בן מלכא זלה"ה שכ', שהיה נוהג היתר ביום טוב, רק שהיה נזהר להדליקו מנר דלוק ולא ע"י גחלת שיבא לידי כיבוי, ושכן נהג רבו ז"ל, חוץ מיו"ט של ר"ה שהיה מחמיר. וע"ע בס' ים יששכר על התוספתא דביצה דל"ו שהאריך בהיתר שתיית הטבק ביום טוב, וגם הוא כתב שאין להדליק מגחלת אלא משלהבת הנר. [וכ"כ בס' שרשי הים ח"א דף פ ע"ב. ובתשובה כתבנו בזה. ואכמ"ל]. עכת"ד. וכן בעקרי הד"ט (סי' כב אות לג) הביא בשם מצודת יששכר (בעל ים יששכר) שהעלה להקל. ע"ש. וכן פסק הגאון מהר"י נג'אר בס' חגי יהודה (דף ל ע"ג). ע"ש.

(ג) ועינא דשפיר חזי להגאון שואל ומשיב קמא (ח"ב סי' קנח) שהביא מחלוקת המג"א והפנ"י הנ"ל, וכתב, שעפ"ד הפנ"י ניחא מה ששמעתי שהגאון ההפלאה התיר רק ביום טוב שני, ובאמת אין חילוק בין יום טוב ראשון לשני אלא לענין חולה, כמ"ש בסי' תצו, ועפ"ד הפנ"י י"ל דהוי כחולי קצת ויש בזה רפואה. ומיהו רבים נוהגים להקל, ואין בידינו למחות, כיון שהפנ"י מתיר. ע"כ. ולכאורה אכתי לא איפרק מחולשא, דדוקא לגבי שבות דרבנן כגון לכחול העין יש חילוק בין יום טוב ראשון לשני, אבל אב מלאכה אסור אפילו ביום טוב שני, וכמ"ש הר"ן (ביצה כב) וכ"פ הרמ"א בהגה (סי' תצו ס"ב). ואפילו נימא שאיסור מוגמר שאינו שוה לכל נפש הוי רק מדרבנן, (וע' פמ"ג במש"ז סי' תקיא, ונשמט אדם סי' צה סי' ב). מ"מ בדין כיחול העין איכא תרתי, דהוי רק שבות, וגם מה שאינו שוה לכל נפש הוי רק מדרבנן, (כי גם הבריאים כוחלים העין לחזק הראות, וכמ"ש בתשו' תמים דעים סי' קכ, והרמב"ן בתה"א) וגבי עישון סיגריות דאיכא איסור הבערה ליכא אלא חד דרבנן. ויותר י"ל שההפלאה ג"כ סובר שמעיקר הדין מותר, ורק דרך חומרא החמיר ביום טוב דאורייתא, וביו"ט שני דרבנן לא החמיר בו כלל. ובפרט לפמ"ש מרן בש"ע (סי' תצו ס"ד) דספק מוכן מותר ביום טוב שני דהוי ספק ספיקא. וה"נ הו"ל ס"ס, דשמא הלכה כהמתירים, ושמא אינו יום טוב. ואף המחמירים שם יודו כאן להקל. וכ"כ החיד"א במחזיק ברכה (סי' רי ס"ק יד) וז"ל: הנזהר שלא לשתות הטובאק ביום טוב, היינו ביום טוב ראשון, אבל ביום טוב שני שותה. ושמעתי שכך היה נוהג הרב הגדול מהר"ר אפרים נבון בעל מחנה אפרים, וכן ראיתי שנהגו רבנן קדישי רבים בתורה, וכן אני נוהג. עכ"ל. וע"ע בשו"ת חקקי לב ח"א (חיו"ד סי' מג דס"ב ע"א). ע"ש. וכ"כ בשערי תשובה (סי' תקיא): ונהגתי שלא לעשן ביום טוב א' ובב' ימים של ר"ה, ומ"מ אני מפרש בפה ביום טוב שאיני עושה כן משום סרך של איסור, כדי שיהיה מותר בעת הצורך, מאחר שרבים וגדולים מתירים בכל ענין. ע"כ. וכ"כ בשו"ת מחנה חיים ח"ג (חאו"ח סי' מא אות ג) שנהג בעצמו שלא לעשן הטובאק ביום טוב א' ולא בב' ימים של ר"ה. ע"ש. וע"ע בשו"ת כנף רננה (חאו"ח סי' נד). ע"ש. ובשו"ת כתב סופר (חאו"ח סי' סו) האריך למעניתו, וכתב שרבו המתירים על האוסרים, ותמה

על הקרבן נתנאל הנ"ל, אלא שכל, ויש שנוהגים איסור ביום טוב א' והיתר ביום טוב ב', ולדעתי אין לך זלזול גדול ביום טוב ב' יותר מזה, וכחול משוו ליה בדבר הנראה לעין. אם לא שנאמר שמכיון שלא עישן ביום טוב א' שוב נעשה קשה עליו ביותר שלא לעשן גם ביום טוב ב', שהוא צער להמנע מעישון ב' ימים זאח"ז, וגם צריך לעכל המזון משני ימים וכו'. כנ"ל נכון. ע"כ. ולפי האמור אין צורך בזה, שכל שהוא דרך חומרא יכול לעשות כן, ולא חיישין לזלזול יום טוב שני בכה"ג. וכד' האחרונים הנ"ל. וע"ע בשו"ת תרשיש שהם (חאו"ח סי' כ), שהביא ד' האחרו', ובסו"ד כתב: ושו"ר בס' נתיבות השלום ח"ב בסוה"ס, שהעלה ג"כ להתיר העישון ביום טוב, וביאר ד' הפו' דס"ל דאף מוגמר אינו אלא מדרבנן, וא"כ שוב יש לסמוך עמ"ש הפנ"י והפמ"ג להתיר משום דהוי צורך בריאות הגוף, ושאר האחרונים שהחמירו בזה היינו בדורות שלפנינו, שבאמת עדיין לא הורגלו אז בזה כי אם מיעוטא, משא"כ עכשיו שכמעט כולם רגילים בעישון. וכמ"ש גם הפמ"ג דהאידינא כ"ע רגילים בו ומקרי שוה לכל נפש. ודכירנא שבהיותי בוויילנא העידו לפני רבים וכן שלמים שהגאון מהר"ר שאול ז"ל היה נוהג היתר בעצמו. וסיים, שהמורגל בזה ובהעדרו יש לו מניעת שמחת יום טוב אפשר שהמיקל לא הפסיד, ויש לו ע"מ שיסמוך. עכת"ד. וכ' ע"ז בתרשיש שהם, שבדאי אילו ראה בעל נתיבות השלום דברי כל האחרונים בזה היה מתיר בודאי, ולא היה כותב זאת בלשון אפשר. עכת"ד. וע"ע בשו"ת התעוררות תשובה ח"ג (סי' סג), שהעיד שמר אביו הגאון בעל כתב סופר היה נוהג לעשן ביום טוב, זולת בר"ה שהיה נזהר מלעשן מפני אימת הדין, וכמ"ש כיו"ב המג"א ר"ס תקצז בשם מהרש"ל שלא אכל דגים בר"ה מטע"ז. ע"ש.

ואמנם ראיתי בשו"ת עמודי אור (סי' כט) שאחר שהאריך בפלפול לאסור איסור בזה, ונמשך אחר דברי הקרבן נתנאל הנ"ל, סיים בסו"ד: ומה גם שבכל ספרי הרפואה מזהירים שלא ירגיל אדם עצמו בעישון סיגריות. ויש לחוש לספק איסור תורה. ע"כ. ולכאורה היה מקום לחוש לטעם זה, ובפרט בזמנינו שנתפרסמה ברבים חוות - דעת רפואית מגדולי הרופאים והחוקרים שעישון הסיגריות מזיק מאד, ועלול להביא לידי חולי סרטן הריאות ח"ו, ובחנו זאת במחקר יסודי מעמיק. וא"כ אין העישון טוב לבריאות אלא להיפך, והרי מיסודי ההיתר מפני שהעישון טוב לבריאות, ובהגלות נגלות דברי חכמי הרפואה נתערערו יסודות ההיתר בזה. אולם י"ל שיש בעישון טוב ורע, שאמנם בריא הוא לעיכול וכיו"ב, אך בכל זאת מזיק לריאות, כיתר הסמים והרפואות שהם מעלים ארוכה לחולי זה, ומזיקים לחולי אחר. וכמ"ש בפסחים (מב:): כל מידי דמעלי להאי קשה להאי. ובפרש"י (שם ק"ג) כתב כן לענין הסמים. ע"ש. וכיו"ב כתב הרמב"ן בתורת האדם שבכל הרפואות אנו מוצאים שמה שמרפא לזה ממית לזה. והובא בב"י יו"ד (סי' רמא). ע"ש. ושו"ר בשו"ת לבושי מרדכי מהדו' בתרא (סי' קה) שכל ג"כ להתיר העישון ביום טוב, משום שאע"פ שהוא קשה ומזיק לריאה, מ"מ הוא בריא לגוף. ע"ש. ומצאתי ג"כ להגאון משאוול בשו"ת זכר יהוסף (סי' קצח) שדחה דברי העמודי אור שהאריך בפלפול לאסור, והביא דברי נתיבות השלום ועוד אחרונים להתיר. ע"ש. וכן בס' מאורי אור (חלק עוד למועד דל"א ע"א, ודף פ סע"א) פסק ג"כ להתיר. ע"ש. וע"ע בשו"ת לבושי מרדכי חאו"ח מה"ק (סי' צו) ומה"ת (סי' לג). ובשו"ת ציץ הקודש ח"א (סי' לח). ובס' חינוח וחסדא ח"א (דק"ג ע"ד וע"ד). ע"ש. ובס' ישירי לב (דף ה' ע"ב) כתב, שרוב העולם נוהגים לעשן ביום טוב, שנחשב להם כאוכל נפש, וזוהי שמחתם ביום טוב. ע"ש. וכ"כ הגרי"ח בשו"ת רב פעלים ח"ב (סי' נח) וח"ד (סי' כב) שעכשיו המנהג פשוט לעשן הטבאק גם ביום טוב ראשון, כדעת המתירים, שטעמם ונימוקם עמם, ובפרט שבזה"ז רבו

השותים והוי שוה לכל נפש. אך יש חסידים שנזהרים מלשתותו ביום טוב א', ובב' ימים של ר"ה, אלא שותים אותו רק ביום טוב שני, ועכ"פ המקילים יש להם רבנים גדולים גאוני עולם לסמוך עליהם. ע"כ. וכ"פ בשו"ת פעולת צדיק ח"ב (סי' כד). ע"ש. ופוק חזי מאי עמא דבר, רבים שתו ורבים ישתו. [אלא שאם מכבדים בסיגריות ביום טוב למי שלא הורגל כ"כ לעשן, נכון להמנע מלקבל סיגריה לעשן ביום טוב, כי די להתיר לאלה שמניעת העישון גורמת להם צער, ויש בזה להם מניעת שמחת יום טוב. אבל למי שלא הורגל בזה, שב ואל תעשה עדיף].

(ד) ניהדר אנפין לנ"ד, הנה אף אם נניח שהשורף ניר שכתוב בו אותיות יש בזה משום איסור מחיקה, מפני שהאותיות נשרפות כליל עם הניר ומתפוררות לאפר, מ"מ הדבר ברור שאין כאן איסור תורה של מלאכת מוחק, מאחר שאינו מוחק על מנת לכתוב, וכמבואר ברמב"ם (פי"א מה' שבת ה"ט). והואיל ואין למעשן הסיגריה כל ענין בשריפת האותיות, ואינו מתכוין למחיקה, וכל מגמתו רק לעשן הטבק ותו לא, אין זה אלא בגדר פסיק רישיה דלא איכפת ליה באיסור דרבנן, שמבואר בתוס' שבת (קג סע"א) דאף לדידן דנקטינן דלא כסברת בעל הערוך דס"ל פסיק רישיה דלא ניח"ל אף באיסור תורה מותר לכתחלה, מ"מ בדרבנן מיהא כל דהוי פ"ר דלא ניח"ל משרא שרי, ולהכי שרי ללקט ענבי הדס ביום טוב לאכילה, היכא דאית ליה הושענא אחריתי, שאין איסור מיעוט ענביו אלא מדרבנן, דהו"ל כמתקן, ופ"ר דלא איכפת ליה בדרבנן שרי. וכ"כ התוס' (יומא לה). ולא שאני לן בין פ"ר דלא ניח"ל שהדבר רע בעיניו, להיכא דלא איכפת ליה, דכל אפייא שוין, שהואיל ואין לו הנאה מתוצאות המלאכה או האיסור, הוי בסוג דלא ניח"ל, כדאמרי' (בשבת קג) לא צריכא דעביד בארעא דחבריה, וכן בדאית ליה הושענא אחריתי. וכ"כ להדיא המשנה ברורה בביאור הלכה (ס"ו שכ) בד"ה דלא ניח"ל. והרש"ש בחי' לכתובות (ו). ע"ש. וכבר הבאתי בתשובה אחרת חבל נביאים מרבתינו האחרונים דס"ל להדיא דבכל פ"ר דלא ניח"ל בדרבנן משרא שרי. ומהם, הגאון מהר"י הכהן בשו"ת בתי כהונה (חלק בית דין ס"ו יח), והגאון שואל ומשיב קמא (ח"א סי' רי), ותליתאה (ח"ג סי' ג). והגאון ר' יצחק אלחנן בשו"ת באר יצחק (חאו"ח סי' טו ענף ה, ובמילואים שבסוה"ס). והגאון הנצי"ב בס' מרומי שדה (ביצה לג). והגאון מהרש"ם בתשו' ח"ה (ס"ו מח). ובשו"ת דברי מלכיאל ח"ב (חיו"ד סי' מב אות לא). ובס' בית מאיר (סי' שכא). ובשו"ת ערוגת הבושם (חאו"ח סי' פ דס"ח ע"ג). ובס' תורת שבת (סי' סק"ג וסי' שכו ס"ק יד). וכ"כ הגאון מהר"י עייאש בס' בני יהודה (בדיני פסיק רישיה דף ד ע"ב). והגאון מהר"א הכהן יצחקי בס' שלחנו של אברהם (ס"ו שכ). וכ"כ בס' מתא דירושלם על הירושלמי (ריש מ"ק, דל"א ע"א מהספר). ע"ש. ודברי רבותינו בעלי התוס' (שבת קג ויומא לה) הנ"ל הוו תנאי דמסייעי להאחרונים הנ"ל. והן אמת כי מד' בעל התרומה והמרדכי שהובאו בטור וב"י (סי' שטז), שאסרו לנעול תיבה שיש בה זבובים משום צידה, מוכח דאף בפ"ר דלא ניח"ל בדרבנן יש להחמיר, ואף מרן הב"י שדחה ראיתם מדין דבורים, דשאני זבובים שאין במינן ניצוד, והו"ל רק מדרבנן, מ"מ סיים: ומ"מ כיון דנפיק מפומיה דבעה"ת והמרדכי להחמיר, ולא חזינן מאן דפליג עלייהו, מי יקל ראשו שלא לחוש לדבריהם. ע"כ. אולם בס' עולת שבת (סי' שטז סק"ה) כ', שמרן השמיט דין זה בש"ע. וה"ט משום דס"ל כד' התה"ד דפ"ר בדרבנן שרי, וכמו שפסק בש"ע (סי' שיד ס"א), הילכך כיון דזבובים אין במינן ניצוד, והוא אינו מתכוין לצידה, אף על גב דהוי פ"ר מותר. ע"כ. וכ"כ בשו"ת זכור ליצחק הררי (סי' פו דקכ"ח סע"א), דנראה דמרן הש"ע הדר הוא לכל חסידיו ממ"ש בב", ולכן השמיט ד"ז מהש"ע, דס"ל כהתה"ד דפ"ר בדרבנן מותר. ע"כ. ויותר היה להם

להעולת שבת ולהזכור יצחק לומר דהו"ל פ"ר דלא ניח"ל בדרבנן, (וכמ"ש כיו"ב בארחות חיים אות קנב דלסברת בעל הערוך דפ"ר דלא ניח"ל שרי א"צ להזהר בדינו של בעה"ת הנ"ל). ובפרט שי"ל שמרן הש"ע (אחרי כותבו בב"י כנ"ל, דלא חזינן מאן דפליג עלייהו), שוב ראתה עינו הבדולח דברי התוס' הנ"ל, והסכימה דעתו כחילוקו הקודם בין דבורים שבמינן ניצוד לזבובים שאין במינן ניצוד. ולכן קרא שמטה בש"ע לבלי הזכיר חומרא זו. וכמ"ש כיו"ב בשו"ת גנת ורדים חאה"ע (כלל ד סי' ל) שהרבה דינים פסק מרן בש"ע אף שלא נמצא להם זכר בב"י, לפי שאחר שחיבר את הב"י, ראה סברא אחרת בפוסקים, וכתבה בש"ע, ושכ"כ הגאון מהריק"ש. ע"ש. וע"ע בשו"ת יוסף אומץ (סי' סט), שענינו הרואות כמה דברים מתוקנים בש"ע, וכבר כתבנו כמה זימני שמרן הב"י חזר בו אח"כ בהיותו מחבר השלחן ערוך. ע"ש. וכ"כ החקרי לב ח"ב מיו"ד (סי' נג דק"ז רע"ב). ע"ש. וע"ע בשו"ת ויוסף אברהם (סי' כג דקל"ט ע"ב) שאם השמיט מרן הש"ע דין שחידשו איזה פוסקים והובא בב"י, ומצאנו שיש פוסקים החולקים ע"ז שלא הובאו ביתה יוסף, אמרינן שמרן הש"ע שוב ראה אח"כ לדברי הפוסקים החולקים ולכן חזר בו והשמיטו מהש"ע. ע"ש. [וע' בשו"ת גנת ורדים (חאו"ח כלל ד ס"ס ט). ובברכי יוסף א"ח (סי' שב סק"ד). ובשו"ת יוסף אומץ (סי' כט) ד"ה ואני. ובשו"ת נשמת כל חי (חאו"מ סי' טוב, ד"נ רע"א), ובשו"ת חיים ושולם ח"א (סי' ל דס"ב ע"א). ובשו"ת חקות החיים (סי' נא דס"ז ע"ב). ובשו"ת ישמח לב גאגין (חאה"ע סי' כ). ובשד"ח כללי הפוסקים (סי' יג אות ל). ע"ש. ואכמ"ל]. וא"כ ה"נ י"ל שמרן הש"ע כל יקר ראתה עינו דברי התוס' (שבת קג ויומא לה) הנ"ל, והסכימה דעתו דעת עליון להקל. ולכן דברי האחרונים הנ"ל שהתירו פ"ר בדרבנן היכא דלא ניח"ל, יש להם ע"מ שיסמוכו, סמוכין דקשוט. ודברי החזון איש שהחמיר בזה אינם מוכרחים להלכה. וכמ"ש באורך לעיל (סי' כז והלאה). ומה גם דבנ"ד חזי לאצטרופי מה שהמחיקה נעשית בפיו בעת שאיפתו מהסיגריה, והוי מוחק כלאחר יד, וגם אינו ע"מ לכתוב, נמצא דהוי תרתי דרבנן, ודמי למ"ש הדגול מרבבה (סי' שמ ס"ג) בשבירת עוגה שכתוב עליה אותיות, שאם שוברה בפיו דרך אכילתו, לא מבעיא להתה"ד דפ"ר בדרבנן מותר, וה"נ הוי מוחק שלא ע"מ לכתוב דאיסורו רק מדרבנן, והוא אינו מתכוין למחוק, אלא אף להמג"א וסיעתו שחולקים על התה"ד, מ"מ באופן שעושה כלאחר יד וגם מקלקל בלבד פשיטא דשרי והיתר גמור הוא. ע"ש. ודון מינה ואוקי באתרין.

(ה) אמנם ראיתי להפרי מגדים (סי' תקיא מש"ז סק"ב) שכל, ואני רגיל לשתות הטוטון ביום טוב כמנהג העולם לרפואה, ובפרט כהיום שהוא שוה לכל נפש ממש, אך לקרוע הנייר צריך לעשות מעיו"ט, גם נייר שכתוב בו אותיות יש לאסור דהוי מוחק מדרבנן עכ"פ. ע"כ. והביאו להלכה המהר"ח פלאג'י בשו"ת לב חיים ח"ב (סי' ק). ע"ש. גם בס' קיצור ש"ע (סי' צח סל"ב) כ', שצריך ליזהר שלא להדליק הסיגריה ביום טוב ע"י נייר, מפני שכשזרקו על הארץ נכבה, ואם כתוב על הנייר אותיות בכתב או בדפוס והוא שורפו איכא גם איסור מחיקה. ע"פמ"ג. ע"כ. ובס' מאורי אור (עוד למועד, דע"ט ע"ב) כ', ואני אוסר להבעיר בנייר כתוב דאף דהבערה הותרה, מוחק אינו מותר, דליכא מחיקה באוכל נפש, ואף על פי שאינו מתכוין הוי פ"ר, וגם אינו כלאחר יד, א"כ בהבערת נייר כזה הוי כמוחק בידיים. ע"כ. וכן בשו"ת כתב סופר (חאו"ח סי' סו) ובשו"ת תרשיש שהם (סי' כ) הביאו לדינא ד' הפמ"ג הנ"ל. ומקום יש בראש לומר שכל האחרונים הללו שהחמירו, הן הן יודו דבנ"ד שכתובות האותיות על הסיגריה הבערת, והאותיות נמחקות כלאחר יד בפיו דרך שאיפתו, לית לן בה, ובפרט דלא סגי בלא"ה, (משא"כ לקחת נייר כתוב מבחוץ ולהבעיר על ידו, שאפשר בלא זה, ואין

צורך יום טוב בזה, לכן החמירו כאמור). ומצאתי להגאון מהרש"ם בארחות חיים (סי' תקיד סק"א) בד"ה ובדין, שנשאל בנ"ד, וכתב, והראני בני הרה"ג ר' יצחק נ"י, בס' משפט צדק על תהלים, בשם החיד"א, לאסור בזה, אבל העולם נוהגים להיתר, ויש להליץ בעדם, ע"פ מ"ש בשבת (קמו) שובר אדם את החבית לאכול ממנה גרוגרות. ופרש"י, דה"ט לפי שאין שום איסור במקלקל בשבת, וכו' הר"ן שם, שאף דבעלמא מקלקל פטור אבל אסור הכא משום צורך שבת מותר לכתחלה. והובא בב"י סי' שיד. ואף שהמג"א שם כ' דהר"ן גופיה לא ניח"ל בהכי, מ"מ בנ"ד דאיכא תרתי דרבנן, חדא דמוחק שלא ע"מ לכתוב הוא, ועוד שהוא מוחק בפיו כלאחר יד, ועוד דהוי דשא"מ, ולד' כמה פו' פ"ר בדרבנן מותר, ובתרתיה דרבנן י"ל דלכ"ע שרי, לכן בצירוף כ"ז יש למקילים ע"מ שיסמוכו. ע"כ. וכדבריו כ' בשו"ת קרן לדוד (חאו"ח סי' לח) שאפילו החולקים על התנה"ד ואוסרים פ"ר בדרבנן, מודים הם בפ"ר בתרי דרבנן דאזלין לקולא. ע"ש. וכ"כ בשו"ת מהר"ם בריסק ח"א (סי' נט). ע"ש. (וע"ע בישועות יעקב סי' שיד סק"א, שהביא קו' הר"ן על רש"י דהא במקלקל נמי פטור אבל אסור, וכו' לתרץ ע"פ הגמ' (כתובות ה:)) דדשא"מ במקלקל מותר, והיינו אף בפ"ר ע"ש. וה"נ בנ"ד. וע' בשו"ת יביע אומר ח"ד חאו"ח סי' ל. ודו"ק). ולפי המבואר בדברינו יש להוסיף דהוי פ"ר בתרתיה דרבנן דלא ניח"ל, שבודאי שיש להתיר. ואעיקרא יש להעיר ממ"ש הגאון אור שמח (פכ"ג מה' שבת ה"ב), שלא שמענו מעולם שהמבעיר כלי יתחייב משום סותר, כיון שמבערו לגמרי מן העולם, והוי כמבעיר ספר שכתוב בו אותיות, האם נאמר שיתחייב משום מוחק? ע"כ. נמצא שאין הדבר ברור שיתחייב בזה משום מחיקה. (אכן לא העיר הגאון ז"ל מד' הפמ"ג והאחרונים). ובספק פסיק רישיה דלא ניח"ל, בודאי דמשרא שרי, וכ"כ התפארת ישראל בכלכלת שבת (אות ד בדין מתכוין). וכ"ש בפ"ר דלא ניח"ל בתרי דרבנן, ויש ספק בגוף האיסור, דבודאי שאין להחמיר, ושוב מצאתי בשו"ת מהרש"ג ח"ב (סי' מא) שנשאל אודות קינוח בשבת בנייר שכתוב בו אותיות, שיש מי שכל לאסור בזה משום מחיקת האותיות, והרב השואל דן להתיר עפ"ד הדגול מרבבה (סי' שמ) דבשאינו מתכוין אף דהוי פ"ר אם הוא ג"כ מקלקל וכלאחר יד יש להתיר, וה"נ הכא שייכי כל הטעמים הנ"ל. והגהמ"ח האריך להסביר שאין כאן דין מחיקה כלל, שכל עיקר כוונת מלאכת מחיקה הוא, שלא יתקן ויעשה מקום לכתובת ב' אותיות, וכל מחיקה שאינה על דרך זה, לא נכנסה תחת סוג מלאכת מחיקה כלל, וזהו שנרמז במשנה (שבת עג) המוחק ע"מ לכתוב ב' אותיות, משום שבאופן אחר אינה מלאכה כלל. וראיה לדבר שלא מצינו מעולם שאם ישפוך אדם דיו על אותיות שיתחייב משום מוחק, אפילו כשהוא מתקן עי"ז, כגון שיש תיבה מיותרת בסתו"מ. א"ו דליכא בהכי דין מחיקה כלל. וה"נ בנ"ד וכו'. ובזה יתיישב ג"כ מנהג העולם שמציתין אש בנייר שכתוב עליו אותיות ביום טוב להבעיר סיגריה, ובפמ"ג מבואר לאסור משום מוחק, שלא הותר אפי' לצורך אוכל נפש, ולפי הנ"ל א"ש דבכה"ג ליכא משום איסור מחיקה כלל. ואף שכמה אחרונים לא עמדו ע"ז, הנלע"ד כתבתי. עכת"ד. (וע"ע מש"כ לעיל סי' כט). ומצאנו חבר בסברא להגאון אור שמח הנ"ל. וגם הלום ראיתי אחרי רואי להגאון בעל כנף רננה בס' כמו השחר (מערכת יום טוב אות א), שנשאל ג"כ בנ"ד, והשיב להתיר, דדמי למ"ש המג"א (סי' תקא ס"ק יג), אהא דקי"ל מסיקין בכלים, דאע"ג דסתירה גמורה שייכא בכלים, מ"מ כמו שהותרה הבערה ביום טוב לאו"נ ה"נ הותרה סתירה. וה"נ י"ל בדין מחיקה. וע' בט"ז סי' שמ בהיתר אכילת עוגה שיש עליה אותיות דהוי כמו בורר אוכל לאלתר דשרי. וה"נ מוחק. ואפילו נחמיר שם, כאן שהמחיקה ע"י האכילה עצמה דהיינו העישון מותר לכ"ע. ומה גם שנייר הסיגריה נעשה אפר ואינו דרך מחיקה כלל. עכת"ד. וכן ראיתי עוד

להגאון מהר"מ מערלוי בשו"ת יד סופר (סי' לג), שנשאל על מה שנהגו העולם היתר ביום טוב בעישון סיגריות שיש על הנייר שלהן אותיות, והשיב בכחא דהיתרא משום דהו"ל פ"ר בדרבנן ולא ניח"ל, ומה גם דהוי כלאחר יד י"ל דלכ"ע שרי. ע"ש. וכן במנחת יום טוב (סי' צח אות קיח) הביא להלכה ד' המהרש"ם הנ"ל להתיר בזה. ע"ש. [וכן בשו"ת המהרש"ם חלק ז (סי' ז), שנדפס מחדש, העלה להתיר]. סוף דבר הכל נשמע שמנהג העולם להקל בזה יש לו סמוכין דאורייתא ע"פ הדין, והנח להם לישראל אם אינם נביאים בני נביאים הם. והשי"ת יאיר עינינו בתוה"ק אמן.

חומ' פרק ב' - מלאכת עבודה ומלאכת או"נ **שני** מז

ועיי' לקמן [יז] צענין חימום מים לרחיצת כל גופו דאינו שוה לכל נפש, וע"ע לקמן [יח] צענין הצערת מדורה להתחמם. וע"ע לקמן [יט] אם צהולאה צענין שוה לכל נפש. **הא** דצענין שוה לכל נפש גבי מלאכות יום טוב, נראה שהוא צסוג הצרכים, וקצטו חז"ל גדריס מה נקרא שוה לכל נפש ומה נקרא חפנוק, ואף אם ישחנה המלאכות ורוב בני אדם יצטרכו לזה, אין זה אלא שיש יומר מפונקים, אמנס צציה"ל [כ] הזכיר לענין עישון סגריות דצמקומות שרגילין טוצא צזה י"ל דהוה שוה לכל נפש, והיה מקום לומר דמיירי צמקומות שיש איזה סיבה שהוה צאמת הוה לורך להם, וכמו שכתב הפני יהושע שיש צריכים זאת לעיכול.

ודעה מוגמר מצוחר לעיל דאינו שוה לכל נפש אלא רק למפונקים, והיינו דאינו לורך לכל בני אדם, מ"מ שאני מוגמר מלהוליא ולשחוק צכדור צרשות הרצים [כה], והוה ע"פ החוס' [כו] דהוה טיול עיי"ש, שרק מיעוט בני אדם משחקים צכדור, מ"מ המשחק צכדור הוה ממייני הטיול שכל בני אדם נוקקים צומן מן הזמנים.

אמנם לא כל חענוגות בני אדם מיקרי שוה לכל נפש, ויש לדון על כל אחד מה מיקרי לורך בני אדם ומה נקרא חפנוק. ועכ"פ להוליא לעצועים לחינוקות ציום טוב ודאי מיקרי שוה לכל נפש, אף שאין רוב בני אדם חינוקות, מ"מ הלורך צטיול שוה לכל נפש וכנ"ל.

שולחן שלמה הלכות יו"ט ח"א עמ' קצח

ג. ולתלמוד אמר מרן זולה"ה, דנפסק להלכה שלהחם חמין עבור רחיצת כל גופו אסור כיון שאינו צורך או"נ אך לצורך פניו ידיו ורגליו מותר, ולענ"ד היום שכל אדם רגיל לרחוץ לפחות פעם בשבוע הרי זה נחשב כצורך או"נ, ובמיוחד למתירין לעשן ביו"ט מדין או"נ אע"פ שיש בני אדם שממש סובלים מזה, כודאי שיש להתיר רחיצת כל גופו שהיא הנאה לכל אדם, עכת"ד.

משנה ברורה סימן תקיא ס"ק כט

וע"י עכו"ם יש להקל

שער הציון סימן תקיא ס"ק כה

פרי מגדים מעיקר הדין, ורק במקום שנהגו לאסור לא רצה להקל, וכן דעת ר' עקיבא איגר בתשובה סימן י"ז, ואף די ש אחרונים שמחמירין גם בזה, מכל מקום נראה דאין להחמיר, דבלאו הכי להרמב"ם ועוד כמה

ראשונים עצם חימום ביום טוב לצורך רחיצת כל הגוף הוא רק דרבנן, ועל ידי עכו"ם ממילא הוי שבות דשבות והוא צורך מצוה, ועיין בבית מאיר ליוורה דעה סימן קצ"ז דדעתו, דלהחם מים כדי להפיג צינה הוא דבר השוה לכל נפש, וכעין זה מצדד גם בתשובת נודע ביהודה מהדורא תנינא סימן כ"ה, [וגם בפרי מגדים במשבצות זהב בסימן זה מסתפק בזה], ולפי זה גם להתוספות והרא"ש מותר, ועל כן על כל פנים על ידי עכו"ם בודאי אין להחמיר, ומה שהעתיקנו בשם תשובת ר' עקיבא איגר לאסור להחם ביום טוב א' לצורך ליל ב', משום דהא אפשר להחם בליל יום טוב ב' גופא דהוא חול לגבי יום טוב ראשון:

שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שכו סעיף ח

אדם מותר לטבול מטומאתו בשבת.

משנה ברורה סימן שכו ס"ק כד

אדם וכו' - ר"ל אף על גב דכלי אסור להטבילו ולטהרו מטומאתו בשבת ויו"ט מפני שנראה כמתקן הכלי עי"ז אדם שאני מפני שהוא נראה כמצנן עצמו במים ואפילו אם העת קר וגם המים סרוחים שאין דרך לרחוץ בהם מ"מ לפעמים כשאדם בא מן הדרך ומלוכלך בטיט וצואה הדרך לרחוץ אף באלו וע"כ מותר אפי' היה יכול לטבול קודם השבת. ונוהגות הנשים שאינן טובלות שלא בזמן שבת וכתבו הפוסקים דיפה נהגו משום דכיון דסוף סוף המנהג בזמננו לאסור בשבת לרחוץ כל הגוף אפילו בצונן וכנ"ל א"כ ניכר דהוא משום טבילה ומחזי כמתקן וכתבו האחרונים דמ"מ נראה דמותר לטבול לקריו כיון דנתבטל התקנה ומותר בתורה ובתפלה אפילו קודם טבילה וכנ"ל בסי' פ"ח א"כ לא מחזי כמתקן ע"י הטבילה ועיין במש"כ בביאור הלכה דיש מחמירין וסוברין דאין לחלק בין טבילת קרי לשאר טומאות ומי שנוהג להקל אין למחות בידו כי רוב האחרונים סותמין להקל בזה ועכ"פ בנטמא בשבת ויו"ט גופא נראה בודאי דאין להחמיר וכן נתפשט המנהג להתיר אך יזהר מאד שלא יבוא לידי סחיטה דהוא איסור גמור:

מגן אברהם סימן שכו ס"ק ח

מותר לטבול. כ' מהרי"ל סי' ק"נ יפה נוהגות הנשים שאינן טובלות שלא בזמנן בשבת דמה"ט מנהג פשוט שלא לרחוץ בצונן וטעמא דשייך למיגזר משום סחיטה ומשום שנושא מים שעליו ד"א בכרמלית ומשום שיטת גופו וקסמים ע"כ וכ"כ בת"ה סי' רנ"ה אף על גב דאפי' המרדכי דמחמיר בצונן דוקא בכלי אבל בנהר או במקוה שרי מ"מ המנהג לאסור ולכן אפי' לטבול אסור דמיחזי כמתקן כדאתא בגמרא עכ"ל: וכן כתב ב"י בי"ד סימן קצ"ט דאסור לטבול בשבת משום סחיטת שער עכ"ל ומ"מ נראה דמותר לטבול לקריו כיון דמדרבנן הוא כמ"ש סימן שכ"ג ס"ז, ועמ"ש סימן תרי"ד סי"א ובאגור סימן תע"ו משמע דבנהר אסור גם בב"י בשם כלבו כתב לאסור משום סחיטת שער עיין שם ועבי"ד סימן רס"ח ס"ד, ונ"ל דמומר שרי לטבול כיון דאינו מדאורייתא כמ"ש שם סוף הסי' וכ"מ ביבמות דף מ"ז ע"ב דלר"י מטבילין גר בשבת:

שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ד סימן עד רחיצה אות ג

מנהג מדינותנו שלא לרחוץ בשבת אפי' בצונן, האם אין להתקלח בצוננן גם ביום שרב.

תשובה: בלא צער יש להחמיר אף שלא מצינו בספרי רבותינו מנהג זה. אבל כשמצטער מחום היום רשאי להקל.

שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ד סימן עה

בענין להתקלח בשבת בצונן, ובדברי מהרי"ל ותה"ד בטבילה בשבת כשהיה אפשר לה לטבול בחול, ובענין נשיאת נשק לנשים, בישובים הסמוכים לערבים, להגן על עצמן בע"ה א' דהגבלה ג' סיון תש"מ. מע"כ נכדי אהובי וחביבי הרב הגאון מוהר"ר שבתאי אברהם הכהן רפפורט שליט"א שלום וברכה לעולם.

א' הנה מה שהשבתי בסימן דלעיל, רחיצה אות ג' שלא מצינו בספרי רבותינו מנהג לאסור להתקלח במים קרים בשבת הוא אמת, דהמנהג שאיתא בתה"ד סימן רנ"ה ורנ"ו שנוהגין איסור בנהרות ובמקואות הוא רק כשננס לתוכו אבל לא שנהגו לאסור גם ברחיצה דשפיכת מים על גופו כעובדא דלהתקלח שהוא עומד תחת המקלחת שבאים משם מים עליו דראשו וגופו. וכן מהרי"ל שהובא במג"א סימן שכ"ו סק"ח נמי הוא בנהרות, שהרי כתב משום שנושא מים שעליו ד"א = ד' אמות = בכרמלית ומשום שיטת גופו, ולכן גם מה שכתב משום סחיטה לא קאי על רחיצה באופן ששופך מכלי על גופו, ואף אם נימא שטעם סחיטה שייך גם ברחיצה כזו בביתו, מ"מ מה שלא נהגו ממש לא ילפינן אף שאיכא אותו הטעם ממש, וגם שאפשר שבשביל חשש סחיטה לחוד לא היו נוהגין איסור, דהא מדינא על הנגוב באלונטית לא גזרו לכו"ע בשביל חשש סחיטה אלא בהבאה בידיים מהנהר עד הבית פליגי שמא יסחוט כמפורש בשבת דף קמ"ז, אלא דוקא בשביל צרוף כל הטעמים נהגו, ולכן ברחיצה ובפרט בבית שליכא אלא טעם זה אין למילף. וא"כ לא מצינו כלל שאיכא גם מנהג כזה לאסור ליתן על גבי ראשו וגופו מים קרים להקר בשבת שהוא ענין להתקלח מהמקלחת (שאור) שאיכא בכל בית שבפה. אבל מ"מ ידוע שרובא דאינשי מעצמן בלא הוראה אין מתקלחין בשבת, ולא ידוע אם הוא מטעם שברוב השנה הא מתקלחין במים חמין מהמקלחת, שלבד איסור רחיצה בחמין אפילו מהוחמו מע"ש = מערב שבת = כל גופו כדאיתא בשבת דף ל"ט הרי מים החמין שבכל בתי ערים הגדולות שבמדינתנו אמעריקא / אמריקה / הם חמין שהוחמו בשבת שאסורין ברחיצה ובשתיה אף שהוחמו מעצמן כדתנן בסילון שעשו אנשי טבריא בדף ל"ח, וגם בהוצאת מים החמים הוא מכניס תחתיהן מים צוננין להתחמם שהוא מלאכה דאורייתא, ומצד זה נמנעו אף מלהתקלח בשבת בימות הקיץ החמים להקר אף שהוא רק במים צוננין, ואולי הוא מצד שהחשיבו זה לעובדא דחול שאם הוא מניעה מטעמים אלו יש להחשיב אולי זה למנהג. אבל אפשר שהוא גם מחסרון ידיעה לחלק שא"כ אינו בחשיבות מנהג כלל דהוא כמנהג בטעות.

ועיין בש"ע / או"ח / סימן שכ"ו סעי' ד' שאיתא דמותר להשתטף בצונן אחר שנתחמם גופו אצל האש, שהוא איירי בכל גופו כברישא ולא הזכיר המ"ב שלמנהגנו שאסור לרחוץ בנהרות ובאמבטיאות אף שהוא בצונן אסור אף להשתטף כל גופו בכל אופן אף כשאינו מחומם מחמום אצל האש משמע דלא ידע המ"ב כלל ממנהג כזה, וכן לא נמצא בשאר ספרי חכמי דורות אחרונים הידועים לי, הרי לא היה במדינותינו ביוראפ / באירופה / כלל מנהג לאסור להשתטף בצונן, אבל במדינתנו כאן באמעריקא שאיכא המקלחות חזינן שאין מתקלחין בשבת אף בצונן, ולכן אף שלא מצינו בספרים שהיה מנהג כזה שא"כ אפשר שמה שאין מתקלחין

בשבת ע"י המקלחת להקר הוא בלא כוונת מנהג לאסור אלא מחסרון ידיעה מ"מ יש להחמיר בלא צער משום דאולי הוא בכוונת מנהג מטעמים דלעיל אבל כשמצטער יש להקל כדכתבתי.

שו"ת מנחת שלמה תניינא (ב - ג) סימן ס אות כח

הריגת יתוש ביום טוב

קבלתי היום את מכתבו, ולכאורה צריך להיות מותר משום מתוך כמו שכתב דמתוך שהותרה נטילת נשמה לצורך או"נ, ה"נ הותרה בזה, ושפיר יש בזה צורך קצת שהרי מפריעו ומצער, ואפי' לפי מ"ש בספרי מאורי אש דף ה' ע"ב לפרש כוונת הכסף משנה בדעת הרמב"ם פ"ג ה"ח מהל' חמץ, שהצורך צריך להיות דוקא חיובי, כגוונא דאוכל נפש שצריך את המאכל, וכן את הספר ללמוד בו או הלולב למצוה, ולא כשהצורך הוא רק ביעור וכילוי. מ"מ אפשר דכל זה דוקא כעין שריפת קדשים וחמץ בפסח, שהעיקר הוא הכילוי, [ואף גם זה נגד פשיטות הגמ' בפסחים ו' ע"ב], משא"כ הכא שהצורך הוא כדי שיוכל לישון. מ"מ אפשר דאין לעשות כן לכתחילה, דאפשר שהוא גם הורג כאלה שאינם מפריעים כלל. עכ"פ גם לי אין זה ברור.

Rabbi Yitzchok Eizik Silver

רמ"א אורח חיים הלכות סוכה סימן תרלט סעיף ב

הגה: ומה שנוהגין להקל עכשיו בשינה, שאין ישנים בסוכה רק המדקדקין במצות, י"א משום צנה, דיש צער לישן במקומות הקרים (מרדכי פ' הישן); ולי נראה משום דמצות סוכה איש וביתו, איש ואשתו כדרך שהוא דר כל השנה, ובמקום שלא יוכל לישן עם אשתו, שאין לו סוכה מיוחדת, פטור; וטוב להחמיר ולהיות שם עם אשתו כמו שהוא דר כל השנה, אם אפשר להיות לו סוכה מיוחדת.

רמ"א אורח חיים הלכות סוכה סימן תרמ ס"ד

הגה: ואם עשאה מתחלה במקום שמצטער באכילה או בשתייה או בשינה, או שא"א לו לעשות אחד מהם בסוכה מחמת דמתיירא מלסטים או גנבים כשהוא בסוכה, אינו יוצא באותה סוכה כלל, אפי' בדברים שלא מצטער בהם, דלא הויא כעין דירה שיוכל לעשות שם כל צרכיו (מרדכי פרק הישן).

משנה ברורה סימן תרלט ס"ק יז

משום צינה - וא"כ מי שאין לו כרים וכסתות כראוי ויש צינה אין לו להחמיר לישן שם דנקרא הדיוט כמ"ש בס"ז בהג"ה [מ"א] ועיין לקמן סימן תר"מ ס"ד בהג"ה ובמה שכתבנו שם.

תלמוד בבלי מסכת סוכה דף כח עמוד ב

תנו רבנן: כל שבעת הימים אדם עושה סוכתו קבע וביתו עראי. כיצד? היו לו כלים נאים - מעלן לסוכה, מצעות נאות - מעלן לסוכה. אוכל ושותה ומטייל בסוכה. מנא הני מילי? דתנו רבנן: תשבו כעין תדורו. מכאן אמרו: כל שבעת הימים עושה אדם סוכתו קבע וביתו עראי. כיצד? היו לו כלים נאים - מעלן לסוכה, מצעות נאות - מעלן לסוכה, אוכל ושותה ומטייל בסוכה, ומשנן בסוכה.

שולחן ערוך אורח חיים הלכות סוכה סימן תרלז סעיף ג

סוכה גזולה כשרה. כיצד, אם תקף על חבירו והוציאו מסוכתו וגזלה וישב בה יצא שאין הקרקע נגזלת. הגה: מיהו לכתחלה לא ישב אדם בסוכת חבירו שלא מדעתו, כ"ש אם דעתו לגזלה, וכן לא יעשה סוכה לכתחלה בקרקע של חבירו שלא מדעתו, וכן בקרקע שהיא של רבים (הגהות אשרי וא"ז); מיהו בדיעבד יצא.

משנה ברורה סימן תרלז ס"ק י

שהיא של רבים - כתב המ"א וצ"ע שנהגו קצת לעשות סוכה בר"ה ואת"ל דכל ישראל מוחלין מ"מ יש לעכו"ם חלק בהם והעלה דאסור מטעם זה לעשות סוכה בר"ה דעכו"ם בודאי לא מחלי ואף דבדיעבד כשרה מ"מ לא יברך עליה דהוי ברכה לבטלה ובא"ר כתב דברכה לבטלה לא הוי ע"ש שהאריך בזה וע"כ אם אין לו אחרת מותר לברך עליה וכן מצדד בספר מאמר מרדכי להקל ובתשובת שואל ומשיב סימן קכ"ח דרחוב שלפני הבית הם שלו ולא מקרי ר"ה [טז] ובפרט היכי שיש להם דעקאמענט משר העיר שיש להם רשות לעשות עירובין וסוכות אין לפקפק בזה [פ"ת] ועיין בבה"ל:

ביאור הלכה סימן תרלז סעיף ג

וכן בקרקע שהיא של רבים - עיין במ"ב מה שכתבנו בשם המ"א שהוא חושש לברכה לבטלה והנה כמה אחרונים השיגו עליו [עיין בא"ר והעתיקו הפמ"ג דאין ראייה מסימן תרמ"ט ובמור וקציעה ובבגדי ישע ובמאמר מרדכי] ועולה מדעת כולם דברכה לבטלה בודאי לא הוי וז"ל הבית מאיר הג"ה וכן בקרקע וכו'. בד"מ כתב ע"ז ולא ראיתי נזהרין בזה אלא שהמ"א כתב ואף דבדיעבד וכו' מ"מ נ"ל דאין לברך עליה כמ"ש ריש סי' תרמ"ט וא"כ הוי ברכה לבטלה ועיין סימן תנ"ד מה שכתבתי על גוף הדין דסי' תרמ"ט והכא ברור דיברך ואין זה ענין לסימן הנ"ל דשם קנה הגזילה וכו' וכ"ז בתוקף חבירו ומכיון לגזול משא"כ בנידון דידן שעושה סוכה בר"ה הא אינה אלא שאולה ממש שהרי אינו מכין כלל אלא לישראל המקום עד אחר החג ולהחזירה בעינה בלי שום חסרון ואפילו שואל שלא מדעת אינו שהרי הרבים ואפילו עכו"ם רואין ואינם מוחין והוי שואל מדעת ממש ופשיטא דיברך עי"ש עוד עכ"ל וכזה ממש כתב הבגדי ישע אבל מה נעשה במה דאיתא בד"מ בשם הירושלמי והעתיקו הגר"א בביאורו גמליאל זווגא עבד ליה מטללתא בשוקא עבר רשב"ל א"ל מאן שרי לך וביאר הא"ז דע"כ לא הכשירו רבנן במסכך בר"ה אלא בדיעבד אבל לא לכתחלה ואפשר לומר דדוקא בשוקא במקום שמצוי עוברים ושבים ומפסיק עליהם הדרך אבל לא במי שמסכך בצדי ר"ה סמוך לפתח ביתו. וכעין זה העתקתי בפנים מתשובת שואל ומשיב אח"כ מצאתי בבכורי יעקב שמיקל בזה לגמרי ומטעם אחר דהא כתב רמ"א בחו"מ סימן קס"ב ס"א דאם נתן המלך רשות להעמיד דלתות במבוי שלהן דינא דמלכותא דינא כי השוקים והרחובות שלהן ויכולים לעשות בהן מה שירצו ומעתה כיון שהכל תחת רשות המלך בין הרחובות שבתוך העיר בין אותן שחוץ לעיר וכיון שהמלכות יש לה רשות למחות ואינה מוחה מסתמא מוחלת ע"ז לעשות סוכה בר"ה ואין כאן איסור גזילה כלל וע"ש שדעתו דא"צ ליטול רשות בפירוש ע"ז משר העיר דמסתמא נתון לו מדלא מוחין בידו ולכן שפיר יכול לברך ע"ש. סוף דבר הנוהגים להקל בזה אין למחות בידן כי רבו המתירין. עוד נ"ל דאם באנו להחמיר שלא לעשות אפילו סמוך לפתח ביתו יצא קלקול גדול וכזה ראיתי בעיני שעושין הסוכה אחורי הבתים ובעיירות הקטנות שם אינו מצוי כ"כ שיהיה לכ"א בה"כ מיוחד והוא מקום מיוחד לקטנים לפנות שם ופעמים אף לגדולים ומצוי שאותו המקום אינו נקי שם ואפילו אם ירצו לנקות כעת א"י אם יועיל מדינא שהוא בכלל בה"כ ישן ועכ"פ צריך מדינא לבדוק הכתלים של הבית שם וכבר הארכתי לעיל בסימן פ"ג בבה"ל ד"ה ויראה עי"ש וטוב יותר לעשות סוכה בר"ה ממש מלעשות סוכה במקומות כאלו עיין ברכות כ"ד ע"ב:

תלמוד בבלי מסכת ערכין דף ג עמוד ב

הכל חייבין בסוכה, כהנים לויים וישראלים. פשיטא, אי הני לא מחייבי, מאן מחייבי? כהנים איצטריכא ליה, סד"א: הואיל וכתוב בסוכות תשבו, ואמר מר: תשבו שבעת ימים - כעין תדורו, מה דירה איש ואשתו אף סוכה איש ואשתו, והני כהנים הואיל ובני עבודה נינהו לא ליחייבו, קא משמע לן: נהי דפטירי בשעת עבודה, בלא שעת עבודה חיובי מחייבי, מידי דהוה אהולכי דרכים, דאמר מר: הולכי דרכים ביום - פטורין מן הסוכה ביום וחייבים בלילה.

תלמוד בבלי מסכת עירובין דף סג עמוד ב

אמר רב ברונא אמר רב: כל הישן בקילעא שאיש ואשתו שרויין בה - עליו הכתוב אומר נשי עמי תגרשון מבית תענוגיה. ואמר רב יוסף: אפילו באשתו נדה. רבא אמר: אם אשתו נדה היא - תבא עליו ברכה. - ולא היא, דעד האידנא מאן נטריה.

תוספות מסכת יבמות דף סב עמוד ב

חייב אדם לפקוד את אשתו - אומר ר"ת דפקידה זו אינו תשמיש אלא כשהוא רוצה לצאת בדרך אם הוא רחוק ממנה לא יצא לדרך אא"כ ישוב אליה ויפקדנה או בתשמיש או בשאר דברים וידבר על לבה ופריך מהתם נפקא ליה מלמד שהאשה משתוקקת על בעלה כשיוצא לדרך ומסתמא כיון שמתאוה לו יש לו לפוקדה דהמכבד אשתו עליו הכתוב אומר אז תקרא וגו' ומשני אמר רב יוסף לא נצרכה אלא לאשתו נדה ה"ג בכל הספרים ישנים והכי פי' דחד קרא אתא דאפילו באשתו נדה יש לו לפוקדה וכמה עונה אף על פי שאסור לשמש מ"מ שמחה ותענוג הוא לה הואיל ורוצה לצאת בדרך והכי אמרי' בריש הדר (עירובין סג: ושם) הישן בקילעא שאיש ואשתו ישנים שם עליו הכתוב אומר נשי עמי תגרשון מבית תענוגיה ואמר רב יוסף התם ואפילו אשתו נדה.

שו"ת מהר"ם מלובלין סימן נג

ומעתה נ"ד נמי אף על גב דמנהג שאין החתן בועל בעילת מצוה בשבת מ"מ הואיל ועיקר מצות שמחת חתן וכלה כמעט תלוי בזה כשהכלה טהורה דהא אפי' בלא בעילה שמחת חתן עם כלה הוי מצוה דהא מטעם זה פטורין מן הסוכה כדאיתא פרק הישן דף כ"ה אמר רבי אבא בר זבדא חתן והשושבינות פטורין מן הסוכה כל שבעה משום דבעי למחדי בסוכה וכו' ופריך וליעבדו חופה בסוכה ומסיק רבא משום צער חתן ופירש"י צער חתן שהמקום צר ופתוח שאין לה אלא ג' דפנות ובא לשחק עם כלתו עכ"ל. וגם היכי שהכלה איננה טהורה בשעת חופתה ולא כלו ימי ספירתה עד אחר שעברו ימי שמחת הנשואין ונזדמנה טבילתה בליל שבת היה נראה להתיר לה לטבול בליל שבת אף על גב דאין בועל בעילת מצוה עד אחר השבת משום דאין הבעילה בלבד היא מצוה אלא כל מיני קריבות שאדם משמח בהם את אשתו הוי מצוה דהא כל מיני קריבות הויין לה שמחה דהא איתא פ' הבא על יבמתו דהיוצא לדרך צריך לפקוד את אשתו אפילו סמוך לוסתה מפרש ר"ת היינו בשאר מיני קריבות כמבואר שם בתוספות וביתר הפוסקים וכיון דשאר קריבות הויין לה נמי שמחה מצוה לשמחה בהן דהוי בכלל מה שאמר רבא בפ' אלו דברים חייב אדם לשמח את אשתו בדבר מצוה ואף על גב דכתב מהרי"ל אלמנה שנשאת ואירע לה זמן טבילתה בליל שבת אסורה לטבול אז עכ"ל. והטעם הוא משום דאסור לבא עליה ביאה ראשונה בשבת י"ל דגבי אלמנה הואיל ואסור לבא עליה בשבת מפרישין אותן לגמרי מכל מיני קריבות אפי' כשהיא טהורה כנהוג אם לא נתייחדו קודם החופה כדאיתא בירוש' הלין דכנסין ארמלין וכו' משום כדי שלא יבא עליה בשבת דהוי איסור אבל בתולה דאין המנהג להפריש אותן כשהיא טהורה דאפי' יבא עליה בשבת אין כאן איסור שהרי ק"ל מותר לבעול בעילת מצוה בשבת אלא שאין נוהגין כך ולכך אין המנהג להפריש אותן אלא מרבין לשמח אותן בכל מיני שמחה ע"כ שורת הדין נראה בעיני שמותר לטבול הכלה בליל שבת כמבואר למעלה אם לא במקום שנתפשט הדבר לאיסור. ואם יטעון הטוען

דאדרבא גם כלה בשעת חופתה דכיון דאפשר לה לטבול ביום קודם כניסת השבת אפי' אירע לה איזה ענין שלא טבלה קודם שבת אסורה לטבול בשבת דיש לדמותו להיכי שטובלת אחר הלידה שכתב בת"ה ולהיכי שלא טבלה קודם שבת משום שלא היה בעלה בעיר ובא בע"ש שכתב מהר"י ווי"ל והאגור דהיכי שהי' אפשר לטבול קודם השבת ונדחית זמן מצות טבילה אדחי ואינה טובלת בשבת. הא כבר דחה הב"י את דבריהם בטוב טעם ודעת בטור י"ד סי' קצ"ז ומטעם זה כתב מהררמ"א בהגהותיו דבמקום שאין מנהג אין להחמיר לכך אני אומר שגם במקום שנהגין להחמיר בטבילת יולדות וכיוצא. בטבילת כלה אין להחמיר משום מצות שמחת חתן וכלה. ומ"מ טוב להקדים טבילתן קודם כניסת שבת כאמור למעלה:

בעלי הנפש הקדמת הראב"ד

ועל כן ראוי האדם לאהוב את אשתו כנפשו ולכבדה ולרחם עליה ולשמרה כאשר ישמור אחד מאבריו.

תוספות מסכת גיטין דף ו עמוד ב ד"ה א"ר יצחק

ואור"ת דאין לשרטט תפילין על כל שיטה ושיטה כדאמר עלה בירושלמי בפ' במה מדליקין כל הפטור מדבר ועושהו נקרא הדיוט.

תלמוד בבלי מסכת סוכה דף כח עמוד ב

כל שבעת הימים אדם עושה סוכתו קבע וביתו עראי. ירדו גשמים, מאימתי מותר לפנות - משתסרח המקפה. משלו משל: למה הדבר דומה - לעבד שבא למזוג כוס לרבו, ושפך לו קיתון על פניו.

שולחן ערוך אורח חיים הלכות סוכה סימן תרלט סעיף ז

מי שהוא ישן בסוכה וירדו גשמים, אין צריך לשער בכדי שיתקלקל התבשיל, דבגשמים מועטים הוא צער לישן שם ויוכל לצאת (מהרי"ו); וכל הפטור מן הסוכה ואינו יוצא משם, אינו מקבל עליו שכר ואינו אלא הדיוטות (הגה"מ פ"ו); וכשיוצא מן הסוכה מכח הגשמים, אל יבעט ויצא, אלא יצא כנכנע כעבד שמוזג כוס לרבו ושפכו על פניו. (מהרי"ל).

תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף ג עמוד א

אמרו לפניו: רבש"ע, תנה לנו מראש ונעשנה, אמר להן הקדוש ברוך הוא שוטים שבעולם, מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת, מי שלא טרח בערב שבת מהיכן יאכל בשבת? אלא אף על פי כן, מצוה קלה יש לי וסוכה שמה, לכו ועשו אותה. ומי מצית אמרת הכי? והא אמר רבי יהושע בן לוי, מאי דכתיב: אשר אנכי מצוך היום? היום לעשותם - ולא למחר לעשותם, היום לעשותם - ולא היום ליטול שכר! אלא, שאין הקדוש ברוך הוא בא בטרוניא עם בריותיו. ואמאי קרי ליה מצוה קלה? משום דלית ביה חסרון כיס. מיד כל אחד [ואחד] נוטל והולך ועושה סוכה בראש גגו, והקדוש ברוך הוא מקדיר עליהם חמה בתקופת תמוז, וכל אחד ואחד מבעט בסוכתו ויוצא, שנאמר: ננתקה את מוסרותימו ונשליכה ממנו עבותימו.

שולחן ערוך אורח חיים הלכות סוכה סימן תרכט סעיף ז

יש להסתפק אם מותר להניח סולם על הגג כדי לסכך על גביו. הגה: לכן אין לסכך עליו; ואפילו להניחו על הסכך להחזיקו, אסור; וה"ה בכל כלי המקבל טומאה, כגון ספסל וכסא שמקבלין טומאת מדרס (מהרי"ל).

משנה ברורה סימן תרכט ס"ק כב

יש להסתפק אם מותר וכו' - יש מאחרונים שמפרשי דהספק הוא אם מותר לסכך בסולמות [ומיירי שהסולם הוא רחב ארבעה טפחים דסכך פסול אינו פוסל באמצע פחות מד"ט כדלקמן בסימן תרל"ב] ומקום הספק הוא מפני שהוא פשוטי כלי עץ שאינו מקבל טומאה אפילו מדרבנן ויש צד לאיסור כיון דיש נקבים ביריכי הסולם שהשליבות תקועות בהם דמי לבית קיבול ויש מאחרונים שמפרשי דמיירי בסולם שאינו רחב דאי הוה רחב בודאי יש לנו להחמיר דדמי לבית קיבול ואין לסכך בו אלא מקום הספק הוא דהלא עכ"פ בכלל מעמיד הוא ואפשר דיש לנו להחמיר שלא להעמיד בדבר המקבל טומאה שמא יבוא לסכך בו ואף על גב שמעמידין הסכך על כותל אבנים משום דלא שכיח שיסכך בהם וכן העתיקו כמה אחרונים לדינא דלכתחלה יש ליזהר שלא להעמיד הסכך בדבר המקבל טומאה אכן בדיעבד או שאין לו שאר דברים קי"ל דמותר להעמיד הסכך בדבר המקבל טומאה כדמוכח בסוף סי' תר"ל:

חזון איש אורח חיים סימן קמג ס"ק ב

3) סימן תרכ"ט ס"ה לחצר כלונסאות הסוכה כו', כתב המ"א דזה כשר אפי' לדעת רמב"ן ור"ן דמחמירין צמעמיד בדבר המקבל טומאה דהוי מעמיד דמעמיד וכ"כ הגר"א, וכ' דהתה"ד דהכשיר מטעם הרא"ש דאין לנו חוששין למעמיד לא ראה דברי הרשב"א [ר"ל דברי הריטב"א שנדפסו על שם הרשב"א צ"ו שיטות] שכתב דאם מעמידין קונדסין על המטה ומסכנין על גבן כשר משום מעמיד דמעמיד, ודצריהם ז"ל תמוהים מאד, דלא כתבו הרמב"ן והר"ן והריטב"א להכשיר אלא צמעמיד הדפנות על המטה והמטה היא קרקעית הסוכה דהמטה מעשה קרקע צענמא קעביד [לשון הרמב"ן צמלחמות והר"ן] ואינו ענין למעמיד הכלונסאות דדבר המקבל טומאה, שהרי הכלונסאות הן הן ג"כ סכך ואין לנו מחלקין בסכך למחשב התחתון כמעמיד את העליון ולהכשיר את העליון ולא נאמר אלא צדופן הנסמך על המקבל טומאה, וצוה נמי דוקא כשהמקב"ע הוא קרקע כמצואר צלשון הרמב"ן והר"ן, ואילו היה דעתם גם צסכך גופה מעמיד דמעמיד כשר אין התחלה לדון צמעמיד הדפנות על המטה, ואף אם צשאלתם נקטו כאילו מעמיד דמעמיד נמי פסול, מ"מ צמסקנתם הוי להו לפרש דאפי' צסכך גופה מעמיד דמעמיד כשר, שהרי כן הוא מדת חכמים לפרש חידוש כזה ואשר אחר חידוש זה אין כלל מקום לדון לפסול דפנות הנסמכות על המטה, ולא עוד אלא צסכך עלמא לא שייך כלל מעמיד דמעמיד דסכך הנסמך על מקבל טומאה יש לומר דנעשה סכך פסול, וחצרו הנסמך עליו הוא צדין נסמך על דבר שפסול לסכך צו, אלא דאפי' דעת הראשונים ז"ל דכלונסאות הנסמכות על דבר הפסול לסכך

צו הרי זה צדין העמיד את הסכך על דצר המק"ט, חדע שהרי הרמז"ן פ"י סמך סוכתו על כרעי המטה היינו שהפך המטה וכרעיה למעלה, ואי אפשר לסמוך כל הסכך על הכרעים אלא א"כ יתן כלונס מכרע לכרע ועל הכלונסות הוא מסכך, והר"ן והריטב"א הביאו מדת חסידות שהיו נוהגין בזמן שהכתלים של אצנים להעמיד קונדסין אלל הדפנות לסמוך עליהן הסכך, וע"כ היו נוהגין כלונס מקונדס לקונדס ומסככין על הכלונס, ואם איתא דמסכך על הכלונס לא איכפת לן צמה שהכלונס הועמד דצר הפסול לסכך צו, למה להו כולי האי הלא אוחו הכלונס המניח על הקונדסין יניח על הכתלים.

ולכן לדידן שאנו נוהגין להחמיר צדין העמיד הסכך דצר המק"ט כדעת רמז"ן ור"ן אין לקבוע הכלונסות צמסמרים, ומיהו דוקא אם הכלונסות אינם נסמכים על הכותל אלא המסמר משלצו אל הכותל, אבל אם הכלונס נסמך על הכותל ומחזקו צמסמר שלא ישמע ממקומו צשעת עריכת הסכך עליו לית לן צה כיון שעומד צלא המסמר.

ולסמוך הסכך על כותל אצנים אנו נוהגין היתר כמש"כ הר"ן, ואפי' אם נוהן חוטי צרזל צתוך הכותל לית לן צה כיון שעיקר הכותל של אצנים ועפר ועיט, וגם הצרזל אינו נראה וגם הכותל עומד צעלמו ואין הצרזל רק לחזק שלא יפול ע"י הכאה ותנועה.

שלחן ערוך יו"ד סימן קלט סעיף יג

נרות ושעוה של אלילים אסורים לנר מצוה דשבת ודחנוכה ודבית הכנסת וכו'.

שלחן ערוך או"ח סי' קנד סעיף יא

נרות של שעוה שנתנם כותי לע"ז וכיבן שמשן וכו' אסור להדליקן בבית הכנסת.

תלמוד בבלי מסכת סוכה דף מז עמוד א

והלכתא: מיתב יתבין, ברוכי לא מברכין.

רמב"ם הלכות סוכה פרק ו הלכה יג

בזמן הזה שאנו עושין שני ימים טובים, יושבין בסוכה שמונה ימים, וביום השמיני שהוא יום טוב ראשון של שמיני עצרת יושבין בה ואין מברכין לישב בסוכה, וכן טומטום ואנדרוגינוס לעולם אין מברכין לישב בסוכה

מפני שהן חייבים מספק ואין מברכין מספק.

שולחן ערוך אורח חיים הלכות לולב סימן תרסח סעיף א

ליל שמיני וכו' ובחוצה לארץ אוכלים בסוכה בלילה וביום מפני שהוא ספק שביעי, ואין מברכין על ישיבתה.

יום טוב שני כהלכתו פרק ג עמוד קנב-קנג

שמיני עצרת

ל. בן א"י השוהה בחו"ל בשמיני עצרת ומתארח אצל בני חו"ל, יושב עמהם בסוכה כפי שעושים בחו"ל, אבל יחשוב שאינו יושב משום מצות סוכה, וגם יטעם בצינעא קצת דברי מאכל חוץ לסוכה, ואם נמצא במקום שנוהגים לישן בסוכה בליל שמיני עצרת, יאמר שרוצה לישן בתוך הבית מפני הצינה וכד' (צ).

ויש מי שסובר שאם קיימים מנהגים שונים בעיר זו בישיבת סוכה בשמיני עצרת רשאי בן א"י הנמצא שם לאכול בתוך הבית (צא).

(צ) שערי תשובה סי' תרס"ח סק"ג בשם ברכי יוסף, וכתב, שצריך לעשות

בצנעא שלא ירגישו בו בני חו"ל ויבואו לזלזל ביו"ט שני. ומש"כ ויחשוב וכו' הוא כדי שלא יעבור על איסור בל תוסיף ע"ש.

(צא) שמעתי מהגרש"ז אויערבך (שליט"א) זצ"ל, דאע"ג שמבואר בברכי יוסף שם שצריך לשבת עמהם משום זילותא דיו"ט שני, מסתבר דהיינו היכא דאיכא רק מנהג אחד קבוע באותו מקום, אבל היכא דבמקום זה איכא מנהגים שונים (וכידוע שמנהגים רבים יש בזה, יש שרק מקדשים בסוכה, ויש שאוכלים שם רק בבוקר, ויש רק בערב) מסתבר דאינו נראה כמזלזל אם אינו אוכל בסוכה, דאיכא למיתלי שיש לו מנהג אחר. אבל היכא דאיכא מנהג קבוע באותו מקום (וקשה קצת לקבוע מה נקרא "מקום" לענין זה, ובפשטות היינו בכל אותו ציבור או אותו איזור), אפילו אם נמצא עם משפחתו בלבד צריך לאכול בסוכה כמותם, דמסתבר דיש לחשוש גם מאחרים שיכנסו ויבואו לזלזל ביו"ט שני, עכ"ד.

שולחן ערוך אורח חיים הלכות לולב סימן תרסו

אף על פי שגמר מלאכול ביום השביעי שחרית, לא יסתור סוכתו אבל מוציא הוא את הכלים ממנה מן המנחה ולמעלה, ומתקן את הבית לכבוד יום טוב האחרון; ואם אין לו לפנות כליו ורוצה לאכול בה בשמיני,

צריך לפחות בה מקום ארבעה על ארבעה לעשות היכר שהוא יושב בה שלא לשם מצות סוכה, שלא יהא ב נראה כמוסיף. הגה: ואם רוצה לאכול בסוכה אחר החג א"צ לפחות בה, דלא נראה כמוסיף רק ביום שמיני (מנהגים). ואם הוצרך לסעוד בשאר היום, צריך לאכול בסוכה שמצותה כל שבעה; ובחוצה לארץ, שצריך לישב בה בשמיני, גמר מלאכול ביום השמיני מוריד כליו ומפנה אותם ממנה; ואם אין לו מקום להוריד את כליו ורוצה לאכול בה בתשיעי, אינו יכול לפחות בה מפני שהוא יום טוב, ומה יעשה להיכרא, אם היתה קטנה שאסור להניח בה הנר בשאר הימים, יניחנו בה; ואם היא גדולה, שמותר להניח בה הנר, מכניס בה קדרות וקערות וכיוצא בהם, כדי להכיר שהיא פסולה ושכבר נגמרה מצותה.

שו"ע אורח חיים - סימן תרנו

אם קנה אתרוג שראוי לצאת בו בצמצום, כגון שהוא כביצה מצומצמת, ואח"כ מצא גדול ממנו, מצוה להוסיף עד שליש מלגיו בדמי הראשון, כדי להחליפו ביותר נאה. ויש מי שאומר שאם מוצא שני אתרוגים לקנות והאחד הדור מחבירו, יקח ההדר אם אין מייקרים אותו יותר משליש מלגיו בדמי חבירו: הגה - ומי שאין לו אתרוג, או שאר מצוה עוברת, א"צ לבזבז עליה הון רב, וכמו שאמרו: המבזבז אל יבזבז יותר מחומש, אפילו מצוה עוברת (הרא"ש ורבינו ירוחם נ"י ח"ב); ודוקא מצות עשה, אבל לא תעשה יתן כל ממונו קודם שיעבור (הרשב"א וראב"ד) (ועיין לקמן סוף סימן תרנ"ח בהג"ה):

ביאור הגר"א אורח חיים סימן תרנו

ויש מי כו'. וכ"כ הר"י בס"ה וכ"מ בירושל' פ"ק דפאה רב הונא למצוה עד שליש כו' א"ר אבין אפי' למצוה אחת ר"ח בשם רבנן דתמן מהו שליש לדמים היאך עבידא לקח אדם מצוה מצא אחרת נאה הימנה עד כמה מטריחין עליו עד שליש תני ר"י זה אלי ואנוהו כו' אנוהו לפניו במצות אעשה לפניו לולב נאה כו':

משנה ברורה סימן תרנו ס"ק ה

שאם מוצא שני אתרוגים וכו' - ר"ל אפילו כל אחד גדול בשיעורו יותר מכביצה כיון שהשני נראה הדר ביופי יותר מחבירו צריך להוסיף. ואם כבר קנה אחד והוא בשיעורו גדול יותר מכביצה א"צ להוסיף להחליף בהדר לכו"ע [דלדיעה ראשונה כיון שגם הראשון לא היה בו שיעור מצומצם ולדיעה שניה לא החמירו ליקח ההדר כלל בשכבר קנה האחד] כ"כ המ"א בשם פוסקים אכן הגר"א הביא ירושלמי מפורש ומשמע דנקט לדינא כן דאפילו לקח כבר אתרוג ולולב [וה"ה לכל המצות] והיה בהם יותר מכשיעור ואח"כ מצא אחר נאה הימנו צריך להחליף ולהוסיף עד שליש:

ביאור הלכה סימן תרנו

אפילו מצוה עוברת - כצ"ל וכן הוא בדפוס ישן ור"ל דאף דהמבזבז לא איירי במצוה עוברת מ"מ דינא הוא דאף בעוברת א"צ לבזבז הון רב וכדאיתא ברא"ש ורי"ו. והנה על עצם הדין דמבואר כאן בשו"ע דאין צריך לפזר הון רב על מצוה ונובע זה מסוגיא דב"ק אלא מעתה אי אתרמי לי תלתא מצותא ליתבי לכולא ביתה וסמכו זה לדין צדקה דהמבזבז וכו' לכאורה צ"ע מסוגיא דקידושין דף כ"ט דמבואר שם גבי פדיון הבן דאף

אם אין לו רק ה' סלעים צריך לפדות עצמו וכן לענין לעלות לרגל ושם מיירי שאין לו נכסים כלל זולת אלו החמשה סלעים עי"ש ולכאורה לפי סוגיא דב"ק אשר ממנו נובע דין השו"ע דכאן אינו מחוייב לתת כל אשר יש לו בענין מצוה ואף רק שליש ביתו ג"כ אין מחוייב. וגם מעשה דר"ג לכאורה קשה לפ"ז דמאי רבותא שלקח אתרוג באלף זוז משום חבוב מצוה הלא אף מי שאין לו רק ה' סלעים מחוייב ליתן לכהן לפדות עצמו או לעלות לרגל וכ"ש ר"ג שהיה עשיר ושיעור זה בודאי היה רק חלק מהונו. ולמען ליישב הסוגיות שלא יהיו סותרות היה אפשר לכאורה לומר במעשה דר"ג דהרבנותא היתה שם שפיזר הון רב יותר על שויה דאינו שכר המצוה ורק מפני ששם בספינה לא היה אפשר להשיג אתרוג ונתן לאחד הון רב שיתרצה למכרה לו וזה אין אנו מחוייבין מן הדין דכיון דאינו מוצא אותה כפי שויה הרגיל אנוס הוא ואין מחוייב ורק משום חבוב המצוה עשה זה ואפשר לפרש גם הסוגיא דב"ק דמיירי בכגון זה דעלתה שכר המצוה הרבה יותר משויה וס"ד דהש"ס דעד שליש ביתו מחוייב וע"ז דחי דאינו מחוייב אבל כל מצוה שיכול להשיגה בשויה חייבה התורה לכל ישראל אם יש לו אף מעט וכההיא דקדושין הנ"ל ורק באין לו פטור וכההיא דירושלמי פ"א דפאה [וז"ל שם כבד את ד' מהונך ממה שחנך מפריש לקט שכחה ופיאה ומפריש תרומה וכו' ועושה סוכה ולולב שופר ותפילין וציצית ומאכיל את העניים וכו' אם יש לך אתה חייב בכולן ואם אין לך אין אתה חייב באחת מהן אבל כשהוא בא אצל כבוד אב ואם בין שיש לך הון בין שאין לך כבד א"א ואת אמך ואפילו אתה מסבב על הפתחים] אכן זהו נגד סתימת כל הפוסקים דמשמע שתפסו בפשיטות מסוגיא דב"ק וממעשה דר"ג שאין מחוייב לפזר הון רב לשום מצוה בכל אופן ואף שיש לו עדיין הון ורק עד חומש לכל היותר כמו לענין צדקה. וצ"ל דהם מחלקין מסוגיא דקידושין להא דב"ק וסוכה באופן זה דלפזר בהון רב אמנם אין מחוייב ומשום הטעם דשמא יעני ויצטרך לבריות וכמש"כ הראב"ד וזה לא שייך במי שאין לו רק חמש סלעים וכיו"ב ומתפרנס ממלאכתו ולא יגרע פרנסתו במה שיוציא זה על המצוה וכן להיפך לא יתחזק מצבו במה שלא יוציא. ומדברי הנ"י והרמ"ה מוכח ג"כ הכי דאף במי שחייב נדחקין צריך להוציא אף בשביל הידור וכ"ש למצוה עצמה וזהו דלא כדעת רש"ל שחולק על הנ"י והרמ"ה בזה וכתב דאפשר דאף לגוף המצוה אינו מחוייב כיון שחייב בדוחק דאצלו הוא כהון רב אבל מסוגיא דקידושין הנ"ל לא משמע הכי וכן מירושלמי הנ"ל מוכח ג"כ [אפילו לפי מה שהעתיקו הע"ת והא"ר את דברי הירושלמי וכ"ש לפי מה שנבאר לקמיה] רק דאינו מחוייב לחזור על הפתחים בשביל מצות תפילין וציצית וכו' אבל אם יש לו כדי לקנות תפילין וציצית וכה"ג בודאי חייב ולא נחשב זה כהון רב (ואף דלמעלה צידדנו להלכה כהרש"ל היינו רק לענין הידור אבל לא לענין מצוה עצמה) ועיין בספרי אהבת חסד ח"ב פרק כ' אות ג'. ואגב אעורר פה במה שהיה קשה לי על מה שהעתיקו הע"ת והא"ר בסימן כ"ה ראייה מירושלמי שאין מחוייב לחזור על הפתחים כדי לקנות תפילין וכדומה שאר מצות והלא קי"ל דעל נר חנוכה וד' כוסות צריך לשאול על הפתחים כדי לקיימם אף שהם רק מצות דרבנן וכ"ש בענינינו ואפילו אם תאמר דמשום פרסומי ניסא תקנו רבנן כן מה יענה בהא דקיי"ל לעיל בסימן רס"ג ס"ב דלנר שבת שואל על הפתחים ולוקח שמן ומדליק הנר שזה בכלל עונג שבת הוא והלא עונג שבת הוא רק מ"ע מדברי קבלה כמו שנאמר וקראת לשבת עונג ותפילין ושופר וכה"ג הוא הכל מ"ע של תורה וחפשי ומצאתי קושיא זו בספר מור וקציעה ע"ש שהאריך ונשאר בקושיא ומה שהביאו ראייה מירושלמי הנ"ל לכאורה לאו ראייה היא בשנדקדק על לשון הירושלמי דקאמר ועושה סוכה ולולב שופר ותפילין וציצית מאי לשון ועושה דקאמר הי"ל לומר ויושב בסוכה ונוטל לולב ותוקע בשופר ולובש תפילין

וציצית וע"כ נלענ"ד דהירושלמי אזיל לשיטתו דאיתא שם בברכות פ"ט הלכה ג' העושה סוכה לעצמו אומר ברוך אשר קדשנו במצותיו וציונו לעשות סוכה נכנס לישיב בה אומר ברוך אקב"ו לישיב בסוכה העושה לולב לעצמו אומר ברוך אקב"ו לעשות לולב כשהוא נוטלו אומר על נטילת לולב העושה תפילין לעצמו אומר ברוך אקב"ו לעשות תפילין כשהוא לובש אומר על מצות תפילין וכן חושב שם מזוזה וכמה מצות הרי דסובר הירושלמי דעשיית המצות הוא מצוה בפ"ע מדמברך עליה (ועיין במנחות דף מ"ב ע"ב בתוספות דהירושלמי חולק בזה על הגמרא שלנו) ואינו יכול לפטור עצמו במה שיקנה תפילין או סוכה מחבירו במעותיו ולזה קאמר הירושלמי דענין זה לא חייבתו התורה לעשות בעצמו הסוכה וכן ליקח קלף ולעשות מזוזה ובתים ופרשיות כ"א כשיש לו אבל אם אין לו לא חייבתו התורה בזה לחזור אחר עצים לסוכה וקלף לתפילין וכה"ג אלא קונה במעותיו תפילין ומזוזה שעשו אחרים וכן בסוכה וכל המצות דהעשייה אינה אלא הכשר אבל עצם המ"ע ללבוש תפילין וכן כה"ג בקיום שאר המצות מזה לא פטרתו התורה כלל שהוא חוב המוטל על גופו ולא גרע מנר של שבת ונר חנוכה וד' כוסות דמוכר כסותו כדי להשיגם. ואפילו את"ל דאין הדין שיצטרך לחזור על הפתחים להשיג מעות לקנות תפילין אבל עכ"פ מחוייב לחזור ולבקש מישראל שישאול לו תפילין לקיים המ"ע:

משנה ברורה סימן תרנו ס"ק ו

אם אין מייקרים אותו יותר משליש - דהדור מצוה הוא רק עד שלישי ואפילו מי שאין חייו נדחקים א"צ לבזבז יותר משליש. אמרינן בגמרא עד שלישי משלו מכאן ואילך משל הקדוש ברוך הוא ופירש"י עד שלישי משלו דהיינו אותו שלישי שיוסיף בהידור מצוה משלו הוא שאינו נפרע לו בחייו כדאמרינן היום לעשותם ולא היום ליטול שכרם אבל מה שיוסיף יותר על שלישי יפרע לו הקדוש ברוך הוא בחייו עכ"ל והיינו אף דאינו מצווה ע"ז מ"מ אם יוסיף יפרע לו הקדוש ברוך הוא בעוה"ז וי"א דבאיש אמיד שנתן לו הקדוש ברוך הוא הון צריך להוסיף בשביל הידור אפילו יותר משליש.

תלמוד בבלי מסכת ביצה דף טו עמוד ב

מאי כי חדות ה' היא מעזכם? אמר רבי יוחנן משום רבי אליעזר ברבי שמעון: אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל: בני, לוו עלי וקדשו קדושת היום, והאמינו בי ואני פורע.

תלמוד בבלי מסכת ביצה דף טז עמוד א

כל מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה ועד יום הכפורים, חוץ מהוצאת שבתות והוצאת יום טוב, והוצאת בניו לתלמוד תורה. שאם פחת - פוחתין לו, ואם הוסיף - מוסיפין לו.

ספר מנחת חינוך - מצוה תכג - אות ד

ועיין בהלכות לולב ס' תרנ"ו דמבואר שם דאין צריך לבזבז על מצות עשה יותר מחומש, נראה אפשר דגבי מזוזה דבכל רגע עובר בעשה הוא חמור יותר כסברת הר"ן ביומא [ד' ע"ב מדפי הרי"ף ד"ה וגרס"י] גבי

פיקוח נפש דלאו חמור מסקילה, והבאנו כמה פעמים בחבור זה, וגם לענין תשובה אפשר דחמור מטעם הזה, ואין להאריך:

תוספות מסכת מנחות דף לב עמוד ב ד"ה הא

ואמר רבינו תם דס"ת בעי שרטוט משום (שמות טו) זה אלי ואנוהו אבל תפילין דמכוסין בעור לא בעו שרטוט דלא שייך בהו נוי

תלמוד בבלי מסכת נדרים דף פא עמוד א

הזהרו בבני עניים שמהן תצא תורה, שנאמר: יזל מים מדליו, שמהן תצא תורה.

ברכי יוסף יורה דעה סימן רנא ס"ק ג

ג. הגהה. ואינו חייב לתת צדקה עד שיהיה לו פרנסתו וכו'. מי שחייב לבני אדם לא ירבה בצדקה. ספר חסידים סימן תנ"ד. ע"ש באורך.